

Думка пісьменніка

**На крылах песні,
альбо Васількі,
рамонкі і... палын**

Як вядома, у паэзіі ёсць музыка, а ў музыцы ёсць паэзія. Але ж далёка не ўсе нават выдатныя ў мастацкіх адносінах вершы могуць стаць песнямі. Бо ў песні існуюць свае, нябачныя на першы погляд, законы, спасцігнуць якія імкнучца і паэты, і кампазітары, і спевакі.

Мяне даўно цікавіць і хвалюе стан сучаснай беларускай песні. Падкрэслію, менавіта беларускай, якая народжана на роднай мове. Бо мова наша мілагучная, а зямля наша спеўная. Гэта яскрава і пераканаўча засведчылі на міжнародным узроўні такія нашы эстрадныя зоркі, як мулявінскія "Песняры", "Верасы", "Сябры"...

І сягоння пры жаданні можна знайсці ня мала яркіх прыкладаў. І ўсё ж чамусці радзі і тэлеэфір у апошні час проста запаланіла рускамоўная папса. Чаму ж рэдка гучаць беларускія песні? Можа, у Беларусі перавяліся добрыя аўтары?

Ды не. У эстрадным жанры ў нас ёсць сапраўдныя майстры. З паэтаў гэта ў першую чаргу Уладзімір Карызна, Алесь Бадак, Леанід Пранчак, Віктар Шніп... З кампазітараў — Ігар Лучанок, Леанід Захлеўны, Эдуард Зарыцкі, Алес Елісеенкаў, Дзмітрый Даўгалёў...

Чаму б спевакам не звярнуцца да іхняй творчасці? А то ў нас выканаўцы альбо самі пішуць сабе тэксты і музыку, альбо супрацоўнічаюць з аўтарамі, якія дасканалыя не валодаюць беларускай мовай.

Уключаю нядаўна радзі. Гучыць даволі меладычная песня. Аўтараў, як заўсёды, не назвалі. Папулярны і паважаны спявак прыцягвае ўвагу сваім чароўным голасам. Я прыслушаўся да слоў песні:

*Васількі, рамонкі
І нябёсаў пльынь.
Не кранае сэрца
Горкая палынь...*

Незразумела, на якой мове апошні радок. Калі па-беларуску, то трэба "горкі палын", ад якога сапраўды робіцца не салодка, бо гэта, на вялікі жаль, не адзінкавы выпадак на нашай эстрадзе. Адрозна разбіваецца першапачатковае добрае ўражанне ад песні.

Мне скажуць: але ж у нас ёсць нацыянальны фестываль песні і паэзіі ў Маладзечне. Так, ёсць. І гэта вельмі добра. Дарэчы, мне даводзілася быць удзельнікам і першага, і апошняга па часе правядзення фестывалю.

На маю думку, песня і паэзія на маладзечанскім фестывалі павінны быць раўнапраўнымі партнёрамі. Спачатку гэтак і было. Паэты і спевакі выступалі на галоўнай пляцоўцы свята. Іх натхнёнае слова чулі ўсе маладзечанцы. Але ў апошнія два гады артысты спяваюць у амфітэатры, а паэты чытаюць свае вершы ў двары музычнай вучэльні. Вось такі падзел песні і паэзіі. А фестывальныя сцяжынкы паэтаў і кампазітараў чамусці не сустракаюцца.

На фестывалі праводзіцца конкурс маладых выканаўцаў. Добра было б таксама правесці конкурс на лепшую песню. Гэта яшчэ больш актывізавала б да песнянай творчасці аўтараў.

Раней на тэлебачанні былі конкурсы беларускай песні "Песню бярыце з сабою" і "Залатая ліра". Але потым яны недзе зніклі.

Нам ні ў якім разе нельга забываць, што на крылах песні да айчынных і замежных слухачоў уздымаецца наша мова, наша культура. А гэта вялікая адказнасць і для аўтараў, і для выканаўцаў.

Уладзімір МАЗГО

Па каралеўскія скарбы? У Нясвіж!

З 17 жніўня па 4 лістапада ў Нясвіжы ў Палацавым ансамблі XVI — XIX стст. працуе выстаўка "Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800", арганізаваная лонданскім Музеем Вікторыі і Альберта (www.vam.ac.uk).

**Настасся ПАДДУБСКАЯ,
Арцём КУМЕЛЬСКІХ,
фота прадстаўлення Нацыянальным
гісторыка-культурным
музеем-запаведнікам "Нясвіж"**

У нашай краіне выставачны праект ажыццяўляецца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі. Да нас прыбылі больш як 80 шэдэўраў сусветнай культуры. Пераважная іх частка экспануецца ў Мінску, увазе наведвальнікаў выстаўкі ў залах Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" прадстаўлены 34 прадметы са знакамітай калекцыі музея брытанскіх каралёў. Адным з трох памяшканняў для дэманстрацыі ўнікальнага збору абрана найпрыгажэйшая зала радзівілаўскага палаца — Залатая.

Перамовы па арганізацыі выстаўкі вяліся на працягу года. Упершыню за ўсю гісторыю лонданскага музея "Еўрапейскія шэдэўры" выправіліся ў турнэ, якое наўрад ці адбылося б, калі б не рэстаўрацыя музейных памяшканняў. Паводле слоў Эліс Лоб, каардынатора праекта з брытанскага боку, "на дадзены момант адміністрацыя Музея Вікторыі і Альберта не плануе далейшага перасоўвання калекцыі па свеце. Хутчэй за ўсё, пасля Беларусі праёмны вернуцца ў Лондан і застануцца ў Музеі на наступныя 25 гадоў".

Падрыхтоўка выстаўкі аказалася своеасаблівым выпрабаваннем для арганізатараў, бо беларускія музеі сутыкнуліся з шэрагам спецыфічных патрабаванняў. Усе яны выкананыя паспяхова, пра што сведчыць сапраў-

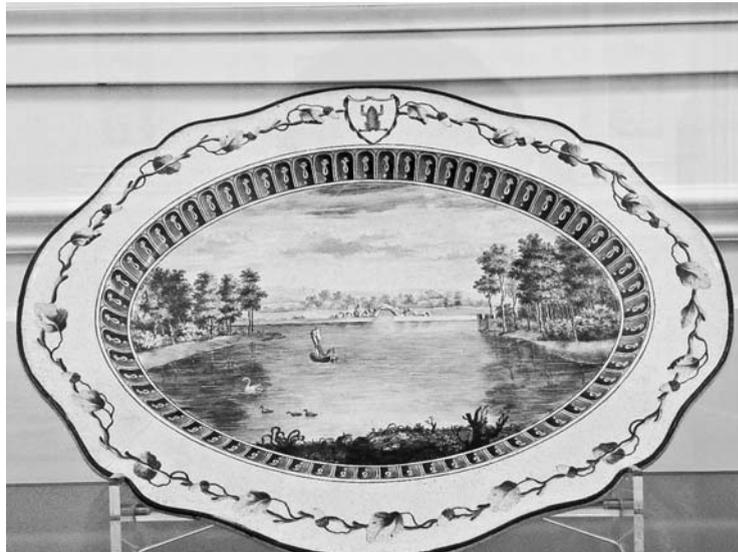
ды каралеўскі падарунак айчынным аматарам высокага майстэрства і прыгажосці.

У былой княжацкай рэзідэнцыі Радзівілаў у пяці тэматычных секцыях знаходзяцца прадметы, якія ілюструюць важныя аспекты жыцця еўрапейскіх арыстакратаў: Каралеўскае апекаванне (ключавыя фігуры каралеўскіх двароў Еўропы, што праславіліся як заступнікі мастацтва ў перыяд 1600 — 1800 гадоў); Магутнасць і слава (прадметы, паходжанне якіх звязанае з вайскавай тэматыкай); Рэлігійная раскоша; Адлюстраванне інтэр'еру; Мода і асабістыя прыхільнасці. У кожным раздзеле ёсць свае "разынкі" — цудоўныя ўзоры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і дызайну. Кожны — са сваёй шляхетнай гісторыяй, знітанай з лёсамі вялікіх асоб. Гасцей нясвіжскай выстаўкі чакаюць такія шэдэўры сусветнага мастацтва, як вырабленая з цэлага кавалка хрызапразу, аздобленая золатам і дьяментамі табакерка Фрыдрыхы II; эскіз для фронтыспіса, выкананы славурым жывапісцам Пітэрам Рубенсам у 1634 — 1635 гадах; талерка са знакамітага гэтак званага "жабінага" сервізу Кацярыны Вялікай.

Залатая зала, у якой разгорнута выстаўка.

Многія турысты і арганізаваныя экскурсійныя групы пабывалі ўжо ў адноўленай рэзідэнцыі вялікіх князёў Радзівілаў. Але ня мала ахвотных прыехаць яшчэ, каб паглядзець разгорнутую тут выстаўку. Таму ўваход на яе зроблены асобны — праз парадную лесвіцу, якая вядзе да велічнай залы. На спатканне з шэдэўрамі ўжо рушылі знаўцы з розных куткоў Беларусі. Так, на выхадныя 18 і 19 жніўня Нясвіж запланавалі наведаць ужо 1238 чалавек. Каб убачыць шыкоўную экспазіцыю, дарослы наведвальнік мусіць заплаціць 20 тысяч беларускіх рублёў.

Талерка са знакамітага сервізу Кацярыны Вялікай.

Табакерка Фрыдрыхы II.

Пункцірам

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыў рэдакцыі газеты “Звязда” з 95-годдзем з дня выхаду першага нумара газеты і выказаў упэўненасць, што газета і надалей будзе ярка і з натхненнем асвятляць падзеі сучаснасці і мінулага.

✓ Партал Саюзнай дзяржавы soyluz.by сумесна з Нацыянальным прэс-цэнтрам Рэспублікі Беларусь учора правёў інтэрнэт-відэабрыфінг “Дзейнасць музея Янкі Купалы па захаванні спадчыны беларускай літаратуры”. Удзел у ім узяла дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч.

✓ На адкрытым фестывалі культур народаў свету “Тэрыторыя міру” Беларусь і Гомельскую вобласць у прыватнасці прадставяць заслужаны калектыў народнай песні “Жывіца”, узорны фальклорны ансамбль “Мазырскія весялушкі” і салісты Гомельскай абласной філармоніі, а таксама народныя майстры рэгіёна. Фестываль праходзіць у Калінінградзе з 14 па 18 жніўня.

✓ Дакументальная стужка “Пагаварыце са мной” беларускага рэжысёра Марыяны Корбут адзначана дыпламам другой ступені на другім міжнародным моладзевым кінафестывалі “Свет міру”.

✓ “Беларусьфільм” пачаў здымкі чатырохсерыйнай кінастужкі “Сляды апосталаў” рэжысёра Сяргея Талыбава пра пошукі скарбаў уладароў Нясвіжскага замка. Здымкі будуць праходзіць у Нясвіжы, Гродне, Мінску і Бабруйску. Ролі ў фільме выконваюць беларускія акцёры Вераніка Пляшкевіч, Павел Харланчук, Ігар Сігоў, Дзмітрый Мухін, Алег Гарбуз, Тацяна Мархель.

✓ Скульптурная кампазіцыя “Чытаючы” ў выглядзе маладога чалавека, захоплага кнігай, з’явіцца ў Гомелі непадалёк ад абласной універсальнай бібліятэкі імя У. Леніна. Конкурс на яе стварэнне быў аб’яўлены на пачатку года, а кампазіцыя стане своеасаблівым прысвячэннем Году кнігі.

✓ Першы нацыянальны канал Беларускага радыё пачынае прыём заявак на ўдзел у рэспубліканскім творчым радыё-конкурсе “Маладыя таленты Беларусі”. Заяўкі прымаюцца да 1 кастрычніка. Па выніках конкурсу будзе падрыхтаваны CD-дыск з песнямі пераможцаў. Таксама пачуць іх можна ў перадачах Беларускага радыё.

✓ Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі адкрые 80-ы сезон 9 верасня прэм’ерай другой рэдакцыі оперы “Сівая легенда”, больш як трыццаць гадоў таму створанай Дзмітрыем Смольскім і Уладзімірам Караткевічам.

Падрыхтавала
Тацяна МАСТОЎСКАЯ

Даніна павагі

Да Коласа...

Ускладанне кветак да помніка Якубу Коласу ў дзень яго памяці — 13 жніўня — паяднала прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі Беларусі думкай пра тое, якімі ўчынкамі варта сёння прадаўжаць справу Песняра, рупліўца айчыннай літаратурнай нівы.

Раіса СІНЯЎСКАЯ,
фота Кастуся Дробава

Дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская не стала агучваць справаздач, хаця зроблена за юбілейны год ня мала, ды і шмат што яшчэ наперадзе, а проста заклікала прысутных “выконваць наказ Коласа: шанаваць родную мову, паважаць нацыянальную літаратуру, чытаць і вучыцца” — гэтыя заветы пакінуў сам пісьменнік у творах і выказваннях. Зінаіда Мікалаеўна падкрэсліла, што супрацоўнікі музея імкнуцца найперш працаваць з дзіцячай аўдыторыяй, бо менавіта ў дзяцінстве закладваецца той падмурак, які вызначае далейшае стаўленне да культуры сваёй краіны.

Малодшы сын Якуба Коласа Міхась Канстанцінавіч Міцкевіч, які нястомна дбае пра захаванне і ўпарадкаванне бацькавай спадчыны, прызнаўся, што, перачытваючы старонкі 20-томнага збору твораў Якуба Коласа, здзіўся той агромністай рабоце, якую бацька здзвісніў за сваё жыццё: а гэта, апрача іншага, сотні лістоў, у якіх выяўляўся характар творцы і чалавека.

Стасункі

“Акант” як жыццёвы іспыт

На гэтым тыдні ў Мінск завітала польская пісьменніца Хрысціна Кукоцка, якая піша кнігу пра Беларусь.

Ярына РЫТАМІНСКАЯ,
фота Кастуся Дробава

Зрэшты, кніга ўжо гатовая, засталася некалькі апошніх штрыхоў. Аднак пакуль пісьменніца трымае ў сакрэце яе назву і наклад. Хутчэй за ўсё выдавацца кніга будзе ў нашай краіне. “Трэба сказаць, што цяпер Беларусь я ведаю. А калі адбылася першая сустрэча, не ведала пра вашу краіну нічога, — распавядае пісьменніца. — Гэта будзе аповед пра ваш край, людзей, пра жыццё і нашы лёсы”.

Гаворачы пра памятных мясціны ў Беларусі, Хрысціна найперш называе пасёлак Леніна Магілёўскай вобласці. “Шмат хто ў Польшчы хацеў бы забыцца на тое, што была такая Першая польская пяхотная дывізія імя Тадэвуша Касцюшкі, што яна ўдзельнічала ў баях за вызваленне Беларусі. Сфарміраваная на тэрыторыі СССР, першы бой дывізія правяла ў кастрычніку 1943 года менавіта пад мястэчкам Леніна каля Горак. І ёсць мясціны, за якія палякам павінна быць сорамна, — дадае Хрысціна. — Гэта Бяроза Каргузская, дзе размяшчаўся канцэнтрацыйны лагер, створаны польскімі ўладамі ў 1934 годзе на тэрыторыі Заходняй Беларусі, і Пінск”.

Вярнуўшыся з Беларусі, пасля пачутых расповедаў жыхароў нашай краіны пісьменніца звярнулася ў архівы і “знайшла там такія рэчы, ад якіх валасы паўсталі дыбам”.

Па адукацыі Хрысціна гісторык. Выкладае ў школе, працуе ў літаратурнай газеце “Акант” (назва расліны. У Старажытнай Грэцыі ёю вянчалі паэтаў, пісьменнікаў, ёю абвіты калоны грэчаскіх капітэляў. Лічыцца знакам трыумфу і пераадолення жыццёвых іспытаў). Гісторыя, літаратура і турызм — тры захапленні Хрысціны, якія дапамагаюць ёй у жыцці.

Нагадаў пра вялікую адказнасць перад памяццю Коласа і галоўны дырэктар радыёстанцыі “Беларусь” Навум Гальпяровіч. Пісьменнік адзначыў: “Мы сёння можам казаць пра “ўрокі Якуба Коласа”: як любіць Радзіму, родны кут і чалавека, сваю гаворку”.

З Мікалаеўшчыны прывёз на магілу земляка жменю зямлі Дзмітрый Дземідовіч, ён прыгадаў, што першая школа і бібліятэка, адноўленыя пасля вайны ў Беларусі, былі менавіта тут — дзякуючы клопату Коласа. У гонар творцы гучалі і ўзнёслыя радкі: намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Польмя” Уладзімір Мазго прачытаў верш, прысвечаны сустрэчы Якуба Коласа і Янкі Купалы ў Смольні.

Напэўна, многія гэтым дажджлівым днём на Вайсковых могілках прыгадалі колішні паэтычны зварот Якуба Коласа: “Запытай ты сябе, чалавеча: што зрабіў для айчыны, ці многа?..” Бо параўнаць ёсць з кім.

“Беларусы — вельмі добрыя людзі. У кнізе я прыводжу прыклад: калі прыехала сюды ў трэці раз, ехала на аўтобусе ў Паставы. І ведала, дзе трэба сыходзіць. Але прапусціла прыпынак, і вадзіцель завёз мяне на вакзал. Каб патрапіць да жылга, трэба было вяртацца. Я спытала кірунак у выпадковай жанчыны. Яна была на ровары, кажа, зойдзем да мяне, я яго пакіну і правяду вас. А калі зайшлі, прапанавала пачаставацца: я ж з дарогі! Так у яе і засталася!”

Хрысціна Кукоцка: “Вось тут новая кніга!”

Прынятыя ў Саюз пісьменнікаў Беларусі

КОЗЕЛ Аляксандр
Іванавіч
Празаік

Нарадзіўся 26 лютага 1951 года ў в. Лучанскія Мінскага раёна. Скончыў скульптурнае аддзяленне Мінскага мастацкага вучылішча імя А. К. Глебава. Працаваў у розных галінах вытворчасці Беларусі. Выкладае кераміку і скульптуру ў Палацы моладзі і школьнікаў Аўтазаводскага раёна Мінска. З 2007 года пачаў друкавацца ў дзіцячых часопісах, а таксама часопісах “Вожык”, “Малодосць”, газеце “Культура” і іншых. Аўтар кнігі прозы “Сто вёрстаў да дзяцінства” (2011).

ДЗЯТЛАЎ Аляксандр
Мікалаевіч
Празаік

Нарадзіўся 3 чэрвеня 1936 года ў в. Туркі Бабруйскага раёна. Скончыў факультэт журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў на розных пасадах у рэспубліканскіх перыядычных выданнях. Першае апавяданне надрукаваў у 1970 годзе ў “Літаратуры і мастацтве”. Аўтар васьмі кніг. Першая кніга “Росы на поплаве” была выдадзена ў 1974 годзе, новая “Чорная эмка” — у 2008 годзе.

ЯЖОЎ Анатоля
Мікалаевіч
Празаік, паэт

Нарадзіўся 25 лістапада 1946 года ў г. Смаленску (Расія). Прафесар. Доктар эканамічных навук. Прэзідэнт Міжнароднага Інстытута кіравання (г. Архангельск). Аўтар шэрагу зборнікаў вершаў, прозы, шматлікіх навуковых прац.

Спяшайцеся
выпісаць «ЛІМ»

Для індывідуальных падпісчыкаў:
1 месяц — 15 800 руб.
Падпісны індэкс — 63 856
Ведамасная падпіска:
1 месяц — 32 699 руб.
Падпісны індэкс — 638562
Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў:
1 месяц — 9 700 руб.
Падпісны індэкс — 63 815
Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі
1 месяц — 24 207 руб.
Падпісны індэкс 63 880

Літабсягі

Пагуляем у словы?

Хто з нас у дзяцінстве не забаўляўся падборам слоў, згадваючы вядомыя назвы гарадоў? Апошнія абавязкова павінны былі пачынацца з літары, якою заканчвалася слова папярэдняе. І ў такой міні-віктарыне выйграваў эрудыт, які быў больш дасведчаны ў географіі. Між тым, і слоўнікавы запас пры такіх практыкаваннях значна ўзбагачаўся!

Ірына ТУЛУПАВА

Міхась Пазнякоў прапанаваў пашырыць межы любімага занятку дзяцвы. У кнізе “Гульняслоў”, якая выйшла летась у РВУ “Літаратура і Мастацтва”, ён прапануе шэраг займальных заданняў з літарамі і словамі. На прэзентацыі, што адбылася ў дзіцячай бібліятэцы № 4 г. Мінска, сабраліся наведвальнікі летніх лагераў 110-й і 30-й сталічных школ. Перад пачаткам новага навучальнага года яны проста і нязмушана паўтарылі... некаторыя правілы роднай мовы. “Пісьменнік гаварыць без мікрафона, але яго сцісана слухалі і спрабавалі адга-

даць загадкі”, — распавяла загадчык бібліятэкі Людміла Бусел.

У кніжніцы па творах многіх літаратараў падрыхтаваны электронныя прэзентацыі, якія вельмі падабаюцца хлопчыкам і дзяўчынкам. Ёсць такая версія і па адной з папярэдніх кніг Міхасы Пазнякова — “У родным краі”. Вершы, лічылкі, каламбуры, небыліцы, смяшынкі, скоргаворкі, загадкі на амонімы і антонімы, шарады, манаграмы і анаграмы завабляюць слухачоў. Да таго ж, гэтыя тэрміны тлумачацца. Але нішто не замяніць магчымасць убачыць аўтара, пагутарыць з пісьменнікам! Тым больш — адказаць на яго мудрагелістыя пытанні і, магчыма, спытацца ў творцы пра нешта пагаёмнае.

Выступае Міхась Пазнякоў.

У “Гульняслове” таксама змешчаныя заданні на кемлівасць. Таму сустрэчы, якія праходзяць у форме гульні, збіраюць поўныя залы ахвочых. Асабліва знаходлівым Міхась Пазнякоў уручаў падарункі: кнігі, нататнікі, алоўкі. Акрамя знаёмства з новай кнігай, пераможца віктарыны атрымае магчымасць нешта сваё запісаць у падараваны нататнік.

Артлінія

Парад шэдэўраў

Гэтая ўнікальная выстаўка еўрапейскіх шэдэўраў вандруе па свеце другі год. Але, як ні дзіўна, толькі цяпер і ўпершыню экспануецца на самім еўрапейскім кантыненте. Летась яе прымалі Нацыянальны музей Карэі ў Сеуле і Мастацкая галерэя Заходняй Аўстраліі; сёлета тры месяцы яна прабыла ў Мастацкім музеі Аклахома-Сіці (ЗША). А пунктам яе першага і пакуль адзінага паказу ў Еўропе стала Беларусь.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота аўтара

Такім чынам, выстаўка “Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800” з калекцыі лонданскага Музея Вікторыі і Альберта, заснаванага акурат 160 гадоў таму, ужо гасцею ў нас. (Дзякуючы найперш дыпламатам, юрыстам і спонсарам — Мінскаму трактарнаму і Мінскаму аўтамабільнаму заводам). Як рыхтаваўся беспрэцэдэнтны міжнародны беларуска-брытанскі праект, наколькі значны ён для мастацкага жыцця нашай краіны, пашырэння знешніх стасункаў у сферы культуры і якія асабліва вясці самой экспазіцыі? Пра гэта гаварылі ўдзельнікі сталічнай прэс-канферэнцыі: намеснік міністра культуры Беларусі Т. Стружэцкі, намеснік начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры С. Гаўрылава, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Н. Усава, дырэктар НГКМЗ “Нясвіж” С. Клімаў, куратары выстаўкі — навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея С. Пракоп’ева і яе калегі Н. Жарко (Нясвіж) ды Э. Лоб (Лондан).

Каралеўская калекцыя, дарагая гасця з Туманнага Альбіёна, прабудзе ў Беларусі амаль тры месяцы, але і сёння зразумела, што яна ўвойдзе ў гісторыю нашага артжыцця як галоўная падзея 2012 года. Выстаўка з Музея Вікторыі і Альберта, якую складаюць некалькі дзясяткаў шэдэўраў, падзеленая згодна з пажаданнямі брытанскага боку. У Нясвіжы экспануюцца пераважна ўзоры дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, найбольш арганічныя для замкавага асяроддзя. У новым корпусе НММ размясціліся карціны, мэбля, тэкстыль, адзенне XVII — XVIII стст. Інтрыгаваць чытача пералікам імён і назваў не варта: усё гэта лепш адзін раз убачыць. Вядома, умовы для агляду выстаўкі нязвыклыя з-за адмысловага рэжыму ўтрымання твораў і ўзмоцненай аховы. Затое нашы музейцы перажылі непараўнальна імгненні, бо падчас усталявання экспазіцыі мелі магчымасць наблізіцца да жывапісных палотнаў, дакрануцца да рарытэтаў.

Супрацоўнікі НММ вытрымалі іспыт на прафесіяналізм і, як самі кажуць, “падставілі братэрскае плячо” калегам з Нясвіжа, падзяліўшыся ўласным досведам і бласла-

Эліс Лоб — куратар выстаўкі з Музея Вікторыі і Альберта (Лондан).

віўшы на далейшую, ужо самастойную рэалізацыю новых міжнародных праектаў. Паклапаціліся і пра сталічных глядачоў: распрацавана сістэма браніравання білетаў на зручны час, зніжак коштаў на ўваход для дзяцей, сем’яў з дзецьмі, прадугледжана льгота для пенсіянераў. А ў выпадку ажыятажу — падаўжэнне працоўнага дня ў музеі на адну ці дзве гадзіны і нават адмена выходных. Білет каштуе 50 тысяч — танней, чым з’ездзіць у Лондан.

Газета “Літаратура і мастацтва” — інфармацыйны партнёр акцыі “Насвіж — культурная сталіца Беларусі”

Повязі

Музейная справа яднае!

У межах урачыстых мерапрыемстваў да 130-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа адбыўся міжнародны “круглы стол” “Актуальныя праблемы мемарыяльных музеяў. Традыцыі і наватарства ў іх развіцці і дзейнасці”. Ён прайшоў у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, дзе сабраліся дырэктары і супрацоўнікі адпаведных устаноў з Беларусі, Расіі, Літвы.

Дар’я ШОЦІК

Безумоўна, удзельнікі сустрэліся дзеля абмену досведам, захавання культурнай спадчыны мемарыяльнага статусу, пашырэння супрацоўніцтва паміж літаратурнымі музеямі. Выступленні падмацоўваліся грунтоўнымі матэрыяламі, якія больш падрабозна знаёмлілі з навукова-даследчай працай і фондамі самых розных музеяў.

З вітальным словам да прысутных звярнуўся намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэўш Стружэцкі:

— Сёлета сапраўды праходзіць шмат мерапрыемстваў, на якіх вялікая ўвага надаецца супрацоўніцтву паміж рознымі музеямі.

“Круглы стол” — добрая пляцоўка, дзе трэба абмяркоўваць актуальныя праблемы музейнай справы, абменьвацца досведам. І ў выніку — ствараць міжнародныя праекты. Наогул, літаратурныя і мемарыяльныя музеі адыгрываюць вельмі значную ролю ў папулярызацыі нацыянальнай культуры. Развіццё музейнай справы з’яўляецца адным з найважнейшых прыярытэтаў дзяржаўнай культурнай палітыкі.

Дарэчы, міжнароднае супрацоўніцтва — сёння ўжо рэальнасць. Так, дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская паведаміла, што заключана пагадненне з Літаратурным музеём Аляксандра Пушкіна ў

Міхась Міцкевіч і Зінаіда Камароўская з удзельнікамі “круглага стала”.

Вільнюсе. І ў Коласавым доме ўжо праходзіла выстаўка “О, Вільня, крывіцкая Мекка!”, на якой былі прадстаўлены самыя розныя рэчы з дома Марыі Міцкевіч, жонкі Якуба Коласа. Зінаіда Мікалаеўна зазначыла, што ў хуткім часе выстаўка з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа будзе адкрыта ў Вільнюсе. Акрамя таго, у Літаратурным музеі г. Курска маецца невялікі раздзел, прысвечаны беларускаму Песняру, наладжваецца супрацоўніцтва з Дзяржаўным музеём А. М. Горкага ў Ніжагародскай вобласці.

3-пад пяра

➤ У Дзяржаўным літаратурным музеі Петруся Броўкі 20 жніўня адкрыецца выстаўка, прысвечаная старэйшай літаратурнай газеце Беларусі, — “Літаратура і мастацтва”: мінулае і сучаснае”. Наведвальнікаў музея чакае цікавая экспазіцыя, якую складуць фотаздымкі з архіва газеты творчай інтэлігенцыі, архіўныя нумары выдання і іншыя цікавыя экспанаты, што захоўваюць і распавядаюць гісторыю “ЛіМа”.

Таццяна МАСТОЎСКАЯ

➤ У дзіцячым філіяле Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Карскага прайшло адкрыццё тыдня дзіцячай кнігі “Каласок і Купалінка запрашаюць”. На свята сабраліся малодшыя школьнікі, выхаванцы Панямунскага дзіцячага дома, настаўнікі, бацькі, пісьменнікі. У якасці пачэснага гасця быў запрошаны паэт, намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Польмя” Уладзімір Мазго. З задавальненнем слухалі прысутныя выступленне земляка, яго вершы ў выкананні дзяцей, з удзячнасцю прынялі ад вядомага пісьменніка кнігі ў дар бібліятэцы. На свяце таксама былі ўзнагароджаны пераможцы конкурсаў на лепшы малюнак, водгук на кнігу і самыя актыўныя чытачы.

Людміла КЕБІЧ

➤ У Бабруйскім гарадскім мастацкім музеі імя Г. Паплаўскага адкрылася выстаўка керамікі ўдзельнікаў Х Міжнароднага пленэру “Арт-Жыжаль”. Знаўцы мастацтва змогуць не толькі ўбачыць, але і даць уласную ацэнку таму, над чым на працягу трох тыдняў працавалі творцы падчас пленэру. 25 майстроў з 8 краін свету павінны былі стварыць па дзве работы, якія зоймуць ганаровае месца ў Бабруйскай дзіцячай цэнтральнай бібліятэцы імя А. Гайдара і ў мастацкім музеі імя Г. Паплаўскага. Стартаваў “Арт-Жыжаль” яшчэ ў 1992 годзе, а атрымаў “прапіску” ў Бабруйску 10 гадоў таму.

Міра ІЎКОВІЧ

➤ 3 9 па 18 жніўня ў Гродзенскім раёне ў агракультурным комплексе “Гарадзенскі маёнтак «Каробчыцы»” праходзіць чацвёрты міжнародны пленэр разьбяроў па дрэве. Тэма сёлеташняга пленэру — “Жывёлы побач з чалавекам цягам стагоддзя”. Васямнаццаць майстроў з Беларусі, Расіі і Літвы прадставяць на ім свае работы, за нараджэннем якіх змогуць паназіраць усе ахвочыя гасці турыстычнага комплексу. Па традыцыі зробленыя драўляныя скульптуры застануцца ў маёнтку і ўпрыгожаць яго тэрыторыю.

Алеся БАЦЮСЬ

➤ У пяты раз у Моталі прайшоў кулінарны фест, свята-конкурс страў палескай кухні, які ўзяў пачатак у 2008 годзе. Сёлета першы дзень быў прысвечаны святкаванню 590-годдзя з дня першага ўпамінання гэтай вёскі. Для жыхароў і гасцей іванаўскай зямлі гаспадары арганізавалі самыя разнастайныя конкурсы і выстаўкі, выступленні фальклорных калектываў і тэатралізаванае прадстаўленне “Пацехі для магальян”. На другі дзень гасцям прапанавалі гістарычны экскурс з каралевай Бонай Сфорцай па мястэчку Моталь, запрасілі на слаўны “Мотальскі кірмаш”, наладзілі дэгустацыю народных страў.

Бажэна СТРОК

Глыбокае-2012

Раённыя будні

Да Дня беларускага пісьменства засталіся лічаныя дні. Нагадаем, што ён будзе адзначацца ў нашай краіне ў дзевятнаццаты раз. Упершыню яго святкаванне адбылося ў старажытным Полацку. Сёлета суседні райцэнтр Глыбокае ўганараваны быць сталіцай свята. Горад, дзе перапляліся гісторыя і сучаснасць, як сапраўдны гаспадар рыхтуецца з годнасцю прыняць гасцей, што прыедуць сюды з усіх куткоў рэспублікі, суседніх краін, а таксама з Арменіі, Францыі і Ізраіля. Толькі Саюз пісьменнікаў Беларусі разаслаў 120 запрашэнняў айчынным і замежным літаратарам.

Уладзімір БАЦКАЛЕВІЧ,
фота Кастуся Дробава

Што ж канкрэтна робіцца да свята? Адрамантавана і пабудавана каля сотні аб'ектаў. На гэта, у тым ліку з бюджэту, выдаткавана каля 117 мільярдаў рублёў. Заходам работ сочаць рэспубліканскі і абласны аргкамітэты. Асноўныя мерапрыемствы пройдуць на цэнтральнай плошчы. Тут ужо з'явіліся новыя ліхтары, заканчваюцца ўкладкі тратуарнай пліткі. Будуюцца сцэна з умяшчальнай глядзельнай залай. Уні-

вермаг ужо зіхаць новымі люстранымі фасадамі. Вакол возера Кагальнае змыкаецца кальцо набыражнай. Рамантуюцца пошта, музей, чыгуначны вакзал, Дом культуры, добраўпарадкоўваюцца паркі і скверы...

Рыхтавацца да Дня беларускага пісьменства дапамагаюць каля тысячы будаўнікоў і іншых спецыялістаў з Полацка, Віцебска, Мінска, Гродна, а таксама з суседніх раёнаў.

— Мы вельмі рады, што нам выпала ганаровае права сабраць мноства гасцей, паказаць і рас-

казаць, адкуль вытокі творчай дзейнасці нашых знакамітых людзей, — кажа намеснік старшыні райвыканкама Галіна Унуковіч. — Бібліятэцы сямейнага чытання плануецца прысвоіць імя пісьменніка Лявонція Ракоўскага. Да 1979 года ён жыў і працаваў у Ленінградзе. Але яго дзіцячыя гады прайшлі ў Глыбокім.

Варта дадаць, што ў новай выставачнай зале гісторыка-этнаграфічнага музея калегі з Віцебска і Полацка разгорнуць экспазіцыю “Друкаваныя рарытэты” і “Ад берасцяной граматы да інтэрнэта”. А ў адрамантаваным гарадскім Цэнтры культуры глядачы ўбачаць фільм польскага рэжысёра Ежы Гофмана “Знахар”, зняты паводле рамана класіка сусветнай літаратуры Тадэвуша Даленгі-Мастовіча, які нарадзіўся ў Глыбоцкім раёне.

Даленга-Мастовіч, Вацлаў Ластоўскі, Язэп Драздовіч, Ігнат Буйніцкі, а таксама Герой Савецкага Саюза Пётр Казлоў, рэфарматар іўрыта Элізер Бен-Іегуда, стваральнік легендарных самалётаў Павел Сухі — імёны гэтых і іншых глыбачан значацца сярод тых, каму ўсталяваны бронзавыя бюсты ў скверы знакамітых землякоў.

Зразумела, гэта далёка не ўсе сюрпрызы, якія чакаюць удзель-

нікаў сёлетняга Дня беларускага пісьменства. Скажам, гістарычны Альгердаў шлях размесціцца на вуліцы Леніна. Такую назву дарога, што пралягала побач з гэтымі мясцінамі, атрымала яшчэ за сто гадоў да заснавання самога Глыбокага. Менавіта па ёй з Вільні ў Віцебск і Смаленск ездзіў некалі вялікі князь літоўскі Альгерд.

— 2 верасня на Альгердавым тракце з'явіцца Віленскі, Глыбоцкі, Полацкі, Смаленскі пасады, — тлумачыць начальнік аддзела культуры райвыканкама Таццяна Малатоўнік. — Госці змогуць пазнаёміцца з гісторыяй і культурай гэтых гарадоў, стаць удзельнікамі старажытных панскіх гульняў і забаў, паглядзець рыцарскі турнір, наведаць гандлёвыя рады і адмысловую карчму “На раздарожжы”, аформленую ў стылі XIV — XVII стагоддзяў.

Тракт з назвай “Ад агню да пярэ” разгорнецца на вуліцы Энгельса і прадставіць развіццё пісьменства ад старажытнасці да сучаснасці. Тут можна будзе пацуць архаічныя спевы і ўбачыць старадаўнія спосабы здабычы агню. Аматырскія гурты раёна і

вобласці пазнаёмяць з іголкавым шыццём, пісьмом на бяросце і камені, скорпісам і каліграфіяй.

Карацей кажучы, свята абяцае быць вясёлым, цікавым, запамінальным. І “ЛіМ” абавязкова раскажа пра яго. Гэтым артыкулам мы не развітаемся з Глыбоччынай, яе таленавітымі і працавітымі людзьмі. Раён варты таго, каб яго ведалі і адкрывалі.

Карыстаючыся нагодай, мы хочам шчыра падзякаваць усім, хто дапамагаў нам амаль на працягу года рыхтаваць матэрыялы, рубрыкі, падказваў надзённыя тэмы, наладжваў сустрэчы з цікавымі землякамі. Асабліва ўдзячнасць — адказным работнікам райвыканкама Галіне Унуковіч, Міхаілу Чарапкоўскаму, Людміле Карніловіч, супрацоўнікам музея Аляксандру Хайноўскаму і Уладзіміру Мірончыку, а таксама журналістам рэдакцыі газеты “Веснік Глыбоччыны”, якія актыўна працавалі над кнігай “Глыбоччына. Зямля любімая навечна, дзе Доўгае і Безрэчча...”, што днямі выходзіць у РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Дзякуй, сябры!

Газета “Літаратура і мастацтва” — інфармацыйны партнёр Свята беларускага пісьменства.

Шляхамі цікаўных

Наколькі шматгранным быў талент народнага мастака Беларусі Міхася Савіцкага? З якімі славацямі, акрамя легендарнага замка, можна пазнаёміцца ў Міры? Дзе ў 1919 годзе на тэрыторыі Беларусі праходзілі засакрэчаныя савецка-польскія перамовы? Якім падзеям Айчыннай вайны 1812 года на тэрыторыі Беларусі прысвяціў свае карціны нямецкі мастак XIX стагоддзя Петэр Гес? На ўсе гэтыя, а таксама на цэлы шэраг іншых разнапланавых пытанняў, можна знайсці адказы ў ліпеньскім нумары часопіса “Беларуская думка”.

Сяргей ЖОЛУД

Як сцвярджае ў артыкуле “Філасоф, творца, патрыёт” мастацтвазнаўца Кірыл Мельнік, практычна ўсе, каму ў той ці іншы час пашчасціла мець зносіны з Міхасём Савіцкім, без лішняга пафасу могуць расказаць, наколькі незвычайным ён быў чалавекам: шырокая эрудыцыя і выдатны творчы талент мэтра беларускай мастацкай школы яскрава сведчылі пра ўнікальнасць яго асобы. На падставе ўласных сустрэч з М. Савіцкім і аналізу яго творчасці аўтар робіць шырокі экскурс у багаты на падзеі жыцця і народнага мастака, расказвае пра яго нялёгкае шлях да ўсенароднага прызнання, дзеліцца ўласнымі ўражаннямі пра грамадзянскую пазіцыю творцы, расказвае пра яго грамадскую і патрыятычную дзейнасць.

Бадай, кожны падарожнік, каго вандруюныя сцежкі прыводзяць у гарадскі пасёлак Мір, што на Гродзеншчыне, пачынае сваё з ім знаёмства з сярэдневяковага замка. Абысці яго ўвагай — значыць не спазнаць дух мінуўшчыны, які ў сабе тоіць мury гэтага ўнікальнага помніка

ца, чым сёння жыве пасёлак, якія ў яго існуюць перспектывы. Свае ўражанні ён перадаў у артыкуле “Чаго варты Мір без замка?”.

Асоба нямецкага мастака Петэра Геса сёння на Беларусі малавядомая, а між тым у першай палове XIX стагоддзя яго творчасць была добра вядомай аматырам элітарнага мастацтва Еўропы. Некаторыя творы П. Геса прысвечаны падзеям, што адбываліся на нашай зямлі. Асобныя меліся і ў мастацкіх зборах Расіі.

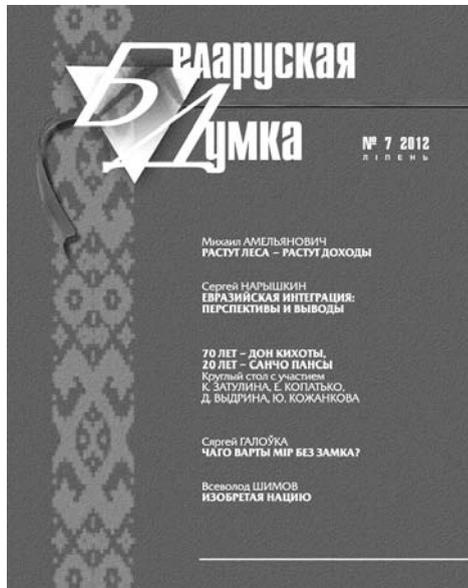
Вядома, напрыклад, што Фермерскі палац у Пецергофе ўпрыгожвалі такія карціны П. Геса, як “Казакі, якія ўзялі ў палон французскага кірасіра”, “Казакі, якія атакуюць транспорт раненых, што вярталіся з Расіі ў 1812 г.” У Кацярынінскім і Аляксандраўскім палацах у Царскім Сяле знаходзіліся адпаведна яго карціны “Бітва каля Ганаў” і “Бітва каля Лейпцыга”. Калі для Зімовага палаца ў Санкт-Пецярбургу стваралася галерэя мастацкіх палотнаў пра бітвы, што праславілі рускую армію ў Айчыннай вайне 1812 года, быў запрошаны і П. Гес. Пра працу славутага майстра над гэтымі твораў у артыкуле “Гераізм, адлюстраваны на палатне” расказвае культуролаг Аляксандр Смолік.

Малавядомым фактам савецка-польскага ваеннага супрацьстаяння 1919 — 1920-х гадоў мінулага стагоддзя прысвечана публікацыя “Засакрэчаныя сустрэчы” маладога гісторыка Вольгі Бароўскай. На падставе архіўных матэрыялаў распавядае яна пра неафіцыйныя польска-савецкія перамовы, якія адбыліся ў 1919 годзе на чыгуначнай станцыі Мікашэві-

чы і ў мястэчку Белаежа. На іх у пэўнай ступені вырашалася будучыня Беларусі.

Ліпеньскі нумар часопіса “Беларуская думка” таксама прапануе артыкул “Еўразійская інтэграцыя: перспектывы і вызовы”, прысвечаны тэме інтэграцыі Беларусі, Расіі і Казахстана. У яго аснову пакладзена лекцыя старшыні Дзяржаўнай Думы Федэральнага сходу Расійскай Федэрацыі Сяргея Нарышкіна, з якой ён выступаў перад студэнтамі і прафесарска-выкладчыцкім саствам Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь падчас свайго афіцыйнага візіту ў нашу краіну 26 чэрвеня гэтага года. А пра ўзаемаадносіны Беларусі, Расіі і Украіны на сучасным этапе і іх канструктыўныя перспектывы расказваюць матэрыялы “Круглага стала” з удзелам вядучых расійскіх і ўкраінскіх экспертаў. Свае меркаванні наконт выбараў дэпутатаў абедзвюх палат беларускага парламента, маючых адбыцца сёлета, выказвае ў артыкуле “Парламент як частка палітычнай сістэмы” палітолаг Вадзім Гігін, галоўны рэдактар “Беларускай думкі”.

Пра стан і развіццё беларускай лесаводчай галіны — эксклюзіўнае інтэрв’ю міністра лясной гаспадаркі Міхаіла Амеляновіча (“Растуць лясы — растуць даходы”). Пытанні павышэння ўзроўню жыцця насельніцтва праз прызму яго даходаў разглядае эканаміст Таццяна Пабыржына (“Беларускі стандарт”). Пра вынікі 35-гадовага цыкла даследаванняў вучоных-хімікаў БДУ пра распрацоўку новых неарганічных злучэнняў і матэрыялаў на аснове мікра- і нананамерных часціц расказвае журналіст Галіна Махнач (“У рэжыме адкрыцця”).

беларускага дойлідства, не скарыстаць магчымасць дакрануцца да гісторыі краіны. І тым не менш карэспандэнт “Беларускай думкі” Сяргей Галоўка найперш завітаў не ў музейфікаваныя замкавыя апартаменты, а прайшоўся старымі мірскімі вуліцамі і паспрабаваў даведа-

Аўтограф на форзацы

Душа настроена на творчасць

Ірына ТУЛУПАВА,
фота Кастуся Дробава

— Алесь Мікалаевіч, у мяне ёсць два вашыя зборнічкі з дарчымі надпісамі. Адзін — “За ценом самотнага сонца” 1995 года выдання, другі — “Маланкавы посах”, выдадзены ў 2004-м. Зразумела, што і да першага згаданага зборніка, і пасля другога, і паміж імі — былі яшчэ. Але злавіла сябе на думцы, што не буду пісаць, колькі ў Алесьа Бадака надрукаваных твораў. Бо апошнім часам усё часцей стала паўтараць: талент чалавека не вымяраецца колькасцю выдадзеных кніг. Ды ўсё ж кожны літаратар спрабуе адказаць на пытанне “Што ты зробіў у гэтым свеце?” і вызначае сваю лепшую кнігу. У вас такая ёсць?

— Мне цяжка сказаць якая лепшая, тым больш — якая горшая. А што да колькасці — я ўсё-такі пачынаў пісаць, і першыя мае кнігі выходзілі ў той час, калі выдаць кнігу было дастаткова вялікай праблемай, калі была чарга ў дзяржаўных выдавецтвах — на некалькі гадоў. І гэта лічылася вялікім гонарам для маладога творцы, бо далей пачынаўся шлях у літаратуру. Таму калі сёння я чытаю ў друку, што малады чалавек выдаў дзясятую, чатырнаццатую кнігу, то з аднаго боку, радуюся за яго: уявіць сабе, каб мы да 25, 30 гадоў выдалі такую колькасць кніг, немагчыма. З іншага боку, гэтая колькасць крышку палюхае: як можна столькі напісаць?

Магчыма, палюхае таму, што я сябе адношу да тых паэтаў і крышку прэзіякаў, якія пішуць не тое што марудна, але абдумваючы кожнае слова. Летась у “Польмі” была надрукавана паэма “Камяні” — я яе пісаў некалькі гадоў. Не таму што я гультай. Вось, я скульптар стварае вобраз — адышоўся, паглядзеў. Прайшоў час — зірнуў і зразумеў: трэба нешта памяняць. Так і мастак малюе карціну. Таксама і ў літаратуры...

— То трэба сесці і чакаць натхнення? Ці падтурхоўваць сябе тэзісам “ні дня без радка”?

— Не магу сказаць, як трэба сябе паводзіць: ёсць людзі, прычым выдатныя творцы, якія менавіта жылі і працавалі паводле прынцыпу “ні дня без радка”. Прыкладам, Максім Танк любіў падпісваць вершы, ставячы дату, калі яны былі напісаныя. І гартаючы яго зборнікі, можна сказаць: у адзін дзень ён напісаў тры вершы, у другі — два. Былі перыяды, калі ён не пісаў ніводнага, але пісаў перыядычна!

А ёсць паэты, якія за ўсё сваё жыццё выдалі, як Міхась Стральцоў, усяго некалькі паэтычных кніг. Але якіх! Кожны працуе па-свойму, як яго душа настроена на творчасць. Можна спрабаваць выклікаць натхненне, напрыклад, чытаннем добрых кніг, а можна яго проста чакаць, як чакаеш, калі нарэшце скончыцца цяжкія дожджы: не сядзіш склаўшы рукі і глядзіш на неба, а займаешся іншымі справамі, да якіх раней не даходзілі рукі. З узростам увогуле пачынаеш да творчасці адносіцца крышку па-філасофску. Напішаш, а што далей? Можна, таму я стаў пісаць не проста вершы, а міні-паэмы. І ў зборніку “Маланкавы посах” ужо некалькі твораў, якія хтосьці называе паэмамі, хтосьці — вялікімі вершамі. Мне гэта падабаецца: пісаць не 8 радкоў, не 16, а 100 — 150, дзе ёсць сюжэт, не адзін, а, як мінімум, некалькі герояў.

— Але я звярнула ўвагу, што ў тым жа “Маланкавым посаху” ёсць і карцелькі ў чатыры-пяць радкоў альбо ў восем.

— Гэтыя вершы часта пішуцца як бы наўздагон, калі ты яшчэ знаходзіся ў палоне таго паэтычнага настрою і свету, якія з’яўляюцца падчас напісання нечага

большага. У гэтай кнізе ёсць паэма, якая называецца “Цень”, і адразу за ёй змешчаныя вершы — чатырох-, васьмірадкоўі, напісаныя пасля, пра тое ж, але ў паэму яны ўжо не становяцца. Гэта хутчэй датычыцца прозы — калі адкрываецца магчымасць пісаць працягі. Я некалькі гадоў таму напісаў апавесць “Адзінокі васьмікласнік хоча пазнаёміцца”, а пасля мяне вельмі цягнула напісаць працяг. Толькі сам сябе ўвесь час спыняю: нельга ў адну раку ўвайсці двойчы. Гэта ўсё-ткі падманная лёгкасць — сесці і напісаць, што з героямі твайго твора было далей.

— У паэзіі ёсць дзіўная асаблівасць. Першыя паэтычныя спробы, як правіла, прасякнутыя духам рамантыкі, і толькі пасля, праз гады, прыходзіць асэнсаванне жыцця. Рамантычныя вершы лёгкія, чытаюцца на адным дыханні — філасофію спасцігаць значна складаней... Не шкада гэтай першапачатковай узнёсласці?

— Бясспрэчна, шкада. Першая мая кніга называецца “Будзень”, яна выйшла яшчэ ў студэнцкія гады і была напісана літаральна за паўгодка. Я быў акрылены, асабліва калі даведаўся, што “Мастацкая літаратура” ўключыла кнігу ў план. Пісаў вельмі шмат, памятаю, аднойчы, ужо амаль заснуўшы, раптам ускачыху з ложка, сеў за стол і напісаў, ці, можа, нават правільней — запісаў на паперы даволі вялікі верш. Але... тут нічога з сабой нельга зрабіць, што датычыць узросту. Тады не думаў, што трэба паставіць: коску ці працяжнік, эпітэты, вобразы неяк прыходзілі самі па сабе. Цяпер вельмі шмат праўлю: то вобраз здаецца банальным, то канцоўка — нецікавай.

— Як вы пазіцыяніруеце сябе ў сучаснасці: паэт, паэт-песеннік, прэзіяк ці ўсё ж паспяховы арганізатар, кіраўнік? Хто ёсць Алесь Бадак?

— Дзякуй Богу, што ў жыцці — паэт. Гэта самае галоўнае. Таму што, калі знікне жаданне фантазіраваць і самае галоўнае — бачыць штосьці такое, што можна ўбачыць рамантычнай душой, — гэта будзе трагедыя! Калі ж гаварыць пра літаратурную працу, то час сёння вельмі хуткаплынны. Паэт мусіць быць больш прывязаны да стала. Што да прозы — то можна абдумваць сюжэт, вобразы герояў, едучы ў транспарце, у камандзіроўцы. Магу ісці па праспекце і думаць: “вось такі тып падыдзе мне для апавядання”.

— Чаму ж цяпер пры быццам бы відэаважнай лёгкасці працы над прэзіячным творам з’яўляецца больш кніг паэзіі? Проза цяжкая пра напісанні?

— Безумоўна, проза даецца цяжэй нават па часе. Верш можна напісаць і за паўгадзіны, калі ёсць натхненне. Праўда, не зусім разумею, што гэта такое на самай справе. Усе яго адчуваюць, але не могуць дакладна растлумачыць. Адзін кажа, што напачатку чуў дзіўны гук, другі — бачыў дзіўнае святло. Але для звычайнага чалавека не зразумела, як з нейкага гуку, скажам, у Блока з’явіўся верш.

— Аднойчы прачытала Васіля Розанава і надоўга запомніла: “Ці пішаце вы для чытача? — Не, пішаю для сябе. Навошта ж друкуеце? — Грошы даюць. Суб’ектыўнае супала са знешнімі абставінамі. Так адбываецца літаратура”. Як жа чалавек вызначае: калі пісаць для сябе, калі — для чытача?

Алесь Бадак — паэт, паэт-песеннік, прэзіяк, аўтар твораў для дзяцей і падлеткаў, серыі пазнавальных кніг “Усім пра ўсё” — “Жывёлы”, “Птушкі”, “Расліны”, “Насякомыя”. Галоўны рэдактар часопіса “Нёман”, першы намеснік дырэктара РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Старшыня Савета Саюза пісьменнікаў Беларусі па рабоце з маладымі літаратарамі. Вядучы конкурсу апавяданняў у газеце “Звязда”. Лаўрэат прэміі “Залаты Купідон” за кнігу “Расліны”.

Дабро і зно-
д і шчаеце кожным
бачыцца на-ебэйму.
Хоць з-за яго спразбек
вадучыя войны,
Што ёсць яго?
Ці ёсць яго дуця?
Алесь Бадак

— Тут крышку прысутнічае самападман, калі пісьменнік гаворыць, што піша для сябе. Калі я прыдумляю сюжэт, герояў, я хачу, каб яны былі цікавыя мне самому. Але ж гэта значыць, што я тут ужо выступаю ў ролі чытача! І падсвядома думаю: гэта павінна спадабацца сотні ці тысячы чытачоў.

— Як жа наконт “грошы даюць”? І калі пад “знешнімі абставінамі” мець на ўвазе тыя інстытуты, якія луструюць, паказваюць запатрабаванасць твора?..

— Калі ставіць паперадзе ўсёй творчасці заробкі, ганарары, то лепш пісаць бульварную літаратуру. Яна карыстаецца попыткам, выдаецца вялікімі тыражамі. У ёй таксама свае законы, і не кожны пісьменнік, які піша выдатныя класічныя творы, можа напісаць бульварны раман. Гэта ўсё роўна як кампазітар, які піша лібрэта оперы, напісаць папсовую песню. Але ў такой песні кароткае жыццё. Таму, мне здаецца, куды важней, каб тое, што ты напішаш, было запатрабавана сёння, заўтра, каб яно не было забавлянкай, а прымушала чытача адкрыць нешта новае — у самім сабе, у навакольным свеце. Вось якраз запатрабаванасць вышэй за ганарары.

— Але не заўсёды ж адразу выдаеш кнігу. З’яўленню твора ў свет дапамагае перыёдыка. Акрамя літаратурнай прэсы, раней шмат якія газеты праводзілі літаратурныя конкурсы, друкавалі апавяданні, вершы. Цяпер літаратурныя старонкі захаваліся хіба ў раёнках. З рэспубліканскага друку згадваецца найперш газета “Звязда”...

— Безумоўна, у многіх раённых газетах захаваліся літаратурныя старонкі. Калі з’яўляецца талент, яго заўважаюць. Ды літаратурныя конкурсы, якія цяпер праводзяцца, як правіла паэтычныя. Але тое, што праводзіць далёка не першы год газета “Звязда”, а менавіта конкурс апавяданняў, — унікальны выпадак увогуле ў нашай перыёдыцы. Конкурс стаў амаль што народным, праводзіцца шмат гадоў, — і паток лістоў не змяншаецца. Прымаюць удзел як прафесійныя пісьменнікі, так і не прафесійныя. І той, хто сочыць за конкурсам, заўважыў: бывае, што перамагаюць якраз непрафесійныя творцы. Скажам, летась у конкурсе “Звязды” перамагла Алена Гануліч, яна жыве ў вёсцы Варняны Астравецкага раёна і працуе школьным псіхалагам. Імя гэтага я раней нідзе на старонках друку не сустракаў. Ды, магчыма, яна нідзе і не друкавалася, апроч як у сваёй раёнцы. І вось адразу — перамога на старонках такой масавай, рэспубліканскай газеты. Гэта цешыць. Задача тых, хто мае непасрэднае дачыненне да правядзення конкурсу, — зрабіць так, каб таленавітыя творцы не згубіліся ў літаратурным шматгалоссі. Каб кветка літаратурная не была аднагадовай, а кожны год расцвітала.

Сёлетні конкурс мы адкрылі апавяданнем Марыны Яўсейчык. Калі не памыляюся, першае апавяданне яна надрукавала ў газеце “Звязда”, калі яшчэ вучылася ў школе. Цяпер шмат друкуецца, і яе прозвішча можна сустраць на старонках многіх літаратурных выданняў.

Радуе, што “Звязда” на сваіх старонках падтрымлівае маладых. Думаю, цяпер падтрымка ім аказваецца ўсебакова. Нават калі браць нашу рэдакцыйна-выдавецкую ўстанову “Літаратура і Мастацтва” — колькі выдадзена! І яшчэ здаецца ў друк кніга “Мы — маладыя”. Тут змешчаны не адзін дзясятка аўтараў, хто ў ХХІ стагоддзі прыходзіць у літаратуру. Можна згадаць часопіс “Малодосць”, які павінен падтрымліваць літаратуру. Ці “Польмя”, “Нёман”, газету “ЛіМ” — разгарніце іх, і ў кожным нумары ўбачыце допіс маладога чалавека.

— На падставе матэрыялаў конкурсу, напэўна, можна меркаваць і пра тое, што чакае жанр апавядання ў будучым?

— Мне здаецца, што апавяданне перажывае цікавы час. Заўсёды гаварылі, што апавяданне — “нефарматны” жанр прозы для шырокага чытача. Памятаю тыя часы, 1970 — 1980-я гады, калі выходзілі дылогіі, трылогіі. Цяпер сусветныя тэндэнцыі паказваюць: аб’ёмны раман не для масавага чытача, які чытае творы памерам з маленькую апавесць.

— Чэхаў, Бунін, Быкаў... Шмат каго можна назваць майстрамі апавядання. А вось з Янкі Брыля: “Ёсць жа такая светлая традыцыя... ціхай пняшчотнасці слова, якое — з рыфмай ці ў поўнай раскаванасці — адгукаецца голасам чалавечага сэрца на галасы жыцця. Ёсць яна, і шчасце наша, калі мы чуем яе, і зора, калі мы глушым яе зрукатам будзённай мітусні” (апавяданне “Тройчы пра адзіноту”). Сапраўды, кароткая форма — а якая ёмка! Сустрэкаецца такое, што можна браць як цытату, у сучасных апавяданнях?

— Праўда, цяпер можна параўнаць, якая была паэзія ў ХХ стагоддзі, а якая — у сённяшнім. Пра прозу гаворыцца чамусьці менш. Нават калі глядзець па “звяздоўскім” конкурсе, проза адрозніваецца ад твораў, якія пісаліся ў 60 — 70-х гадах мінулага стагоддзя. Сёння маладыя шукаюць новыя формы, шукаюць свой стыль, могуць пісаць апавяданні без сюжэта, без герояў — і я “за” гэтыя пошукі! Што да запатрабаванасці апавядання, то ў яго больш чытачоў, чым у ХХ стагоддзі. Тады чыталі ўсе. На вуліцы, у тралейбусе, на працы ў абедзены перапынак, дома ў вольны час. Чыталі дэтыктывы, фантастыку, жаночыя раманы, але чыталі і класіку — усё, што можна было дастаць у эпоху вялікага кніжнага дэфіцыту. Памятаю маскоўскую серыю “Класікі і сучасныя”. У мяккай вокладцы, не шчытыя, кнігі развальваліся пасля першага працятання. Але кнігі размяталі, і не думаю, што для таго, каб паставіць на паліцу. Дык вось сёння паменела тых, хто чытае, каб проста заняць нечым вечар: на месца раманаў прыйшлі тэлесерыялы. Але, мне здаецца, стала больш прафесійных чытачоў. Тых, для каго чытанне — духоўная неабходнасць і для каго, па вялікім рахунку, не істотна: раман перад ім ці апавяданне.

— Як бы вы увогуле ахарактарызавалі сённяшы літаратурны працэс?

— Яні параўнаў бы яго... з Камароўкай. Шумна, шматлюдна, і ў той жа час кожны, хто сюды прыходзіць, знаходзіць тое, дзеля чаго прыйшоў.

Пісьменнік дзвюх эпох

Уладзімір НАВУМОВІЧ,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Выйшла 8 тамоў з 23-томнага Збору твораў народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна. На суд чытачу прадстаўлена трэцяя частка ўсяго Збору, і таму прыйшоў час падвесці некаторыя папярэднія вынікі надзвычай складанай і адказнай працы.

Гэта не поўны збор твораў І. Шамякіна. Поўны заняў бы, паводле падлікаў даследчыкаў, 30 тамоў. Але ўпершыню грамадскай прадстаўлена навукова каменціраванае выданне твораў класіка, падрыхтаванае акадэмічным інстытутам. Дапамагаюць Інстытуту мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы ў выданні Збору твораў кафедра беларускай літаратуры Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Аркадзя Куляшова пад кіраўніцтвам прафесара Алеся Макаравіча, а таксама кафедра беларускай літаратуры і культуры БДУ, якую ўзначальвае дачка І. Шамякіна — прафесар Таццяна Шамякіна. Важную і скрупулёзную працу па аналізе тэкстаў ажыццяўляе таксама малодшая дачка пісьменніка — Алеся Шамякіна, кандыдат філалагічных навук. У яе захоўваюцца ўсе архіўныя матэрыялы са спадчыны бацькі, яго бібліятэка і асабістыя рэчы. Непасрэдна да друку рыхтуе і выдае Збор твораў дзяржаўнае выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Пры жыцці І. Шамякіна яго Зборы твораў выходзілі тройчы: у 5 тамах (1965 — 1966), у 6 тамах (1977 — 1979) і ў 8 тамах (2003 — 2007).

Але не ўвайшлі ў Збор твораў у поўным выглядзе дзённікі, даволі вялікая колькасць перапіскі і іншыя, пераважна дакументальна-мемуарныя, тэксты.

У параўнанні з папярэднімі дадзены Збор твораў з'яўляецца навукова-масавым. Акрамя шырокавядомых раманаў і апавесцей ён змяшчае новыя творы, якія не друкаваліся або былі змешчаныя на старонках перыядычных выданняў, зборнікаў. Уключаныя малавядомыя творы даюць магчымасць адчуць эвалюцыю майстэрства класіка.

У аснову выдання пакладзены жанравыя-храналагічныя прынцыпы. У каментарыях да кожнага тома прыводзяцца звесткі пра першыя публікацыі, датаванне твораў, гісторыі тэкстаў, водгукі крытыкі і чытачоў, падаюцца найбольш значныя ў мастацкіх адносінах варыянты, прыводзяцца розначытанні, выпадкі правак самога аўтара ў працэсе працы над тэкстамі. У кожным томе ёсць пасляслоўе, дзе раскрываюцца змест і праблематыка твораў.

Рэдактарам першага тома і аўтарам прадмовы да ўсяго выдання з'яўляецца выдатны даследчык і пісьменнік, акадэмік Уладзімір Гніламёдаў, які добра ведаў І. Шамякіна, сябраваў з ім.

Сваю прадмову, а фактычна цэлае навуковае даследаванне, надзвычай удумлівае і глыбокае, вартаснае асобнага выдання, Уладзімір Васільевіч назваў «Пісьменнік дзвюх эпох», і з часу выхаду першага тома мы, выкладчыкі, студэнты, журналісты, паўтараем у адносінах да І. Шамякіна гэтую формулу, якая надзвычай ёміста і дакладна характарызуе творчасць выдатнага беларускага пісьменніка.

Аб'ектыўны і зацікаўлены разгляд творчасці І. Шамякіна не аддзелены ў прадмове ад глыбокіх разважанняў Уладзіміра Гніламёдава пра час, гісторыю і звязаную з гісторыяй біяграфію творцы. Так, апавядаючы пра «ліхія 90-я», даследчык падкрэслівае: «Некаторыя літаратары з пачуццём радысці і самазадавальнення пачалі вяршыць суд над мінулым, усё зневажаць і закрэсліваць. Іван Шамякін па гэтым шляху не пайшоў, ён не паступаў ні сваёй індывідуальнасцю, ні прынцыпамі».

У. Гніламёдаў не аддзяляе творчасць пісьменніка ад яго асобы, а ў выпадку Івана Пятровіча асабліва відавочнае гэтае супадзенне жыццёвай пазіцыі і пафасу творчасці.

У першыя два тамы Збору твораў уключаны апавяданні пісьменніка, бо ён пачынаў менавіта з апавяданняў і працаваў над імі фактычна ўсё жыццё. Пасляслоўе да гэтых тамоў напісала тонкі і глыбокі крытык Таццяна Бельская, бацька якой, акадэмік Віктар Каваленка, як ніхто іншы, уважліва займаўся творчасцю Шамякіна пры яго жыцці. Таццяна Віктараўна плённа працывае сямейную традыцыю, але глядзіць на апавядальную творчасць Шамякіна ўжо як бы з вышыні XXI стагоддзя і новага пакалення. Праведзены ёю разбор літаральна ўсёй апавядальнай творчасці І. Шамякіна за пяцьдзесят гадоў уражвае сваёй дакладнасцю, навуковай аб'ектыўнасцю, пранікнёнасцю разумення не толькі мастацкіх з'яў, але і сацыяльных, уменнем перакрываць факты жыцця і творчасці, ацаніць празорлівасць пісьменніка.

Г. Бельская правяла і вялікую пошукавую працу, знайшла невядомыя творы І. Шамякіна. Так, апавяданне 1946 года «Выпрабаванне пачуццяў» было надрукавана толькі ў 2006 г., пасля смерці аўтара. Адрознае пасля напісання Шамякіна адаслаў яго Васілю Вітку, тагачаснаму адказнаму сакратару часопіса «Беларусь». Як пазней прызнаваўся сам В. Вітка, твор не надрукавалі толькі таму, што палічылі неактуальным: ён апавядаў пра асабістыя пачуцці людзей, а пасляваенныя дні напоўнены былі, на думку рэдакцыі, больш жahlівымі ўражаннямі, чым рамантычныя пакуты сяржанта. В. Вітка прагрымаў апавяданне ў сваім асабістым архіве і вярнуў пісьменніку, адчуваючы сябе страшна вінаватым перад ім, толькі ў 1971 г. Але і тады Шамякін не надрукаваў яго, відаць, палічыўшы недасканалым. Аднак Таццяна Віктараўна адзначае: «Тым не менш зварот да такой тэмы, як маральны абавязак чалавека перад сваімі блізкімі, калі вайна становіцца выпрабаваннем на трываласць пачуццяў, быў смелым крокам у літаратуры таго часу».

Трэці том Збору твораў, у якім пачынаюць друкаваць апавесці празаіка, суправаджаецца пасляслоўем, напісаным

«*Сваю прадмову, а фактычна цэлае навуковае даследаванне, надзвычай удумлівае і глыбокае, вартаснае асобнага выдання, Уладзімір Гніламёдаў назваў «Пісьменнік дзвюх эпох», і з часу выхаду першага тома мы, выкладчыкі, студэнты, журналісты, паўтараем у адносінах да І. Шамякіна гэтую формулу, якая надзвычай ёміста і дакладна характарызуе творчасць выдатнага беларускага пісьменніка.*

Таццянай Шамякінай. Бясспрэчна, у яе свой погляд на творчасць бацькі, таму ўсе яе публікацыі, даволі шматлікія, пра І. Шамякіна, хоць і тактоўныя ў адносінах да ранейшых даследчыкаў, але ў нечым і ўнутрана палемічныя. Прычым прафесар змагаецца не толькі з міфамі адносна творчасці І. Шамякіна, але і з сацыяльнымі, палітычнымі міфамі нашага часу. Так, адносна першай апавесці І. Шамякіна «Помста» яна піша: «Але маёр Раманенка, герой шамякінскай «Помсты», — не толькі славянін, беларус, прадстаўнік самай рахманай срод славян нацыі, але і савецкі чалавек. Пра гэта асабліва неабходна сказаць сёння, калі хлусня пра Вялікую Перамому катастрафічнай паводкай запаўняе эфір. Моладзь, ды і частка больш сталых людзей, якія прывыклі давяраць сродкам масавай інфармацыі, не разумеюць, што ажыццяўляецца грандыёзны ідэалагічны праект — перагляд вынікаў Другой сусветнай вайны. У многіх параметрах яны ўжо перагледжаны і пацягнулі за сабою шматлікія наступствы ў эканоміцы і палітыцы». Разглядаючы апавесць менавіта з улікам цяперашняй, зусім няпростай геапалітычнай сітуацыі, Таццяна Іванаўна сцвярджае актуальнасць твора. Яна адзначае: «Пераможны паход Савецкай Арміі ў былую агрэсіўную фашысцкую Германію кожны дзень ствараў самыя неверагодныя сітуацыі і падзеі. Шамякін іх назіраў. Акрамя таго, савецкія ваяры сапраўды гарэлі прагай помсты. Шамякін паспрабаваў паказаць, што адчувалі яго суайчыннікі, якія страцілі блізкіх. Мы, пражыўшыя шэсцьдзесят гадоў у ўмовах мірнага часу, з цяжкасцю ўяўляем пачуцці няшчасных людзей той трагічнай эпохі. У гэтым плане апавесць Шамякіна — важнейшы псіхалагічны дакумент часу...»

Па-новаму, нават у дачыненні да вельмі падрабязнага разбору твораў празаіка аўтарытэтным акадэмікам В. Каваленкам, разглядае Т. Шамякіна надзвычай папулярную ў свой час апавесць І. Шамякіна «Ах, Міхаліна, Міхаліна...» і дзве апавесці так званага «ленінскага цыкла»: «Першы генерал» і «Браняносец «Таварыш Ленін».

Адносна апошніх яна піша: «Шамякін жыві ідэямі свайго часу, і цяжка яго, як і многіх іншых савецкіх пісьменнікаў, за гэта асуджаць. Іх пазіцыя, дарэчы, таксама мела права на існаванне, як і сённяшняя пазіцыя тых, хто ўсё савецкае рашуча не прымае. Тым больш што падзеі, апісаныя Шамякіным, сапраўды былі, іх з гісторыі не выкінеш, а ідэйных герояў, апісаных у яго творах, дарэчы, як паветра, не хапае сучасным літаратарам, якія пакутуюць і не ведаюць, дзе знайсці «героя нашага часу». Між тым прыгожае пісьменства без героя — нішто, яно проста разбураецца і перастае існаваць».

Два пасляслоўі да 4-га тома напісаў самы аўтарытэтный тэкстолог Беларусі, фактычны куратар усяго Збору твораў, вядомы даследчык літаратуры, член-карэспандэнт НАН РБ Міхась Мушынскі. Два — таму што прысвечаныя яны твораў з розных эпох — савецкай і постсавецкай: апавесцям «Шлюбная ноч», «Гандлярка і паэт» і «Драма». Узор мастацкага аналізу, які неабходна спецыяльна вывучаць ва ўніверсітэтах, — яго разбор апавесці «Гандлярка і паэт». Выдатны даследчык паглядзеў на твор па-наватарску, пераканаўча паказаў псіхалагічнае майстэрства празаіка ў абмалёўцы персанажаў. Не абмінаючы ідэалагічныя патрабаванні часу напісання апавесці (1970-я гады), М. Мушынскі даказна прадэманстравалі, як пісьменнік імкнуўся іх абысці: «Ці рабіў пісьменнік спробу, у добрых сэнсе слова, замаскіраваць, прыглушыць пэўную заданасць, бо яна непазбежна вяла да схематызацыі вобразаў? Безумоўна, такія спробы былі, але на іх даследчыкі чамусьці і да сёння не звяртаюць увагу, хоць менавіта тут вельмі ярка выявілася пісьменніцкае майстэрства І. Шамякіна». А далей акадэмік пераканаўча і падрабязна разглядае такія спробы. Не менш грунтоўны разгляд і іншых апавесцей чацвёртага тома.

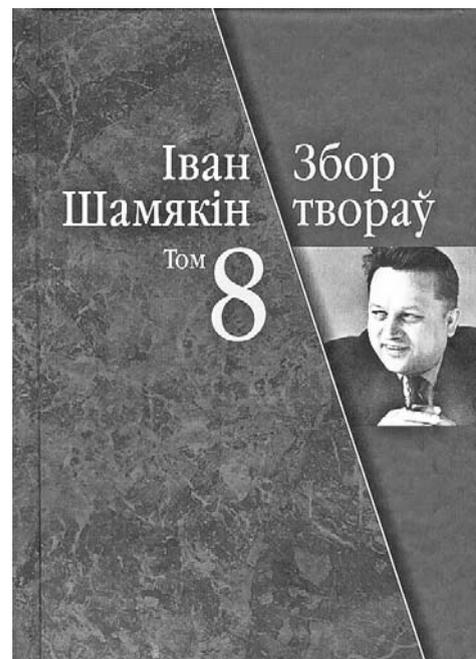
Пасляслоўе да пятага тома, як і некалькіх наступных, рабілі навукоўцы, выкладчыкі Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, у прыватнасці, вучань М. Мушынскага, доктар філалагічных навук прафесар Алеся Макаравіч, а таксама яго калега Вячаслаў Караткевіч. У томе аналізуюцца апавесці 90-х гадоў. У сваім разглядзе творчасці Шамякіна даследчыкі абатрыліся на дзённікі самога пісьменніка, якія ён веў у постсавецкі час даволі рэгулярна. Пасляслоўе ўяўляе ўдалую спробу зноў-такі паглядзець на творчасць вядомага аўтара па-новаму, падагульняць матэрыял, паразважаць пра час і літаратуру. Асабліва звяртае на сябе ўвагу разгляд тых элементаў умоўнасці, да якіх пачаў звяртацца І. Шамякін у 90-я гады.

Шосты том Збору твораў таксама ўключае аналіз апавесцей 90-х гадоў: «Бумеранг», «Без пакаяння», «Партрэт», «Выкармак», «Крывінка». У сваім пасляслоўі да гэтага тома А. Макаравіч адзначае канцэптуальнасць усіх твораў Шамякіна гэтага часу, іх своеасаблівае перагукванне паміж сабою, вырастанне аднаго з другога. «Вылучыўшы разбуральныя праявы ў грамадскім жыцці, пісьменнік у розных ма-

«*У параўнанні з папярэднімі дадзены Збор твораў з'яўляецца навукова-масавым. Акрамя шырокавядомых раманаў і апавесцей ён змяшчае новыя творы, якія не друкаваліся або былі змешчаныя на старонках перыядычных выданняў, зборнікаў. Уключаныя малавядомыя творы даюць магчымасць адчуць эвалюцыю майстэрства класіка.*

стацкіх кантэкстах паказаў асабліва іх узнікнення (часцей гэта прапаноўваецца ў рэтраспектыўных частках), развіцця і выніковасці ў адпаведных падзейных сітуацыях. У гэтым сэнсе апавесці І. Шамякіна 1990-х гадоў у сукупнасці іх сацыяльных «зрэзаў» — своеасабліва літаратурная панарама супярэчлівых, разбуральных, перспектыўных і бесперспектыўных маральных праяў рэчаіснасці гэтага часу».

А. Макаравіч — малады яшчэ чалавек, Шамякіна ён асабіста не ведаў, ніколі раней да яго творчасці не звяртаўся. Даследчык глядзіць на Шамякіна постсавецкай эпохі з пазіцыі свайго часу і свайго пакалення, праўда, усё ж знаходзячыся ў палоне ранейшых міфаў пра масцітага аўтара. Пры

ўсім імкненні да аб'ектыўнасці прарываецца ў яго некаторыя высакамернасць у адносінах да пісьменніка, які, бясспрэчна, увесь — савецкі, а таму тэндэнцый новай эпохі, такой спрыяльнай для ініцыятыўных людзей, зразумець проста не ў стане. Напрыклад, акцэнтуючы ўвагу на змрочным характары апавесцей 90-х гадоў, поўным непрыняцці пісьменнікам тагачаснай рэчаіснасці, сам навуковец знаходзіць у ёй шмат станоўчага, лічыць, што Беларусь пачатку XXI ст. «трымаецца, акрамя іншага, яшчэ і на захаваным і выхаваным ў 1990-я гады маральным патэнцыяле». У той жа час Алеся Мікалаевіч пастаянна фіксуе ўвагу на «катэгарычным поглядзе пісьменніка на разбуральныя праявы жыцця». А хіба гэта дрэнна — катэгарычнасць погляду менавіта на разбуральныя праявы жыцця?

Іншы, больш стрыманы і не такі залежны ад літаратуразнаўчай міфалогіі, характар носіць пасляслоўе да 7-га тома, створанае Любоўю Дуктавай. Разглядаючы зноў-такі апавесці 90-х гадоў, яна асноўную ўвагу аддае апавесці «Слаўся, Марыя!» як найбольш значнаму твору ўсяго перыяду. Яе разгляд апавесці, прысвечанай жонцы пісьменніка, зроблены па-навуковаму надзвычай кваліфікавана і па-чалавечы тонка. Адначасна і работу каментарыяраў да тома — Н. Гальго, В. Назаравай і А. Шамякінай, якія вельмі адказна паставіліся да матэрыялу, у тым ліку звязанага з біяграфіяй майстра і яго блізкіх.

Восьмы том Збору твораў уключае не толькі апавесці, апошнія па часе напісаныя («Пошукі прытулку», «У засені палаца», «Абмен», «Стары рамантык»), але і п'есы.

У аналізе апавесцей аўтар пасляслоўя да тома Вячаслаў Караткевіч зрабіў акцэнт на тэме адзіноты, упісаўшы, у плане гэтай тэмы, творчасць Шамякіна ў кантэкст сусветнай літаратуры. Пры гэтым сам даследчык даволі іранічна ацэньвае персанажаў Шамякіна — старых інтэлігентаў. У той жа час аналіз апавесцей падводзіць аналітыка да высновы, што «І. Шамякін, пазбягаючы своеасаблівай публіцыстычнасці, характэрнай для сацыяльна завостраных твораў 1990-х гадоў («Сатанінскі тур», «Вернісаж», «Крывінка» і інш.), імкнуўся давесці, што і ў жорсткім, несправядлівым і вярочым для нармальнага чалавека свеце, дзе пануюць грошы, можна заставацца, хоць і адзінокім, але шчаслівым чалавекам, калі дбаеш пра сваю годнасць, калі побач ёсць тыя, хто падтрымлівае цябе. Аўтар падводзіць да думкі, што чалавек, разумеючы немагчымасць перамагчы прыстасавальніцтва, цыннізм і ўсёдазволенасць сучаснага грамадства, шукае і знаходзіць надзею ў вечных хрысціянскіх каштоўна сцяж, сярод якіх не апошняе месца займае сям'я». Праўда, неабходна сказаць, што тэма сям'і заўсёды вельмі хвалявала пісьменніка і з'яўлялася адной з асноўных у шматлікіх яго творах. Іншая справа, што, паводле ацэнкі даследчыкаў Збору твораў, Шамякін у канцы жыцця звяртаўся да яе пад знакам хрысціянскіх каштоўнасцей, імкнучыся іх прымірыць са сваімі сацыялістычнымі ідэаламі.

Творчасць шмат якіх значных пісьменнікаў часта адкрываецца чытачам далёка не адрозна, а паступова, як бы паварочваецца рознымі сваімі бакамі. Даследчыкі, якія сур'ёзна пачалі вывучаць творчасць І. Шамякіна ў сувязі з выхадам яго Збору твораў, са здзіўленнем прызнаваліся, што ім адкрыўся зусім іншы Шамякін, да якога яны не прывыклі. Кожны з навукоўцаў так ці інакш сваё адкрыццё здолелі перадаць у даследаваннях творчасці празаіка. Можна спадзявацца, што і чытачы з дапамогай аўтараў пасляслоўяў адкрыюць для сябе новага Шамякіна.

Р.С. Гэтымі днямі свет набачыў дзвярты том Збору твораў.

На ростанях часу

19 жніўня спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння Барыса Мікуліча

Яго творчы лёс складваўся на дзіва шчасліва. Ужо ў пятнаццацігадовым узросце Барыс Мікуліч апублікаваў сваё першае апавяданне, а ў дваццацітрохгадовым меў шэсць кніг прозы. Да ўсяго рэгулярна выступаў на старонках друку з літаратурна-крытычнымі артыкуламі, рэцэнзіямі. І не толькі на кнігі, а і на фільмы, спектаклі, канцэрты...

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Аднак за гэтай фіранкай поспеху далёка не ўсе — хіба што блізкія сябры — бачылі, што яшчэ ў юным узросце ён нямала перажыў. Калі Барысу споўнілася толькі сем гадоў, ад заражэння крыві памёр бацька. Яшчэ праз восем не стала маці. Разам з малодшай сястрой Марыяй Б. Мікуліч атрымліваў усяго пятнаццаць рублёў пенсіі. Але менавіта ад маці пранёс праз усё жыццё любоў да кнігі. Імем маці і даў сабе слова абавязкова стаць пісьменнікам. У такога абяцання былі падставы: ужо ў другім класе спрабаваў пісаць апавяданні.

Не паменшала ў Б. Мікуліча аптымизму і пасля таго, як газета “Звязда” раскрытыкавала яго першае апавяданне “Міроніхін курган”. Малады аўтар выказаў гэтую рэцэнзію і на ёй напісаў: “А ўсё-такі я буду пісьменнікам”. Асобным яго апавяданням сапраўды бракавала самастойнасці, ў іх адчувалася кніжнасць. Разам з тым у лепшых творах прысутнічала ўласнае бачанне жыцця, уменне шматлікія калізій разгледзець у рэчывы змен, што адбываліся ў краіне. Б. Мікуліч імкнуўся адчуваць пульс паўсядзённасці. Гэтым адчуваннем была прасякнута і яго першая кніга “Удар”, што выйшла ў 1931 годзе, калі аўтару было ўсяго дзевятнаццаць гадоў.

Сябар Б. Мікуліча Сяргей Грахоўскі ў сваіх успамінах не ўпусціў выпадку сказаць і пра гэты зборнік, адзначыўшы схільнасць праява да экспрэсіўна-эмацыянальнага ўспрымання рэчаіснасці. Звярнуў увагу нават на само афармленне: “на мяккай цаглянага колеру вокладцы бялелі літары “Удар”. Амаль на

кожнай старонцы ў рамачках стракацелі аб’явы, заклікі, звароты, выклікі на сацыялістычнае спаборніцтва. Большасць апавяданняў расказвала пра барацьбу за выкананне планаў, пра аўралы і штурмы, пра выкрыццё руцінэраў і сабатажнікаў”. Многае пісьменнікам было ўзята з будняў рабочых яго роднага горада Бабруйска, жыццё якіх ён добра ведаў, працуючы ў рэдакцыі акруговай газеты “Камуніст”.

Пра сябе як самабытнага пісьменніка Б. Мікуліч заявіў аповесцю “Чорная Вірна”, што дала назву яго другой кнізе. Крытыка 30-х гадоў, аднак, дружна абрушылася на яе, папракаючы аўтара ў тым, што, звяртаючыся да падзей калектывізацыі, бярэ іх толькі як фон. Усё зводзілася да таго, што не здолеў праўдзіва расказаць пра абнаўляльныя працэсы ў жыцці савецкай вёскі. Але якраз тое, што ставілася ў пралікі, з агледзін сённяшняга дня ўспрымаецца як адыход ад традыцыйнага, схематычнага, ілюстрацыйнага ў паказе калектывізацыі.

Галоўны герой аповесці камуніст-дваццаціпяцітысячнік Брагін ужо тады, калі многіх і многіх ап’яніла жаданне руйнаваць на сяле старыя межы, паскорана праводзіць абагульненне сялянскіх гаспадарак, глядзеў на ўсё цвяроза. Прынамсі, ён быў не згодны з сакратаром райкама партыі Серафімавым, прыхільнікам у справе калектывізацыі рашучых мер: “Я [...] не бачу таго, каб тая ж самая гаротная Акінья, у праўдэтай спадніцы, з галодным дзіцем на знясіленых руках, прыйшла да выніку: трэба раскулачыць Каратая. Маса мной яшчэ не ўзята, не мабілізавана вакол

калгаснага будаўніцтва. Патрэбны час для гэтага”.

Гэта, аднак, не значыць, што Б. Мікуліч у сваёй творчасці змог цалкам пазбегнуць ідэалізацыі рэчаіснасці. Напрыклад, у другой аповесці “Наша сонца” ў многім прыхарошаным атрымаўся вобраз камсамольскага лідара Анатоля Шастакова. Хоць зноў жа і ў гэтым характары — тыповае для свайго часу. Невыпадкова аповесць выклікала гарачую зацікаўленасць у моладзі. Юнакі і дзяўчаты зачытваліся ёю, спрачаліся пра Анатоля Шастакова на камсамольскіх сходах.

Барыс Мікуліч быў перакананы, што “сацыяльную маладосць і дужасць можна знайсці толькі той, хто аддана працы на рэвалюцыю, хто бярэ актыўны ўдзел у сацыялістычным будаўніцтве”. Гэтым словам — “Дужасць” — назваў ён і адзін са сваіх твораў. Аповесць — пра лёс камуніста Барыса Краўчанкі і Станіслава Юткевіча, які знаходзіўся на іншым баку ідэалагічных барыкад.

“Працавітасць Б. Мікуліча, — успамінаў С. Грахоўскі, — была сапраўды бальзакаўскай”. Дый, малады, прыгожы, ён хутка знаходзіў агульную мову з літаратарамі. Любіў бываць на заводах і фабрыках, наведваць саўтасы і калгасы, сустракаўся з моладдзю. У 1935 годзе, “у адпаведнасці з рашэннем праўлення ССР СССР аб абмене творчымі дэлегацыямі паміж пісьменніцкімі арганізацыямі БССР і Грузіі”, разам з В. Вольскім, Э. Самуілёнкам, В. Кавальскім, М. Хведаровічам пабываў у гэтай рэспубліцы. Вынікам паездкі стала аповесць, што так і называлася — “Дружба”.

Завяршыў яшчэ адну аповесць — “Скрыпка”, здаў яе ў часопіс “Польмя”. Праўда, да новага твора ставіўся даволі крытычна: “Аповесць была значна горшая за “Дружбу”, але мела кампазіцыйныя і моўныя перавагі перад “Дружбаі” — вынік спакойнай уседлівасці”.

Такую ацэнку свайму тады ненадрукаванаму твору ён мог даць толькі 13 верасня 1946 года. Пра яго ж чытач да-

ведаўся ажно праз сорок адзін год. Часопіс “Нёман” у трэцім нумары за 1987 год змясціў першую частку “Аповесці для сябе” Б. Мікуліча, другая частка была надрукавана ў № 12 за 1988 год. Гэта тое, што пісалася “для сябе” ў 1946 — 1948 гадах.

Чорны воран узяў Б. Мікуліча 25 лістапада 1936 года. Да лютага 1937-га знаходзіўся ў адзіночнай камеры. Быў асуджаны да дзесяці гадоў пазбаўлення волі, але ў 1943 годзе яго перавялі ў катэгорыю ссыльных. Яшчэ праз два гады рэабілітавалі. У чэрвені 1947 года змог вярнуцца на Беларусь. Знялі судзімасць, але ў красавіку 1949-га арыштавалі паўторна. Памёр 17 чэрвеня 1954 года ў сяле Машкоўка Тасеўскага раёна Краснаўскага краю (Расія), дзе і жыў апошнім часам. Яго сэрца раптоўна спынілася а пятай гадзіне раніцы за дыспетчарскім сталом мясцовага лягасца, дзе і працаваў.

Аднак і ў ссыльцы Б. Мікуліч працягваў займацца творчай працай. У аповесцях “Цяжкая гадзіна” і “Палеская аповесць” расказаў пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны. У аповесці “Жыццёпільнік Вінцэся Шастака” таксама закранаюцца падзеі вайны, але жыццё галоўнага героя прасочваецца на працягу трох дзесяцігоддзяў. “Зялёны луг” — аповед пра аднаўленне разбуранай фашыстамі беларускай вёскі. Прывабілі Б. Мікуліча і падзеі 1912 года — аповесць “Адвечнае”. “Развітанне” — расповед пра Максіма Багдановіча, пра яго жыццё ў Мінску і ад’езд на лячэнне на Поўдзень.

Вачыма берасцянкi

Людміла КЕБІЧ

Водгук на кнігу вершаў Галіны Жывіцы (Румак) “Вачыма берасцянкi” (Гродна, 2011) хочацца пачаць з радкоў самага першага верша, змешчанага ў зборніку: “Ваганні прэч!..”, таму што ён з’яўляецца своеасаблівай візіткаю новага выдання. Пасля яго кнігу ўжо не адкладзеш убок, а захочаш прачытаць ад вокладкі да вокладкі. Чытаючы, знайдзеш пацвярджэнне — у кожным наступным вершы — усім тым думкам, якія закладзеныя ў гэтым, першым. А прачытаўшы, пераканаешся: “Ваганні прэч! Перад намі — паэтэса!” Беларуска, адметная, якая прыйшла ў гэты свет не толькі дзеля таго, каб абраць прафесію настаўніцы і вучыць дзяцей. Яна прыйшла ў гэты свет творцаю, прыйшла, каб, пераадолеўшы ўсе перашкоды, запланаваныя лёсам на яе жыццёвым шляху, назапасіць столькі дабрывы, святла, прыгажосці і чуласці, што яны проста не змаглі ўтрымацца ў душы і сэрцы жанчыны і не выліцца ў паэтычныя радкі.

І радкі гэтыя, складзеныя са слоў, “важкіх, як спелыя расяныя ажныны”, Галіна Жывіца гатовая прыгаршчамі раздаваць усім жадаючым не дзеля забавы і, тым больш, не дзеля славы, а каб маглі сагрэцца. Яна “сартуе іх

унікліва наноў, // смакуе дрыгатлівія адценні. // О колькі асалоды і здзіўлення // ў празрыстасці, агранцы родных слоў!”

Вершы Галіны Жывіцы прыцягваюць і чаруюць не толькі прыгажосцю роднай мовы, але надзвычайнай меладыйнасцю. Пра гэта сведчаць нават іх назвы: “Рамонкавы нацюрн”, “Воень танцуе фламенка”, “Элегія военьскага саду”, “Песня пра Алекшыцы” і іншыя. Паэтэса валодае тонкім музычным слыхам, які дапамагае ёй пачуць і выказаць праз дакладна выбранае слова ўсю “Музычную палітру радзімы”.

Знаёмчыся з вершамі Галіны Жывіцы, не перастаеш здзіўляцца яе светаадчуванню ды светаўспрымання і міжволі пагаджаешся зноў і зноў з той аксіёмай, што паэт пачынаецца са здзіўлення. Галіна Жывіца здзіўляецца звычайным рэчам і з’явам навакольнага свету: сваім вучням, калегам-настаўнікам, сёстрам-жывічкам, дачушкам, знічкам, якія падаюць з неба не дарма, атлантам, якія бароняць жыццё на зямлі. Яна па-мастацку піша “Вясновы нацюрморт з птушкай”, шэпчацца з пышным пахучым бэзам, давяраючы адно яму свае жаночыя сакрэты (“Бэз”), яна зрабіла адкрыццё: аказваецца, папараць не кветка, а зачараваная птушка; яна нават падслухала, “аб чым маўчаць камяні”!

Вы таксама хочаце даведацца пра гэта, узабагаціць душу і розум цудоўнымі паэтычнымі адкрыццямі? Тады чытайце вершы Галіны Жывіцы. Магчыма, і вы будзеце глядзець на свет, на свой родны край яе вачыма — вачыма берасцянкi.

Пад парасонам

Таццяна ВОЛЧЭК

Стася Каджургіна — новае імя на літаратурным небасхіле, якое між тым імкліва рухаецца да яго вяршыні. Маладая і надзвычай таленавітая ўраджэнка Гомеля вершы пачала пісаць даўно. Свет пабачылі ўжо два яе паэтычныя зборнікі. Мне ж хочацца спыніцца на першай кнізе пад назвай “Парасон”.

Калі трымаеш гэты зборнік у руках, першае, на што звяртаеш увагу, — вокладка. Яна падаецца вельмі романтичнай, і гэта прадказвае тэматыку твораў і, безумоўна, заахочвае да іх прачытання. Усе вершы прасякнутыя спадзяваннямі, матывамі пераасэнсавання нечага цудоўнага і патаемнага.

Кніга змяшчае два раздзелы — гэта больш як пяцьдзесят выразных, неверагодна пранікнёных вершаў пра каханне. Чытаючы іх, нібы насамрэч адчуваеш усё тое, што апісвае паэтэса. Настолькі ўзнёсла, лёгкая, чуллівая і мілагучная лірыка Стасі Каджургінай.

Вабіць спакойны і разважлівы настрой вершаў. Складваецца ўражанне, што ўвесь зборнік — нібы гісторыя жыцця герані, творы ў ім — гэта самыя запамінальныя моманты, пра якія яна згадвае, ідучы пад парасонам. Самае галоўнае, шчырае і сапраўднае, што пашчасціла сустраць на жыццёвым шляху, вылілася ў вершаваныя радкі:

*Перакладзі на мовы ўсе любоў
І стань маёю некранутай мовай!*

Пачуцці адлюстраваныя ў творах так ярка і выразна, што не застаецца сумненняў у іх шчырасці, праўдзівасці. Сама Стася пра ўзнікненне вобразаў у сваіх творах гаворыць так: “Летуценні, летуценні маладосці. Першае каханне, першае спатканне, першы пацалунак... І тады вершы пішуча самі: лёгкія, вобразныя, мілагучныя, узнёслыя”. Душэўнасць і глыбіня, экспрэсіўнасць і натхнёнасць — менавіта такімі якасцямі надзелена паэзія Стасі Каджургінай.

Не будзем забывацца на тое, што “Парасон” — першая кніга паэтэсы. У пэўнай ступені гэта спроба самавызначэння. І, трэба адзначыць, вельмі ўдалая.

Анатоль
Шушко

Не хвай нашу папараць,
Хмурны лес вечаровы.
Не крычы, дзярках, "спаць пара!"
Узмахнуць крылы-бровы.

Над вачмі зорна-сінімі,
І прад Ёй, уцалелаю,
Разаб'юцца расінкамі
Сэрцаў словы нясмелыя.

Сынам Віталю і Ільі

Святое неўзабаве застанеца,
Калі да Веры сэрца паімкнеца,
Калі само ў табе заадчувае
Сябе пчалаю, што нектар збірае.

Бо існуюць той смак, адвечны плён,
Дзе ты патрэбен, чуцен і відзён,
Дзе сэнс ёсць на палітры і паліцах,
Дзе й немагчымае змагло праліца

Праз Слова — свята вечнае,
прыроднае,
Адзінае, паўсюднае, народнае.

Зноў ля помніка маці стаю.
Не змаўчала:
— Сціпла дбаеш, сыноч, пра сябе.
І замала.

Леней думкі свае, што квітнеюць
і свецяць,
З незамкнёнай душы папусці
па сусвеце.

Помніш гурт, што ў маленстве
вы страцілі з братам.
Апускалі вы долу тады
вачаняты,
Быццам вашыя сэрцы
былі вінаваты,
Калі сонца пілі кані
з неба заўзята.

Я прынік да сасны, узірацца
ахвочы
У матуліны — з помніка —
мудрыя вочы.

Пакрыёма праўда праяўляецца.
Маці, як і раньш было, не лаецца.
Толькі навучанню не цураецца,
Бо за Веру сынаву змагаецца.

За ягоную Надзею весною,
Што заўсёды сябрала з песняю,
За Любоў сумленную адзіную,
Што яго атульвае Радзімаю.

Ды пра што я?! Мовай
паўтараюся —
Матчынаю. Мае быць,
стараюся.

Фото Анатоля Дрыбаса

Журавы курлычуць,
лёс свой клічуць.
І ляцяць у вырай праз гады
Па сцяжынцы вечнай,
Быццам свет, стары і малады.

Мой голас не чуваць
над Сожам.
Мой колер не відаць у небе.
Я — птушка, і хоць мне
не гожа,
Я мару аб надзённым хлебе.

Мой голас не чуваць? — Над Сожам!
Мой колер не відаць? — У небе!
Хто мае вочы — бачыць можа.
А каб пачуць — тут сэрца трэба.

Кляновае лісце ў вазе крышталнай.
Духмяны напой грэе сэрца і рукі.
Апошні вішнёвы прамень
развітальны
Разліў у накоі санатных гукі.

На аркушы чыстай маўклівай
паперы
Ляжыць у чаканні цярылівым
аловак.
Лунае няўлоўнае, па-за памерам,
У плыткіх малюнках разлітае,
слова.

Глядзяць праз акно невідучыя вочы
На горада восеньскую панараму:
На сквер, на людзей,
што сцяжынкаю крочаць,
На першы ліхтар на слупе
каля крамы...

Палёты ўва сне

Прысвячаецца Таццяне Дарошцы

Я сяджу на халодным карнізе,
Пазіраю на горад унізе.
Пазіраю на сонныя гмахі,
На залітыя месяцам дахі.
На пустыя бязлюд нья сцэжкі
Пры святле серабрыстай усмешкі.
Ах, як добра, як хораша спіцца!
Ах, як хочацца неба напіцца!
Пакружыць у міжзорным абшары,
Дзе жывуць чалавечыя мары.
Удыхнуў поўны грудзі бязмежжа,
Паглядзеў на далёкую вежу,
Дзе фігурныя стрэлкі застылі,
І — расправіў бясплотныя крылы.

Зорны азіс

Ноч ідзе, пастукваючы кіем,
Па бязлюднай чуйнай цішыні.
Цень двароў, самотныя агні,
Крокі, нетаропкія, цяжкія.

Там трывожна хмурыцца
мужчына,
Тут — жанчына...
Горад ціха спіць.
Ноч дае засмяглым
душам піць,
Ноч дае кароткі адпачынак.

Прыйдзе дзень,
узніме хмары пылу.
Караван пацягнеца далей.
Покуль ззяе ў небе Вадалей —
Спіце, людзі! Піце, піце сілу!
Ноч ідзе, пастукваючы кіем...

Браніслаў
Ермашкевіч

Бацькоўская вяршыня

Мне да бацькоўскае вяршыні
З зямлі так проста не дастаць,
Хоць і нашу я крыж на шыі,
Ды з-пад кашулі не відаць.

Як з ім, яна бліжэй да цела,
Аб чым не думаў я раней.
Салёным потам прапацела
І стала, мусібыць, радней.

Калі на справы час нацэліць,
Дык кожны робіць перш сваю.
Таму і Бог няроўна дзеліць
На той зямлі, дзе я стаю.

Таму я веру: з ласкі Бога,
З ім побач бацька мой жыве.
Туды, як воблачка, дарога
То патанае, то плыве.

Каласы

Каласы пад сярпом густа сцелюцца,
Сілу ўзяўшы ад маці-зямлі,
А ў траве-мураве спяць мяцеліцы,
Што зімою гулялі-мялі.

Не з рукі зараз песні палонніцы,
Хай гучаць на даспелых палях
Песні-птушкі аб шчасці і вольніцы,
Аб камбайнах, нібы караблях.

Праімчыцца буран, быццам конніца,
След пакінуўшы свой на зямлі,
Пройдзе час, покуль раны загояцца,
Каб калосі падняцца змаглі.

Пад наплывам надзей лягчэй пішацца
Пра жніво, каласы, васількі
І пра далі, дзе жыта кальшацца,
Дзе між воблакаў — ясны блакіт.

Мірскі напрамак

У Мір, бы ў Рым, — усе дарогі
Праз белы свет па Беларусі.
Сюды праз багны і парогі
І швед калісьці перся, мусіць.

А я напрамак выбраў мірскі
Са святам кніжкі і пісьменства,
Каб назаўсёды замак Мірскі
Займеў з душою побач месца.

Каб назаўжды зярняткі ведаў,
Што з друкаваных браў старонак,
Былі маім жыццёвым крэда
Ад каранёў да самай кронны.

Нам дзверы ў свет расчыняць рукі.
Да ведаў — шлях не брукаваны.
На смак спазнаць граніт навукі
Пад словам крочым друкаваным.

Стаіць не нізка, не высокая,
Але пастава ўсіх здзівіла:
За Мір зачэплена вяслёка
Дугою князя Радзівіла.

Паглядзі на нас, Божа

Дзе зямлю напіла сляза,
Там зярнятка вясной узышло.
Не глядзіце самотна назад,
Дзе зламалі надзеі вясло.

Як жа хутка мяняецца час,
Бы вада ў хуткаплыннай вадзе,
І няма з намі тых, хто да нас
Жураўля патрымаў у руцэ.

А зямля, дзе ўжо ніва цвіла,
Зарастае травой-муравой,
Дзе гняздо сваё птушка віла —
Раскашуе вятрысты сувой.

Паглядзі на нас, Божа, з вышынь,
Нахілі над зямлёй галаву.
А ці маем надзею ісіці,
Ці не топчам дарэмна траву?

Дар'я
Дарошка

Яблык спелы, працяты сонцам,
Закаханым ва ўвесь сусвет,
Па глыточку, да сэрца, да донца
Выг'еш як паратунак ад бед.

І закончацца хвілі знямогі,
І вясёлкі пачуеш уздых.
І паклічуць у далеч дарогі
Ў гэты сонечны, яблычны міг.

Журавы курлычуць,
лёс свой клічуць...
Неўзабаве запалае снег
На сцяжынцы вечнай,
Быццам звычай,
На Шляху Птушыным,
што паўзверх

Цягнеца вачэй і думак нашых.
Нешта мармытнуў сабе
над нос
Кот стары — напэўна,
просіць кашы...
Снег уздоўж дарог, уздоўж
палос...

Для фантастаў не існуе паняцця «нефармат»

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

— Уладзімір Уладзіміравіч, колькі пісьменнікаў уваходзіць у секцыю? Чым займаецеся?

— Секцыя створана ў чэрвені 2009 года, і сёння ў яе складзе налічваецца 22 чалавекі. Супрацоўнікі рэдакцый часопісаў і газет, тэлебачання і вольныя мастакі, што цалкам аддаюць сябе творчасці. Нас аб'ядноўвае жаданне зазірнуць у невядомое і распавесці пра тое, што ўбачылі.

Галоўнае для нас, безумоўна, — напісанне новых яркіх твораў. Сучасная фантастыка імкнецца даследаваць чалавека ва ўмовах свету, які вокаімігненна змяняецца пад уплывам навуковых дасягненняў, вывучыць спрагназаваныя асаблівасці мыслення, паводзін і ўзаемаадносін людзей у экстрэмальных сітуацыях. І хаця фантастыка, як правіла, гэта апераджальнае адлюстраванне рэчаіснасці, такі падыход дазваляе ўзняць і абмяркоўваць выключна важныя навуковыя, сацыяльныя і псіхалагічныя праблемы, актуальныя для нашых сучаснікаў. Таму яна была і застаецца адным з самых папулярных літаратурных жанраў і застанецца ім, пакуль будучы існаваць чытанне і кніга.

Рэгулярна друкуем свае публіцыстычныя і літаратуразнаўчыя артыкулы ў перыядыцы, змяшчаем творы ў інтэрнэце, прымаем удзел у кніжных выстаўках-кірмашах, выступаем у школах і на шматлікіх грамадскіх мерапрыемствах, прысвечаных прапагандзе кнігі.

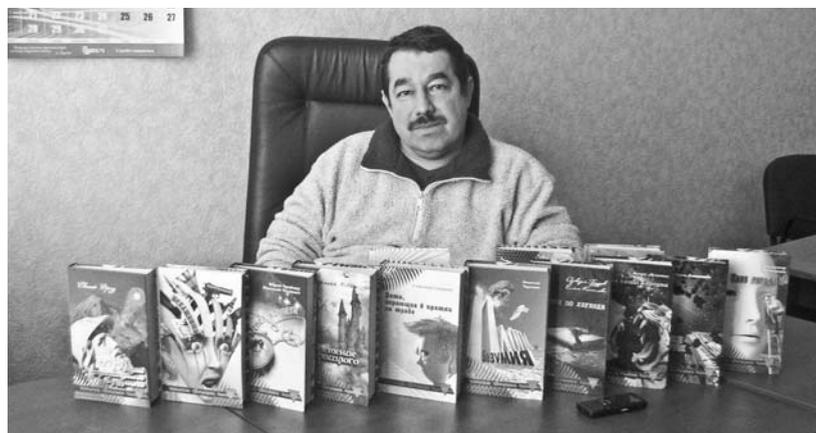
— Адносна нядаўна палічкі кнігарань запоўнілі томкі серыі “Бібліотека сучаснай беларускай фантастической і прыключенческой прозы”. Раскажыце пра яе падрабязней.

— У 1982 г. выдавецтва “Юнацтва” распачало серыю, якая хутка стала папулярнай, — “Бібліотека прыключенчэскай і фантастыкі”. У ёй убачылі свет 83 выданні, сярод іх былі творы беларускіх аўтараў: Янка Маўр “В стране Райской Птицы. Амок”, Сяргей Трахімёнак “Игры каприз-

ной дамы”, Андрэй Федарэнка “Афганская шкатаўка”, Эрнест Ялугін “Сіндбад вяртаецца”, Янка Сіпакоў “Падары нам дрэва” і інш., класікаў сусветнай прыгодніцкай прозы (Фенімор Купер “Следопыт”, Уільям Колінз “Женщина в белом”, Артур Конан Дойл “Загерянный мир” і інш.), вядомых саветскіх пісьменнікаў (Анатоль Рыбакоў “Кортик”, Кір Булычоў “Великий Гуслиар”, Аркадзь і Барыс Стругацкія “Понедельник начинается в субботу” і інш.). Пасля таго, як выдавецтва “Юнацтва” спыніла сваё існаванне, беларускія пісьменнікі, што працавалі ў “нерэалістычных” жанрах, засталіся прадастаўленымі самім сабе. І калі маладым аўтарам Іне Сударавай, Андрэю Мураўёву, Вадзіму Вазнясенскаму, Вользе Грамыцы пашанцавала (іх творы былі запатрабаваны ў выдавецтвах Санкт-Пецярбурга і Масквы), то пісьменнікі старэйшага пакалення засталіся па-за ўвагай і расійскіх, і нашых выдаўцоў. (Калі не лічыць зборнікі “Люстэрка Сусвету” (2007) і “У зеніце — Антарэс” (2008) выдавецтва “Мастацкая літаратура”, што за гэтыя гады ўбачылі свет пад рубрыкай “фантастыка”. Але ўсе разумелі, што ў гэтага выдавецтва іншыя культуралагічныя задачы, а крытычная маса твораў фантастычнай накіраванасці, выкананых сталымі майстрамі пяра, што паступова набірала, чакала сваёй сустрэчы з чытачом.

У канцы 2008 г. я прапанаваў старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі М. Чаргінцу выдаць “Бібліотеку сучаснай беларускай фантастической і прыключенческой прозы”. У СПб на той час было наладжана плённае супрацоўніцтва з ТАА “Харвест”, актыўным удзельнікам кніжнага рынку. Мікалай Іванавіч мяне падтрымаў — і работа закіпела. Выбітны кіеўскі камп’ютарны мастак Васіль Дажук, які працуе ў тэхніцы 3D-графікі, выканаў эскізы вокладак, і ў верасні 2009 г. з’явіліся першыя 12 кніг серыі. На рускай і беларускай мовах выйшлі творы пісьменнікаў, што абралі жанры навуковай фантастыка, фэнтэзі, містыка, прыгоды. Гэта Алесь Аляшкewіч “Дзеці

Пра тое, як сёння пачуваюць сябе на літаратурным полі аўтары “нерэальнага” жанру, наша гутарка са старшынёй секцыі “Прыгоды і фантастыка” Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімірам Кулічэнкам.

Уладзімір Кулічэнка прадстаўляе кнігі серыі “Беларуская сучасная фантастыка”.

зорак”, Сяргей Цеханскі “Искажение”, Яўген Дрозд “Дни прошедшего будущего”, Наталія Новаш “Обретение прошлого”, Аляксандр Сілецкі “Дети, играющие в прятки на траве”, Аркадзь Груздаў і Алена Конышава “Пройти по легенде” і інш. У 2010 г. выдадзены аповесці Зінаіды Дудзюк “Аднарог” і “Велясіты”, раманы Аляксандра Сакалова “Тайна прикосновения”, Генадзя Ануфрыева “Тотем”. Пад брэндам “Белорусская современная фантастика” кнігі серыі распаўсюджваюцца ў Беларусі, пад брэндам “Современная фантастика” — на тэрыторыі СНД.

Сёння ў серыі налічваецца 21 выданне, аздабленнем працягваюць займацца дызайнеры і мастакі “Харвеста”, але агульная стылістыка, закладзеная Васілём Дажуком, захоўваецца.

— Як пачувае сябе беларуская фантастыка на расійскім рынку, які не бедны на літаратуру такога жанру?

— Маскоўскія выдаўцы заснавалі канвеевы творы аднаго тэматычнага кірунку і падобнай стылістыкі. У выніку губляюцца творчыя асаблівасці аўтараў. Яскравыя прыклады — серыі постапакаліптычнай тэматыкі “МЕТРО”, баявой фантастыкі “Звёздный лабиринт”, “С.Т.А.Л.К.Е.Р”. Прынцып пабудовы нашай серыі іншы — найперш ацэньваецца мастацкая вартасць твора. Пісьменніцкая фантазія не абмежавана, аўтар вольны ствараць пры дапамозе любых колераў. Для нас не існуе паняцця “нефармат”. Вынік — агульны тыраж кніг серыі складае 50 тысяч экзэмпляраў.

— Навінкі серыі, якія парадуюць нас у гэтым годзе?

— Запланаваны да выхаду ў свет раманы Аляксандра Эйпура “Соискатели” і Пятра Сямінскага “Тайна разбуденной бездны”.

— Як мы ўжо гаварылі вышэй, моладзь аказалася больш мабільнай у плане публікацый. Да таго ж яна ў інтэрнэце як дома. Ці прапануюць маладыя фантасты свае творы ў вашу серыю?

— Нягледзячы на мноства літаратурных інтэрнэт-пляцовак і магчымасць выдавацца за ўласныя сродкі, моладзі зусім не так лёгка знайсці шлях да чытача. І магчымасць убачыць свой твор пад вокладкай нашай серыі, прываблівае. З мэтай падтрымкі творчасці маладых літаратараў Саюза пісьменнікаў Беларусі правёў у 2010 г. літаратурны конкурс “Новая белорусская фантастика”. Удзельнічаць у ім запрасілі аўтараў ва ўзросце да 31 года, што пішуць па-руску і беларуску і з’яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь. У выніку атрымалі 114 твораў 68 аўтараў. У намінацыі “Раман” пераможцамі сталі Кацярына Войнікава (“Дары дракона”), Андрэй Болатаў — аўтар рамана “Панацея”, Карына Васільева — аўтар рамана “Кровь богов”. У намінацыі “Аповесць” журы вылучыла творы Алены Кісель “Серая дружина”, Маргарыты Латышкевіч “Странная сказка”, Алены Гарбуновой “Утаймавальніца зла”, Ягора Фёдарова “Книга метели”, Дзмітрыя Саўчыка “Незлічонныя скарбы вядзьмарской пячоры”, у намінацыі “Апавяданне” — творы Кірыла Токарава, Андрэя Паўлухіна, Валерыя Саротніка, Аляксандра Кавалевіча, Віктара Шаўцова і некаторых іншых маладых аўтараў. Па ўмовах конкурсу творы лаўрэатаў папоўняць серыю. На сённяшні дзень некалькі з пераможцаў ужо падпісалі дамовы з ТАА “Харвест”. Прапануем ім уступіць у СПб. Спадзяюся хутка ўручыым членскі білет Іне Сударавай, на рахунку якой тры раманы-фэнтэзі, выдадзеныя ў Санкт-Пецярбургу, і чацвёрты на падыходзе.

Прызентацыя

З цеплынёй у сэрцы

У Доме кнігі “Светач” адбылася прэзентацыя выдання “Жизнь, которую я любила...” Марыны Шубіч. Гісторыя кахання, апісаная ў кнізе маладой і таленавітай пісьменніцы, прымушае задумацца. Складана вызначыць яе жанр: падобна да рамана і ў той жа час, калі чытаеш гэты твор, здаецца нібы ў тваіх руках — асабісты дзённік.

Кацярына БЯДУЛІНА

“Жизнь, которую я любила...” — гісторыя паспяховай жанчыны сталага ўзросту. Лёс вёў яе заблытанай дарогай са шматлікімі перашкодамі, расчараваннямі і крыўдамі. Здавалася, можна было апусціць рукі і здацца. Але... любая цяжкасць толькі рабіла яе больш моцнай. Яна заўсёды імкнулася да праўды, да даравання, але самае галоўнае — да свабоды.

Марына Шубіч — таленавітая пісьменніца. Адкрытая, шчырая, чыстая, светлая... І проза яе пранікае ў

сэрцы і душы чытачоў, напаўняючы іх шчырасцю і дабрывёй. Яе творы акрыляюць і прымушаюць дыхаць поўнай сілай, адкрываюць перад чытачамі невядомыя раней межы жыцця. І, напэўна, самае галоўнае, што адчуваецца ў кожным радку, — безумоўна прага да жыцця.

— Ідэя стварэння кнігі з’явілася нечакана, — распавядае Марына. — Уласна кажучы, сама і не думала, што буду калі-небудзь пісаць, бо скончыла эканамічны факультэт... Але, як гаворыцца, часам з чалавекам адбываецца адкрыццё яго душы. Так здарылася і са мной. На стварэнне кнігі патрэбен быў год. Вобраз гераіні для

мяне — не проста жаданне паказаць чытачу чыстае і светлае каханне, але яшчэ і ўрок: праз што яна прайшла і чаго дасягнула, будучы ва ўзросце 65 гадоў. Радасць і боль... Стаўленне да жыцця, сям’і, выпрабаванні часам на вернасць і адданасць. Яна трымала ў сабе мінулае — страчаную любоў — і пранесла праз усё жыццё, ужо маючы і сям’ю, і дзяцей, нявала дасягнуўшы... Аднак кніга зусім не пра каханне. Яна заклікае да таго, што мінулае трэба адпусціць і вучыцца жыць сённяшнім днём. І ніколі не забывацца пра тое, што каханне не толькі лечыць, але і стварае цуды. Гэта — невытлумачальная сіла.

У падтрымку чытання

Алесь Краўцэвіч, археолаг, гісторык-медзевіст, доктар гістарычных навук, пісьменнік:

Самае вялікае хобі

— Маё самае вялікае хобі — чытаць кніжку. Я нават магу не пайсці на працу, калі кніжка цікавая. Магу адмовіцца ад сустрэчы.

Маці — вясковая настаўніца, менавіта яна паклапацілася пра тое, каб палюбіў беларускіх аўтараў. Я рана пачаў чытаць, а як толькі пачаў — працягаў усю вясковую бібліятэку. Бывае, схаваюся за шафу з кніжкаю — і не чую, як клічуць.

У дзяцінстве шмат чытаў Васіля Быкава, падабаліся творы пісьменніка-франтавіка Аляксандра Міронава, у якіх месцам дзеяння было мора. Любіў Янку Маўра. З прыгодніцкай літаратуры, натуральна, не раз былі перачытаны пераклады раманаў Фенімора Купера. Дасюль помню гэтыя зялёныя тамы з малюнкамі Міхала Эльвіра Андрыйлі.

100 год кнізе

Маніфест мадэрнізму

Калі разважаюць пра амерыканскі мадэрнізм пачатку ХХ стагоддзя, то адным з першых у шэрагу значных паэтаў таго часу абавязкова назавуць імя Эзры Паўнда. І гэта не выпадкова. Ён — амерыканскі і англійскі паэт, літаратурны крытык, аўтар сямідзесяці ўласных кніг паэзіі, шматлікіх артыкулаў па тэорыі літаратуры, эканоміцы і музыцы, лідар амерыканскага антырамантызму. А таксама стваральнік новай паэтычнай школы, вядомай пад назвай “імажызм”, адзін з дамінуючых аўтараў “залатога веку” амерыканскай паэзіі, чалавек, які ведаў дзевяць замежных моў, адыграў значную ролю ў развіцці сусветнага мадэрнізму.

Марына ВЕСЯЛУХА

Нездарма Эзру Паўнда часам называюць “галоўным архітэктарам англійскага і амерыканскага мадэрнізму”. 100 год таму, у 1912-м, пабачыў свет зборнік яго паэзіі “*Ripostes*” (“Хуткія, знаходлівыя адказы”). Спачатку кніга выйшла ў Лондане, а праз год была надрукавана ў Бостане (ЗША). У выданне ўвайшло 25 вершаў аўтара, менавіта яны сталі першым маніфестам імажызму.

За што можна любіць і паважаць Эзру Паўнда?

За індывідуалізм і ўменне ісці супраць папулярных масавых тэндэнцый, адстойваць уласны перакананні. У час, калі “пісьменніцтва” сярэднім амерыканцам разглядалася як від фемінізаваанай дзейнасці, Паўнд абараняў сваю “мужчынскасць”, настойваючы, што жанчына не можа быць сапраўды добрым пісьменнікам, таму што гэта толькі мужчынскі занятак.

За наватарства не толькі ў паэзіі. У пачатку ХХ стагоддзя развівалася амерыканская літаратурная крытыка, эстэтычныя каноны былі нанова фармалізаваны.

На паліцы

Ведаць сваіх землякоў

Кузьміч, М. П. *Імёны, асобы, лёсы: Ураджэнцы Віцебшчыны ў далёкім і бліжнім замежжы* / М. П. Кузьміч, М. І. Сцепаненка. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2012. — 352 с.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

“Шаноўны чытач! Перад табою незвычайная кніжка. Яе арыгінальнасць і адметнасць у тым, што яна прысвечана вядомым ураджэнцам Віцебшчыны, якія ў пошуках сябе, лепшай долі і па іншых аб’ектыўных і суб’ектыўных абставінах у розныя гістарычныя часы, галоўным чынам у XVIII — ХХ стст. і раней, апынуліся за межамі Бацькаўшчыны. Вядома, што многія з іх не раз пасля ад’езду бывалі на Радзіме, але вярнуцца з чужыны дадому назаўсёды так і не змоглі”. Так пачынаецца кніга персаналій, біяграм “Імёны, асобы, лёсы: Ураджэнцы Віцебшчыны ў далёкім і бліжнім замежжы” Міхаіла Кузьміча і

Мікалая Сцепаненкі, якія толькі што пабачыла свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Некалькі гадоў таму, у 2007-м, згаданыя аўтары выпусцілі ў Віцебскай абласной друкарні біяграфічны даведнік “Нашы землякі ў далёкім і бліжнім замежжы”. У выданні 2007 года М. Кузьміч і М. Сцепаненка адкрылі чытачу 510 постацей землякоў. У кнізе 2012 года — 604 біяграмы. Розніца істотная. Разам з тым аўтары заўважаюць: “Складальнікі далёкія ад думкі, што даведнік увабраў імёны ўсіх нашых вядомых землякоў у замежжы, але спадзяёмся, што змешчанае ў ім для многіх чытачоў, асабліва моладзі, стане прыемным адкрыццём, а чытачы ў сваю чаргу выкажуць свае заўвагі, прапановы і пажаданні, якія аўтарамі з удзячнасцю будуць успрыняты і скарыстаны ў далейшай працы”.

Мяркую, што “Імёны, асобы, лёсы...” стануць прадметам шырокага разгляду, рэцэнзавання, асэнсавання. А цяпер хацеў бы звярнуць увагу на раскрыццё аўтарамі пісьменніцкіх лёсаў, якія выйшлі ў вялікі свет з Віцебска і Віцебшчыны. А гэта — выдавец, журналіст Ісафат Агрызка (Лепельскі павет, нарадзіўся ў 1826 годзе), філосаф, літаратуразнаўца Любоў Ісакаўна Аксельрод (в. Дунавічы Пастаўскага раёна, 1870), краязнаўца Станіслаў Іосіфавіч Арцімовіч (в. Орцы Міёрскага раёна, 1897), пісьменнік, журналіст Антон Мартынавіч Асяндоўскі (Віцебск, 1876), драматург, публіцыст, выдавец Францішак Багамалец (Віцебшчына, 1784), бібліограф Аляксандр Міхайлавіч Багатке-

віч (Паставы, 1796), мовазнаўца Анатоль Васільевіч Багдановіч (мяст. Слабада-Дзісна Дрысенскага павета, цяпер в. Луначарскае Верхнядзвінскага раёна, 1888), публіцыст, крытык Ангел Багдановіч (Гарадок, 1860), публіцыст Міхаіл Ігнавіч Балінскі (маёнтка Цярэспаль Полацкага раёна, 1794), беларускі і польскі пісьменнік, выдавец Ян Францавіч Баршчэўскі (в. Мурагі Расонскага раёна, 1794), гісторык, візантыст Уладзімір Мікалаевіч Беньшэвіч (мяст. Друя Браслаўскага раёна, 1874), празаік, драматург Валерыі Аляксандравіч Болтышаў (Віцебск, 1956), мемуарыст Анатоль Васільевіч Бонч-Асмалоўскі (Віцебск, 1857), публіцыст, гісторык Барыс Абрамавіч Брэслаў (в. Мікуліна Аршанскага раёна, 1882), публіцыст, гісторык Яўген Іосіфавіч Бугаёў (в. Красова Верхнядзвінскага раёна, 1912), польскі паэт, гісторык літаратуры, літаратурны крытык, эсэіст Юзэф Буйноўскі і яшчэ як мінімум 86 асоб, якія маюць самае непасрэднае дачыненне да прыгожага пісьменства.

Праўда, засталася і прастора, якую аўтары не паспелі ахапіць, абмінулі сваёй увагай. У кнізе ёсць артыкул пра Любоў Аксельрод (1870 — 1946) — філосафа і літаратуразнаўца. Нарадзілася на Пастаўшчыне. Паслядоўніца Г. В. Пляханова. Вяла перапіску з У. І. Леніным. Выступала ў часопісе “Заря”, газеце “Іскра”. Аўтар кнігі “Філасофскія нарысы” (1906). З 1921-га — у Маскве, выкладала філасофію ў Інстытуце чырвонай прафесуры, Дзяржаўнай акадэміі мастацкіх навук. Памерла ў лютым 1946 года. А ў

Эзру Паўнд, наадварот, сцвярджаў, што “авангард — значыць індывідуалізм”. І авангардны аўтар — не дар Бога грамадству, а з’ява, што паўтараецца час ад часу як адказ на патрэбу грамадства змагацца супраць засілля пэўных фактараў. Не адмаўляў Паўнд і становага ўплыву еўрапейскай літаратуры на амерыканскую. І гэта не дзіўна, бо сам ўсё жыццё быў паэтам-выгнаннікам, жыў у Англіі, Італіі. Гэта пайшло на карысць яго паэзіі, зрабіла творы больш інтэлектуальнымі і індывідуальнымі. Часам іх нават складана ўспрымаць з-за шматлікіх алюзій на творы літаратуры і мастацтва многіх эпох і народаў.

Але вернемся да кнігі паэзіі “*Ripostes*”, менавіта яна стала маніфестам тэорыі “імажызму”, аўтарам якой быў Эзру Паўнд і якую пасля яго падхапілі многія з паэтаў-мадэрністаў таго часу. Ён лічыў, што для таго, каб змяніць спосаб мыслення і ўспрымання навакольнага свету, перш за ўсё патрэбна змяніць мову. Яго мэтай была прастасць: змагацца супраць абстрактнасці, рыторыкі, рамантызму, інверсіі слоў у сказе і празмернага ўжывання прыметнікаў. У аблаведнасці з гэтымі патрабаваннямі была распрацавана тэорыя імажызму, якая ўключала тры ключавыя правілы: прамое ўспрыманне прадмета, аб’ектыўнае ці суб’ектыўнае; забарона ўжывання слоў (ніводнага!), якія не маюць адносінаў да гаворкі. Што да рытму, то ён павінен ствараць музыку фразы, а не адпавядаць рухам метрама. Паэзія павінна быць бачнай, выкладзенай пры дапамозе ясных, жывых вобразаў (“іміджаў”) — адначасова інтэлектуальных і эмацыяналь-

Эзра Паўнд, Лондан, 1920.

ных комплексаў), жывой і сучаснай, нібы сапраўдная гаворка.

У кнізе “*Ripostes*” Эзра Паўнд закранае розныя тэмы: каханне, любоў да роднага горада, па-філасофску разважае пра сутнасць з’яў і сэнс жыцця: “*гэты прадмет мае код, але / не сарцавіну*”, ці “*мы імкнёмся да кахання і спакою / нічога больш не вартае таго, каб мы гэта мелі*”. Ён сцвярджае і смерць рамантызму праз смерць яго сімвала — бога Пана: “*Пан памёр. Вялікі Пан памёр. / Ах! Дзяўчаты, схіліце галовы / усе / і памахайце на развітанне яго вячком-каронай*”. Звяртаецца ён і да старажытнага англа-саксонскага эпаса, але ў версіі Паўнда гэта хутчэй не пераклад на сучасную англійскую мову, а выкладанне сэнсу ўласнай мовай паэта і ўласнымі сімваламі. За такія “непаважлівыя” адносіны да старажытных тэкстаў паэт у свой час атрымаў шмат крытычных заўваг ад прадстаўнікоў акадэмічнай школы перакладу.

Паўнд пісаў, што “аб’ект, які існуе ў прыродзе, — заўсёды добры сімвал. Паэты павінны баяцца абстрактных, яны не павінны пераказваць у пасрэдных вершах тое, што ўжо выкладзена ў добрай прозе”. Натуральна, што яго ўласныя вершы адпавядаюць усім гэтым патрабаванням: яны вылучаюцца яснымі вобразамі, свежымі рыфмамі, пругкімі, інтэлектуальнымі і не звычайнымі строфамі.

тых жа Дунавічах нарадзілася сястра Любоўі Аксельрод — Іда. У 1902 годзе яна абараніла дысертацыю па філасофіі ў Бернскім універсітэце. Аўтар працы “Готфрыд Келер. Літаратурна-крытычныя артыкулы” (1923). Выдавочна, персаналія Іды Аксельрод таксама магла б увайсці ў кнігу М. Кузьміча і М. Сцепаненкі.

Па-за ўвагай аўтараў засталіся рускі драматург, празаік Якаў Волчак (нарадзіўся ў Віцебску ў 1912 годзе), п’еса якога “Фізікі і лірыкі” ставілася, між іншым, у Віцебскім драматычным тэатры: празаік, кінадраматург Уладзімір Жалезнікаў (нарадзіўся ў Віцебску ў 1925 годзе, калісьці школьнікі зачытваліся яго аповесцю “Чудак из шестого «Б»”); паэт, празаік, публіцыст Тодар Лебядка (нарадзіўся ў Віцебску ў 1914 годзе, прайшоў выпрабаванні рэпрэсіямі, апошнія гады жыцця правёў у Рязанскай вобласці). І гэта не ўсе літаратурныя постаці, што маглі б увайсці ў даведнік “Імёны, асобы, лёсы...”. У Віцебску нарадзілася руская пісьменніца, рэдактар часопіса “Синтаксис” (Парыж) Марыя Розанова, жонка слаўтага Андрэя Сіняўскага. З Віцебска родам і польская паэтэса, перакладчыца Альдона Шпакоўская. У Польшчы ў 1940 — 1960-я гады дзеці, моладзь зачытваліся кнігамі нашай зямлячкі Марыі Шпыркуўны (нарадзілася ў горадзе на Дзвіне ў 1893 годзе). Не меней яркая фігура — ураджэнка Віцебска польская паэтэса Нора Шчапаньска.

Шкада, што забыліся на кінакрытыка, сцэнарыста Расціслава Юрэнэва (нарадзіўся ў Віцебску ў 1912 годзе). Можна было б назваць яшчэ добры тузін

пісьменніцкіх імёнаў, якія па ўсіх крытэрыях падыходзяць для ўключэння ў даведнік М. Кузьміча і М. Сцепаненкі. Будзем спадзявацца, што кнігу чакаюць дапрацоўкі і перавыданні.

На будучае варта ўлічыць і некалькі заўваг да рэдактарскай работы (напрыклад, паўтор аднаго з артыкулаў: двойчы пададзена біяграфія Льва Лазарэвіча-Шапялевіча). Наўрад ці варта было ўключыць у даведнік біяграфію мовазнаўца, вучонага-цюрколага Аляксандра Пятровіча Пацалуеўскага. Бо нарадзіўся ён усё ж такі ў Латвіі, хоць і лічыў сябе беларусам. Ёсць у артыкуле і памылкі. Ніколі Аляксандр Пятровіч не быў прафесарам Душанбінскага ўніверсітэта.

Некалькі заўваг да самога выдання як паліграфічнага, выдавецкага прадукта. Біяграфічныя даведнікі павінны выходзіць з ілюстрацыямі. Для чытача эканамічныя, матэрыяльныя выдаткі — гэта не прычына, каб трымаць у руках кнігу “ў пагоршаным”, а не ў палепшаным афармленні.

Зборнік М. Кузьміча і М. Сцепаненкі “Імёны, асобы, лёсы...” варта шырокай увагі з боку адукацыйнай галіны. Даведнік можна шырока выкарыстоўваць у сістэме краязнаўчага выхавання. Па кнізе варта звяртаць і даты, звязаныя з юбіляямі ўраджэнцаў Віцебска і Віцебшчыны, што можа ўплываць на каляндарныя мерапрыемствы ў рэгіёне.

Кніга, задуманая і рэалізаваная віцебскімі даследчыкамі, — добры прыклад для работы падобнага характару ў іншых рэгіёнах. Варта і гэтай работы выдавецтва.

Как достать звезду?

Денис МАРТИНОВИЧ

Легко ли сказать «нет»?

«Учитесь говорить «нет!» — утверждает современная психология. Большинство мужчин в большей или меньшей степени пытаются следовать этому призыву. Но увыв: есть три категории людей, которым сказать «нет» — в ответ на самую пустяковую просьбу — достаточно сложно, проблематично, а иногда даже чревато. Это начальники, женщины и дети.

С последними всё более-менее понятно. Конечно, покупать очередную машинку с радиоуправлением или десятую по счёту куклу Барби — верх расточительства. Но признайтесь честно: вы готовы отказать частичке самого себя? А ещё надо учитывать, что в глубине души вы давно мечтаете устроить автогонки по квартире, ваша жена — нарядить куклу. Просто стесняетесь признаться в этом.

Начальники — особая категория. Говорить о них все — правило дурного тона. Поэтому попрошу согласиться с моим мнением без дополнительных доказательств.

На первый взгляд, женщины — самые безобидные из трёх категорий. Прося игрушку, ребёнок может легко победить на чемпионате мира по плачу или без страховки и дублёра выполнить фантастические перекаты по полу в магазине. Начальник — поставить вам внеочередное дежурство или выкинуть несколько фраз из отчёта.

Но вот женщина... Она может попросить о чём-либо тихо и вежливым тоном. Через день ещё раз. Потом ещё. А потом возможны два варианта. Или произойдёт неконтролируемый выброс энергии. Или однажды утром в гробовой тишине вам придётся самому готовить завтрак и даже, что самое неприятное, завязывать себе галстук (ну почему в вузе, где училась жена, это проходили, а в вашем — нет?). Поэтому так и хочется посоветовать:

соглашайтесь, друзья мои, соглашайтесь! Но что делать, если женщина требует невозможное: достать для вашей семьи звезду?

«Значит, мы теперь морские звёзды...»

Женщины любят говорить намёками и искренне считают, что мужчины созданы для того, чтобы понимать и разгадывать их. Вот и теперь: что значит достать звезду? Ежедневно звонить солистам группы «Litesound» и доказывать, что их засудили на «Евровидении»? Найти девушку Ирину с сайта onliner.by и предлагать ей вместе потратить 700 долларов, которые она зарабатывает в месяц?

Или речь идёт о звезде, которая находится на небе? Может, нужно купить её и получить соответствующий сертификат? Но тогда женщина будет ежедневно рассматривать её на небе и портить себе зрение. Неужели легче согласиться с Владимиром Пугачем, который во время семейного финансового кризиса философски утверждал: «Если мы на дне, то значит, мы теперь морские звёзды»? Куда легче достать звёзды, рассказ о которых размещён на страницах двух книг.

«И на солнце бывают пятна!»

Первое из рекомендуемых изданий — иллюстрированная энциклопедия «Звёзды и планеты», которая вышла в серии «Мир энциклопедий». Незаменимость этой книги очевидна, ведь она имеет семейный характер.

Ваш маленький сын с интересом прочитает главу о Солнечной системе,

узнает, что Марс означает не только батончик, который продаётся в ближайшем гипермаркете, и будет весьма удивлён, что раньше на нашей планете жили не только динозавры. Ваша жена наконец-то найдёт оправдание своей любви к картам, прочитав о важности астрологии. А глава «Солнце» поможет ей произнести с чувством собственного достоинства фразу: «И на солнце бывают пятна!» (после обеда с переселённым супом).

Второе издание представляет собой «Иллюстрированный атлас Вселенной», автором которого является **Марк Гарлик**. В этой книге перед вами откроется захватывающая картина Вселенной: вы увидите звёздные скопления и галактики, планеты и астероиды, кометы и метеоры, узнаете о новейших открытиях астрономов, познакомитесь с последними достижениями космической техники. В издании помещены подробные карты планет и звёздного неба, впечатляющие снимки из космоса, эффектные рисунки, изображающие полные драматизма космические катаклизмы, а также диаграммы, графики и таблицы, которые помогут разобраться даже в самых сложных вопросах.

Чтение и рассматривание таких книг необыкновенно сближает семейные пары. Поэтому весьма маловероятно, что у жены возникнут претензии по поводу отсутствия в доме настоящей звезды. Но если она всё ещё будет дуться и стараться вырезать маникюрными ножницами из атласа изображение Сириуса... Объясните ей, что свою звезду вы уже давно нашли. И теперь она сидит рядом с вами и читает книгу о звёздах.

Раскроем загадки природы

Данила АРТИМОВИЧ

Главным проектом издательства «Аванта+», партнёра ООО «Харвест», является знаменитая «Энциклопедия для детей», которой пользуются не только школьники, но даже студенты и взрослые люди. Среди других разработок издательства выделяется серия «Самые красивые и знаменитые». Это увлекательный рассказ обо всём самом необычном и прекрасном, легендарном и прославленном в веках, будь то творение рук человеческих или природы. В серии вышли книги для чтения, написанные изящным художественным языком, великолепные справочники, содержащие исчерпывающую информацию, превосходные фотоальбомы, вмещающие более 500 красочных иллюстраций. В проекте «Самые красивые и знаменитые» выходили такие издания как «Автомобили мира», «Камни мира», «Золото мира», «Куклы мира», «Храмы. Монастыри» и многие другие, которые представлялись читателям на страницах «Книжного света».

Но даже на их фоне выделяется книга «Чудеса природы». Её название неслучайно. Ведь удивляясь разнообразным явлениям природы, мы называем их чудом. Это слово точнее всего выражает наше восхищение перед непостижимой гармонией, силой и красотой окружающего мира. Ещё Фёдор Тютчев писал в стихотворении «Probleme»:

*С горы скатившись, камень лёг в долине.
Как он упал? Никто не знает ныне —
Сорвался ль он с вершины сам собой,
Иль был низринут волею чужой?
Столетье за столетьем пронеслось:
Никто ещё не разрешил вопроса.*

Учёные-географы, которые являются авторами этой книги, попытались раскрыть для нас загадки природы. Под обложкой «Чудес природы» приоткрылись мощные тайфуны и цунами, коварные лавины и вулканы, величественные айсберги и водопады, непредсказуемые смерчи и землетрясения. Здесь нашли место диковинные каменные изваяния и оптические явления, манящие атоллы и каньоны, пугающие молнии и затмения. Познавательные статьи и великолепные иллюстрации делают книгу интересной и доступной для самого широкого круга читателей.

От пустыни Гоби до Кардильеров

Юзефа ВОЛК

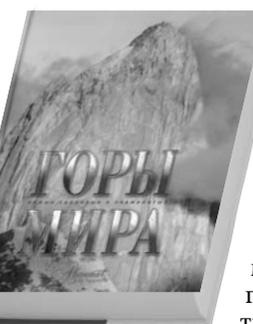
Какое расстояние между пустыней Гоби в Монголии и статуей Свободы в США? Несколько тысяч километров, скажете вы. Нет! 38 страниц книги «100 мест, где надо побывать», которая увидела свет при поддержке ООО «Харвест». Книгу можно смело включать в список изданий, которые должны быть в вашем доме. Каждая её глава — рассказ об уникальном месте на планете. Это может быть город или от-дельный его уголок, целое государство, как, например, Ватикан, или одинокая гора, знаменитый собор или уникальное озеро. Самый большой объект — пустыня Гоби площадью более миллиона квадратных километров, самый маленький — статуя Свободы, занимающая крохотный остров в Нью-Йорке.

Это яркое издание можно листать и просматривать бесконечно. Ведь для посещения всех описанных мест и целой жизни не хватит, а для того, чтобы виртуально побродить под сводами Вестминстерского аббатства в Лондоне, послушать шум Ниагарского водопада, а заодно узнать интересный факт о разных местах планеты, хватит и полчаса. Вот, например, на улице Калькю в Старой Риге есть дом, на котором на уровне третьего этажа висит подкова. Как она туда попала? Считается, что её зашвырнул туда сгоряча Пётр I, когда у него прямо

на дороге расковался конь. Брошенная подкова прилипла к свежей штукатурке недостроенного здания. Правда, новые путеводители утверждают, что подкова принадлежала коню Карла XII. Ну вот — ещё и загадка для краеведов и любителей истории.

Кстати, есть в книге и рассказ о замечательном месте в Беларуси. О каком, догадаетесь сами, ну или в книге посмотрите. Я лишь сделаю подсказку: только здесь можно увидеть животное — символ нетронутых европейских лесов. На него охотились во все времена, и, несмотря на принятые меры охраны, в начале XX века он был полностью истреблён. Только благодаря усилиям учёных с 1929 года началось восстановление популяции этого уникального животного.

«К ночи кипящая лава, вода и обломки скал достигли города. Грязекаменный поток толчиной в пять метров накрыл Армеро. Успели спастись только те, кто, услышав грохот, выбежал из дома и добрался до ближайших холмов. Немногие оставшиеся в живых рассказывают, что это была самая ужасная ночь в их жизни. Они смотрели, как ревущая грязь пожирает их дома, как погибают в ней их близкие. С неба падал горячий пепел, люди в панике металась по улицам. В эту ночь погибло около двух третей населения города. Вулканологи думали, что после извержения Руис успокоится на несколько веков. Однако он стал снова проявлять признаки активности уже через год...» Читатель, наверное, подумал, что это отрывок из романа или сценарий фильма-катастрофы. Но нет. Так о вулкане Руис пишут авторы книги «Горы мира», что вышла в серии энциклопедий «Самые красивые и знаменитые» при поддержке ООО «Харвест».

Но, думаю, всем

книга, ведь в ней авторы и фотографы рассказывают о самых высоких и знаменитых горных системах мира. На особом разворотах, помеченных как «Энциклопедия гор», представлена краткая информация обо всех или почти всех значимых хребтах и горных массивах, которые поднимаются не менее чем на 1,5 — 2 тысячи метров над уровнем моря.

Каждый год тысячи туристов устремляются в отпуск в разные горные страны. Одни хотят увидеть дымящиеся вулканы, вторые — пройти горными тропами под скальными гребнями и пиками, третьи — очутиться посреди огромного горного ледника... будет интересна эта

ХАРВЕСТ HARVEST

Издательство «Харвест» — динамично развивающаяся компания, основана в 1991 году и открыта для сотрудничества со всеми желающими.

Издательство «Харвест» выпускает **КНИГИ** всех жанров и направлений, которые распространяются как на территории Республики Беларусь, так и далеко за ее пределами. Это — книги **для детей, художественная литература, деловая литература, издания для досуга**, научно-популярные издания, энциклопедии, словари и многое другое. Кроме того, ООО «Харвест» **осуществляет оптовую торговлю книгами.**

220013, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Кульман 1/3, ком. 42.

Тел./факс: 205-77-75

E-mail: harvest_torg@tut.by
harvest08@mail.ru
natalipoljko@rambler.ru

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Вольны час. Святочныя дні. Канікулы

Молодечкин, О. В. Путеводитель по **Минскому краю**. — Новополоцк, 2011. — 81 с. — 1900 экз. — ISBN 978-985-90226-6-1.

Самый главный путеводитель по Европе / [перевод с немецкого Датченко Т. Ф.]. — Москва: Астрель, 2012. — 350 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-35826-5 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0576-7 (Харвест) (в пер.).

Турецкий, С. И. Беларусь. По Западной Двине и ее притокам: путеводитель туриста-водителя / Семен Турецкий; [фотографы Л. Григорьевой и др.]. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: Белкартография, 2012. — 127 с. — 517 экз. — ISBN 978-985-508-209-6.

Этнаграфія. Лад жыцця. Фальклор
Этнаграфія. Грамадскае жыццё.
Цырыманыя

Мода и модельеры / [глав. редактор М. Шинкарук; художник Т. Евсеева; фотограф А. Насонов]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2011. — 183 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-98986-372-3 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-27289-9 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0856-0 (Харвест) (в пер.).

Фальклор у вузкім сэнсе

Міфалогія – фальклор – літаратура: праблемы пазыкі: зборнік навуковых прац / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Філагалічны факультэт, Кафедра тэорыі літаратуры, Кафедра беларускай літаратуры і культуры; [складальнік В. Т. Шамякіна]; пад агульнай рэдакцыяй В. П. Рагойшы. — Минск, 2002. — Вып. 8. — 2012. — 116 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз.

Сонник: тлумачэнне снов / [Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-81-0.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧАЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў

Второй национальный доклад по безопасности Республики Беларусь по Картахенскому протоколу по биобезопасности, [27 сентября], 2011: проект ЮНЕП-ГЭФ «Поддержка подготовки Второго Национального доклада по биобезопасности к Картахенскому протоколу по биобезопасности (Западная Азия, Азия, Северная Африка и страны Восточной Европы)»; [составители: А. В. Кильчевский, С. Е. Дромашко, Е. Н. Макеева; под редакцией Макеевой Е. Н.]. — Минск: Право и экономика, 2011. — 139 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-552-048-2.

Ивченкова, Г. Г. Окружающий мир: рабочая тетрадь ... 2-й класс / Г. Г. Ивченкова, И. В. Потапов. — Москва: Астрель, 2012. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — ISBN 978-5-271-41153-3 (Астрель).

№ 1: к учебнику Г. Г. Ивченковой, И. В. Потапова «Окружающий мир» (ч. 1). — 2012. — 47 с. — 50000 экз. — ISBN 978-5-271-41130-4 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1226-0 (Харвест).

№ 2: к учебнику Г. Г. Ивченковой, И. В. Потапова «Окружающий мир» (ч. 2). — 2012. — 63 с. — 50000 экз. — ISBN 978-5-271-41131-1 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1262-8 (Харвест).

Ивченкова, Г. Г. Окружающий мир: рабочая тетрадь ... к учебнику Г. Г. Ивченковой, И. В. Потапова «Окружающий мир»: 1-й класс / Г. Г. Ивченкова, И. В. Потапов. — Москва: Астрель, 2012. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — ISBN 978-5-271-41152-6 (Астрель).

№ 1. — 47 с. — 50000 экз. — ISBN 978-5-271-41129-8 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1295-6 (Харвест).

№ 2. — 63 с. — 50000 экз. — ISBN 978-5-271-41128-1 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1311-3 (Харвест).

Научно-технические и экологические проблемы природопользования: сборник материалов международной научно-практической конференции, 18–20 апреля 2012 г./ Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Факультет водоснабжения и гидрометеорологии / [редколлегия: А. А. Волчек (председатель) и др.]. — Часть текста на английском языке. — Брест: БрГТУ, 2012. — 207 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-493-220-0.

Подготовка Второго Национального доклада по выполнению Республикой Беларусь обязательств по Картахенскому протоколу по биобезопасности: семинары, программы, материалы, резолюции: проект ЮНЕП-ГЭФ «Поддержка подготовки Второго Национального доклада по биобезопасности к Картахенскому протоколу по биобезопасности (Западная Азия, Азия, Северная Африка и страны Восточной Европы)» / [составители: А. В. Кильчевский, С. Е. Дромашко, Е. Н. Макеева; под редакцией Е. Н. Макеевой]. — Минск: Право и экономика, 2012. — 158 с. — Часть текста на английском и испанском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-552-057-4.

Природные асроддзе Палесся: асабілісці і перспектывы развіцця: зборнік навуковых прац / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Палескі аграрна-экалагічны інстытут; [галюўны рэдактар – М. В. Міхаліччук]. — Брест: Альтэрнатыва, 2008. — Вып. 4. — 2011. — 93 с. — Частка тэксту паралельна на рускай і англійскай мовах. — Тэкст на рускай мове. — 88 экз.

Сапліна, Е. В. Окружающий мир: рабочая тетрадь ... 4-й класс / Е. В. Саплина, А. И.

Саплин. — Москва: Астрель, 2012. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — ISBN 978-5-271-41150-2 (Астрель).

№ 2: к учебнику Е. В. Саплиной, А. И. Саплина «Окружающий мир» (ч. 2). — 2012. — 63 с. — 45000 экз. — ISBN 978-5-271-41127-4 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1358-8 (Харвест).

Preparing the Second National report on the implementation of the Cartagena protocol on biosafety the Republic of Belarus: seminar, proceedings : UNEP-GEF Project "Support to the preparation of the Second National reports to the Cartagena protocol on biosafety (West Asia, Asia, North Africa & CEE)" / UNEP, GEF, ИГЦ НАНБ / [compilers: Alexander Kilchevsky, Sergey Dromashko, Elena Makeyeva; under the general editorship of Elena Makeyeva; translator: Galina Martys]. — Минск: Pravo i ekonomika, 2012. — 154 с. — На англійскай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-552-063-5.

Падрыхтоўка Другога Нацыянальнага даклада па выкананні Рэспублікай Беларусь абавязкаў па Картахенскаму пратаколу па біябяспечнасці.

Second National report on the implementation of the Cartagena protocol on biosafety the Republic of Belarus, [September 27], 2011: UNEP-GEF project "Support to the preparation of the Second National biosafety report to the Cartagena protocol on biosafety (West Asia, Asia, North Africa & CEE)"; / UNEP, GEF, ИГЦ НАНБ; [compilers: Alexander Kilchevsky, Sergey Dromashko, Elena Makeyeva; under the general editorship of Elena Makeyeva; translator: Galina Martys]. — Минск: Pravo i ekonomika, 2012. — 116 с. — На англійскай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-552-059-8.

Другі Нацыянальны даклад па выкананні Рэспублікай Беларусь абавязкаў па Картахенскаму пратаколу па біябяспечнасці.

Матэматыка

Барвенков, С. А. Математика: тренинг решения задач, использование на централизованном тестировании / С. А. Барвенков, Т. П. Бахтина. — 5-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2012. — 431 с. — Библиография: с. 430 (9 назв.). — 3100 экз. — ISBN 978-985-536-302-7.

Воронова, Н. П. Готовимся к письменным экзаменам в лицей: пособие для поступающих в лицей / Н. П. Воронова, И. А. Хорунжий, Л. С. Криваль; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Институт интегрированных форм обучения и мониторинга образования, Кафедра естественно-научных дисциплин. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: БНТУ, 2012. — 56 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-852-1.

Жук, И. К. Полное решение всех задач «Сборника заданий для выпускного экзамена по учебному предмету «Математика» за период обучения и воспитания на III ступени общего среднего образования издания 2012 г. [составители: С. А. Гуцанович, Н. Ф. Гороява, В. В. Казаков и др.] / И. К. Жук, С. К. Жук. — Минск: Элайда, 2012. — 289 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-7019-07-6.

Математика: рабочая тетрадь: учебное пособие для 1-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения: в 2 ч. / [Г. Л. Муравьева и др.]. — 2-е изд. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 34000 экз. — ISBN 978-985-559-007-2.

Ч. 2. — 2012. — 71 с. — ISBN 978-985-559-050-8.

Матэматыка: рабочы сшытак: вучэбны дапаможнік для 1-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / [Л. Мураўёва і інш.]. — 2-е выд. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2012. — 22 с. — ISBN 978-985-465-983-1.

Ч. 2. — 2012. — 71 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-465-985-5.

Перельман, Я. И. Научные фокусы и загадки / Я. И. Перельман; [иллюстрации А. А. Румянцев]. — Москва: АСТ: Астрель, 2012. — 153 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 1500 экз. — ISBN 978-5-17-064874-0 (АСТ). — ISBN 978-5-271-26992-9 (Астрель). — ISBN 978-985-16-8097-5 (Харвест).

Переходим в 3 класс: тетрадь для повторения: математика, русский язык, белорусская мова, человек и мир / [Г. О. Голяш и др.]. — Минск: Аверсэв, 2012. — 64 с. — Часть текста на белорусском языке. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0098-1.

Простые задачи по математике: 2-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений: [в 2 ч. / составители: Н. Р. Мавлютова, Т. В. Мавлютова]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — ISBN 978-985-538-693-4.

Ч. 1. — 2012. — 45 с. — 4013 экз. — ISBN 978-985-538-690-3. 5164.

Сборник самостоятельных работ по элементарной математике: по дисциплине «Математика» для слушателей подготовительного отделения / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра высшей математики; [составители: Пархимович И. В., Остапчук Е. М., Юхимук М. М.]. — Брест: БрГТУ, 2012. — 61 с. — 75 экз.

Федоров, И. В. Математика: 2-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. В. Федоров. — 2-е изд. — Минск: Пачатковая школа, 2012. — 70 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6988-36-6.

Федоров, И. В. Математика: 3-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. В. Федоров. — 2-е изд. — Минск: Пачатковая школа, 2012. — 63 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6988-32-8.

Федоров, И. В. Математика: 4-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. В. Федоров. — 2-е изд. — Минск: Пачат-

ковая школа, 2012. — 54 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6988-33-5.

Чабатарэўская, Т. М. Матэматыка: рабочы сшытак / вучэбны дапаможнік для 1-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / Т. М. Чабатарэўская, В. У. Нікалаева. — 2-е выд. — Минск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2012. — ISBN 978-985-465-995-4.

Ч. 2. — 2012. — 71 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-559-045-4.

Тэорыя лікаў

Монахов, В. С. Числовые функции и классы вычетов: практикум / В. С. Монахов, А. А. Трофимук; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2012. — 87 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-473-840-6.

Алгебра

Васильева, Т. И. Системы линейных уравнений: учебно-методическое пособие для студентов технических специальностей / Т. И. Васильева, С. П. Новиков; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра высшей математики. — Гомель: БГУТ, 2012. — 45 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-468-966-1.

Геаметрыя

Жадан, М. И. Начертательная геометрия и инженерная графика: точка, прямая, плоскость, преобразование чертежа: практическое пособие для студентов специальности 1-40 01 01 «Программное обеспечение информационных технологий» / М. И. Жадан, Е. М. Березовская, Г. Л. Карасева; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2012. — 42 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-439-624-8.

Жадан, М. И. Начертательная геометрия и инженерная графика: чертежи с сечениями и разрезами: практическое пособие для студентов специальности 1-40 01 01 «Программное обеспечение информационных технологий» / М. И. Жадан, Е. М. Березовская, Г. Л. Карасева; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2012. — 44 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-439-623-1.

Жадан, М. И. Начертательная геометрия и инженерная графика: шрифты и лекальные кривые: практическое пособие для студентов специальности 1-40 01 01 «Программное обеспечение информационных технологий» / М. И. Жадан, Е. М. Березовская, Г. Л. Карасева; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2012. — 45 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-439-625-5.

Шлыкаў, У. У. Геаметрыя: вучэбны дапаможнік для 9-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / У. У. Шлыкаў; [пераклад з рускай мовы Н. М. Алганавай]. — 3-е выд., выпраўленае. — Минск: Народная асвета, 2012. — 165 с. — 18104 экз. — ISBN 978-985-03-1722-3 (у пер.).

Аналіз

Шылінец, У. А. Интегральные злічэнне функцый некалькіх зменных: дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях: 1-02 05 02 Фізіка, 1-02 05 04 Фізіка. Дадатковая спецыяльнасць / У. А. Шылінец; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка. — Минск: БДПУ, 2012. — 155 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-541-048-6.

Вылічальная матэматыка. Лікавы аналіз

Пустовалова, Н. Н. Методы вычислительной математики: учебно-методическое пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности 1-36 06 01 «Полиграфическое оборудование и системы обработки информации» заочной формы обучения / Н. Н. Пустовалова; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2012. — 71 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-530-149-4.

Матэматычная кібернетыка

Скрипник, В. М. Математические модели надежности: монография / В. М. Скрипник, И. П. Кавриго; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2012. — 499 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-544-039-1 (в пер.).

Даследаванне аперацый

Колеснев, В. И. Экономико-математические методы и модели в материально-техническом обеспечении АПК: сборник задач: учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего сельскохозяйственного образования / В. И. Колеснев. — 2-е изд., исправленное. — Минск: Дикта, 2012. — 207 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-494-611-5.

Астраномія. Астрафізіка. Геадэзія

Калашников, В. В. Звезды свидетельствуют. Датировка звездного каталога «Альмагеста» / В. В. Калашников, Г. В. Носовский, А. Т. Фоменко. — Москва: Астрель, 2011. — 557 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-37700-6 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1020-4 (Харвест) (в пер.).

Фізіка

Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина. Физический факультет. Студенческая научная кон-

ференция по теоретической физике и астрофизике (2012). Студенческая научная конференция физического факультета по теоретической физике и астрофизике: сборник материалов, 30 марта 2012 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [под общей редакцией В. С. Секержицкого]. — Брест: БрГУ, 2012. — 23 с. — 30 экз.

Достижения физики неразрушающего контроля и технической диагностики: сборник научных трудов республиканской научно-технической конференции по итогам и основным научным результатам выполнения Государственной комплексной программы научных исследований «Техническая диагностика» (2006–2010 гг.) / [под редакцией Н. П. Мигуна]. — Национальная академия наук Беларуси, ГНПО «Научно-практический центр НАН Беларуси по материаловедению», Институт прикладной физики. — Минск: Институт прикладной физики НАН Беларуси, 2011. — 225 с. — 80 экз.

Жилко, В. В. Сборник задач по физике: 10–11-е классы: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования (школьники, абитуриентам, учащимся) / В. В. Жилко, Л. Г. Маркович. — Минск: Аверсэв, 2012. — 253 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0064-6.

Лазовский, И. П. Проверьме домашние задания. Физика: 7-й класс: задачи с ответами, указаниями, решениями приведены к учебному пособию «Физика 7» (2009 г. изд.) для общеобразовательной школы / Л. А. Исаченко, Ю. Д. Лещинский / И. П. Лазовский. — 5-е изд. — Минск: Сэр-Вит, 2012. — 88 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-419-615-2.

Агульная механіка.

Механіка цвёрдых і вадкіх цел

Сосновский, Л. А. Фундаментальные и прикладные задачи трибофатики: курс лекций: [для студентов] / Л. А. Сосновский, М. А. Журавков, С. С. Щербakov. — Минск: БГУ, 2011. — 487 с. — Часть текста параллельно на английском языке. — 400 экз. — ISBN 978-985-518-549-0 (в пер.).

Щербakov, С. С. Механика трибофатических систем / С. С. Щербakov, Л. А. Сосновский. — Минск: БГУ, 2011. — 406 с. — Часть текста параллельно на английском языке. — 400 экз. — ISBN 978-985-518-534-6 (в пер.).

Цяпло. Тэрмадынаміка

Овсянник, А. В. Моделирование процессов теплообмена при кипении жидкостей / А. В. Овсянник. — Гомель: ГГТУ, 2012. — 284 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-535-113-0.

Фізіка кандэнсаванага стану (вадкі і цвёрдыя стан)

Физика конденсированного состояния: сборник научных статей: в 2 ч. / Гродненский государственный университет им. Янки Купалы; [редколлегия: Е. А. Ровба (гл. редактор) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2012. — ISBN 978-985-515-529-5. Ч. 1. — 343 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 105 экз. — ISBN 978-985-515-530-1.

Ч. 2. — 275 с. — 75 экз. — ISBN 978-985-515-531-8.

Супраціўленне матэрыялаў

Сборник задач для расчетно-проектных работ по дисциплине «Сопротивление материалов» для студентов строительных специальностей / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Сопротивление материалов и теория упругости»; [составители: С. И. Зиневич, Балыкин М. К., Вербицкая О. Л., Голубев И. А., Евсеева Е. А., Кончиц А. Е., Пахомчик И. А., Пенькевич В. А., Соболевский С. В., Суходоев В. Н., Шевчук Л. И., Югова М. В.]. — Минск: БНТУ, 2012. — 106 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-525-730-2.

Хімія. Крышталяграфія. Мінералогія

Менделеевские чтения 2012 г.: сборник материалов межвузовской научно-методической конференции по химии и химическому образованию, Брест, 28 февраля 2012 г. / [под общей редакцией Н. С. Ступень] / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Часть текста на белорусском языке. — Брест: БрГУ, 2012. — 117 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-473-835-2.

Сечко, О. И. Химия: дидактические материалы: в 2 ч. / О. И. Сечко. — Минск: БГУ, 2012. — 40 см. — ISBN 978-985-518-637-4.

Ч. 1: Общая и неорганическая химия. — 2012. — 132 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-518-616-9.

Текущий контроль знаний студентов по теоретическим основам химии: учебно-методическое пособие для студентов учреждений высшего образования по специальностям 1-53 01 01 «Автоматизация технологических процессов и производств», 1-36 07 01 «Машины и аппараты химических производств и предприятий строительных материалов» / [И. М. Жарский и др.]; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГУ, 2012. — 144 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-530-140-1.

Хвалюк, В. М. Зборнік задач па хіміі: вучэбны дапаможнік для 8-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. М. Хвалюк, В. І. Рэзпакін; пад рэдакцыяй В. М. Хвалюка; [пераклад на беларускую мову Н. Г. Ляўчук]. — 2-е выд., перапрацаванае і дапоўненае. — Минск: Народная асвета, 2012. — 157 с. — 11063 экз. — ISBN 978-985-03-1765-0 (у пер.).

Хвалюк, В. Н. Сборник задач по химии: учебное пособие для 8-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / В. Н. Хвалюк, В. И. Резпакин; под редакцией В. Н. Хвалюка. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: Народная асвета, 2012. — 157 с. — 45000 экз. — ISBN 978-985-03-1764-3 (в пер.).

Навукі аб Зямлі. Геалагічныя навукі

Эканамічная геалогія.

Радовішчы карысных выкапняў

О. Г. Макаревич. — Минск: Наша Идея, 2012. — 135 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90199-7-5.

Встреча: сборник материалов РМОО «Встреча» / [главный редактор Т. Зуева; фотограф В. Никитин]. — Минск, 2011. — 36 с. — 3000 экз. — ISSN 2070-6472.

Деркин, Т. Ударный план для тела / Тодд Деркин в соавторстве с Адамом Борнштейном и Майком Зиммерманом; [перевод с английского выполнил С. Э. Борич]. — Минск: Попурри, 2012. — 287 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-15-1529-1 (в пер.).

Кондрашов, А. В. Программа снижения веса «Доктор Борменталь». Сдайтесь... и станьте стройной! / Александр Кондрашов. — Москва: АСТ; Санкт-Петербург: Сова, 2012. — 220 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-17-059403-0 (АСТ). — ISBN 978-985-16-6937-6 (Харвест) (в пер.).

Сытый, В. П. Медико-социальные основы здоровья и работа с населением: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-86 01 01 Социальная работа / В. П. Сытый, С. В. Барковская, Н. Г. Селезнева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2012. — 231 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-501-992-4.

Шевляков, В. В. Психология здоровья: учебно-методический комплекс для студентов специальности «Психология» / В. В. Шевляков, В. В. Шевляков; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2012. — 379 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-802-1.

Smart: контрактный метод профилактики зависимости. — 2012. — 28 с. — 299 экз.

Грамадскае здароўе і гігіена

Волчек, А. А. Мониторинг, оценка и прогноз чрезвычайных ситуаций и их последствий / А. А. Волчек, П. С. Пойта, П. В. Шведовский. — Брест: Альтернатива, 2012. — 424 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-521-290-5.

Инструктивно-методические материалы по условиям оплаты труда работников здравоохранения: в помощь профсоюзному активу / Республиканский комитет Белорусского профсоюза работников здравоохранения; [подготовлены: Купрейчик Н. И.]. — Минск, 2012. — 35 с. — 160 экз.

Информационный перечень средств противопожарной защиты и пожароопасных изделий, производимых и ввозимых в Республику Беларусь: по состоянию на 1 марта 2012 г. / Научно-исследовательский институт пожарной безопасности и проблем чрезвычайных ситуаций МЧС Республики Беларусь. — Минск: НИИ ПБ и ЧС МЧС Республики Беларусь, 2012. — 95 с. — 300 экз.

Колезнев, Д. А. Пожарная безопасность на предприятии / Д. А. Колезнев. — Минск: КапиталМедиаГрупп, 2012. — 138 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7042-01-2.

Основные проблемы и пути совершенствования сферы медицинского обслуживания граждан Союза государств: материалы постоянно действующего семинара при Парламентском Собрании Союза Беларуси и России по вопросам строительства Союзного государства: (заседание 26-е, г. Архангельск, 26-27 октября 2011 г.) / [под редакцией С. Г. Стрельченко]. — Минск: Центр системного анализа и стратегических исследований НАН Беларуси, 2011. — 229 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6999-04-9.

Основы безопасности жизнедеятельности: 7-й класс: учебник для общеобразовательных учреждений / М. П. Фролов и др.; под редакцией Ю. Л. Воробьева; Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий. — Москва: Астрель, 2012. — 143 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 25000 экз. — ISBN 978-5-271-41-030-7 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1095-2 (Харвест) (в пер.).

Основы безопасности жизнедеятельности: 8-й класс: учебник для общеобразовательных учреждений / [М. П. Фролов и др.]; под редакцией Ю. Л. Воробьева; Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий. — Москва: Астрель, 2012. — 175 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 50000 экз. — ISBN 978-5-271-41-031-4 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1356-4 (Харвест) (в пер.).

Основы безопасности жизнедеятельности: 9-й класс: учебник для общеобразовательных учреждений / М. П. Фролов и др.; под редакцией Ю. Л. Воробьева; Министерство Российской Федерации по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий. — Москва: Астрель, 2012. — 222 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 20000 экз. — ISBN 978-5-271-41-032-1 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1355-7 (Харвест) (в пер.).

Фармакологія. Агульная тэрапія. Таксікалогія

Вилунас, Ю. Рядящее дыхание отменит конец света: [уникальные методики самооздоровления] / Юрий Вилунас. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Астрель-СПб, 2012. — 188 с. — Издано при участии ООО

Чытальная зала
Такие вот друзья

У Михася Сливы праздничное настроение. И как ему таким не быть, когда только что в издательстве «Четыре четверти» увидела свет его новая книга сатиры и юмора «Друзья познаются в... шутках».

Книги, ранее изданные Сливой на белорусском языке: «Усмешка Джаконды», «Запрашаю ўсмiхнуцца», «Ход канём», «Сустрэліся кума з кумам» и, конечно же, «Віртуальнае каханне» (удостоена первой республиканской литературной премии «Золотой Купидон» в номинации «Сатира и юмор»), были тепло встречены читателями. Их автор вполне заслуженно обрёл известность далеко за пределами Рогачёва, где он сегодня живёт и трудится в районной газете, а в свободное время сочиняет юмористические рассказы и миниатюры.

Ждём от тебя, Михась, новых шуток, в которых, как ты верно заметил, познаются друзья...

Василь ТКАЧЁВ

«Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-42393-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1096-9 (Харвест) (в пер.).

Кугач, В. В. Курс лекций по аптечной технологии лекарственных средств / В. В. Кугач; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (4-е изд., переработанное и дополненное). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 348 с. — 260 экз. — ISBN 978-985-466-546-7.

Периферические мышечные релаксанты: учебно-методическое пособие: [для студентов / О. Т. Пасмыцкий и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра анестезиологии и реаниматологии. — Минск: БГМУ, 2012. — 27 с. — 85 экз. — ISBN 978-985-528-534-3.

Паталогія. Клінічная медыцына

Ефременко, И. И. Наследственные болезни человека: справочник: [для студентов] / И. И. Ефременко; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра анатомии и физиологии. — Витебск: ВГУ, 2012. — 95 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-517-332-9.

Основы клинической медицины: сборник тестовых заданий и вопросы к государственному экзамену: (специальность «Сестринское дело») / [А. Р. Плоцкий и др.]; министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гродненский государственный медицинский университет. — Гродно: ГрГМУ, 2011. — 171 с. — 37 экз. — ISBN 978-985-496-889-6.

Основы ухода за больными: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Лечебное дело» / [Л. В. Романчук и др.]. — Минск: Элайда, 2012. — 199 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-7019-08-3.

Педиатрия: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Лечебное дело» / [С. А. Ляликов и др.]; под редакцией С. А. Ляликова. — Минск: Вышэйшая школа, 2012. — 399 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-2067-5 (в пер.).

Шебеко, В. И. Курс лекций по патофизиологии: [для студентов] / В. И. Шебеко, Ю. Я. Родионов; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — (3-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2012. — 631 с. — 270 экз. — ISBN 978-985-466-533-7.

Шмерко, Е. П. Ревматические болезни: профилактика и лечение растениями / Е. П. Шмерко. — Минск: Экономпресс, 2012. — 122 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6479-63-5.

Захворванні дыхальнай сістэмы

Головокружение: брошюра в помощь доктору: информация для специалистов. — 2012. — 15 с. — 3000 экз.

Косяков, С. Я. Экссудативный средний отит: прогноз, лечение / С. Я. Косяков, Г. М. Кириллов. — 2012. — 6 с. — 500 экз.

Садовский, В. И. Рациональная антибиотикотерапия в оториноларингологии / Садовский В. И. — 2012. — 27 с. — 500 экз.

Захворванні стрававальнай сістэмы

Барадина, И. Н. Адаптации к съемным зубным протезам: учебно-методическое пособие / [И. Н. Барадина, И. И. Гунько, В. А. Лобко]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра детской стоматологии, Белорусский государственный медицинский университет, Кафедра ортопедической стоматологии. — Минск: БелМАПО, 2012. — 41 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-499-572-4.

Диагностика, лечение и мониторинг наследственных заболеваний печени (наследственный гемохроматоз, болезнь Вильсона-Коновалова, дефицит α1-антитрипсина): учебно-методическое пособие /

[Силивончик Н. Н. и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, ГУ «Республиканский научно-практический центр «Мать и дитя», ГНУ «Институт генетики и цитологии» НАН Беларуси, УО «Белорусский государственный медицинский университет». — Минск: БелМАПО, 2012. — 46 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-499-573-1.

Одинец, О. В. Что мы знаем о поражении ног при сахарном диабете: практическое пособие / О. В. Одинец. — Минск: Белпринт, 2012. — 35 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-459-243-5.

Скура. Вонкавае покрыва цела. Дэргматалогія

Дерматоскопическая диагностика пигментных новообразований кожи: учебно-методическое пособие / [Демидчик Ю. Е. и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра дерматовенерологии, РНПЦ ОМР им. Н. Н. Александрова. — Минск: БелМАПО, 2012. — 35 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-499-574-8.

Инфекцыйныя захворванні. Інфекцыйныя ліхарадкі

Не дай шанса ВИЧ / [Глобальный фонд для борьбы со СПИДом, туберкулезом и малярией, Министерство здравоохранения Республики Беларусь]. — Минск, 2012. — 11 с. — 7000 экз.

Пиманов, С. И. Диагностика и лечение инфекции Helicobacter pylori: положения Маастрихт-IV-Флорентийского Консенсуса и комментарии: пособие для врачей / С. И. Пиманов, Е. В. Макаренко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Минск: ДокторДизайн, 2012. — 43 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-6913-41-2.

Хірургія. Артапедыя. Афтальмологія

Нехаев, А. Н. Практические навыки в общей хирургии: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Лечебное дело», «Педиатрия» / А. Н. Нехаев, Г. П. Рычагов. — Минск: Вышэйшая школа, 2012. — 524 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-06-2087-3 (в пер.).

Руководство по диагностике и лечению глаукомы в РБ / [Л. Н. Марченко и др.]; Республиканское общество офтальмологов Республики Беларусь. — 1-е изд. — Минск, 2012. — 183 с. — 400 экз.

Гінекалогія. Акушэрства

Марковская, Т. В. Особенности цитологического обследования при патологии шейки матки. Реабилитационные аспекты деструктивных методов лечения: пособие для врачей / Т. В. Марковская, С. И. Михалевиц. — Минск: ДокторДизайн, 2012. — 15 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6913-42-9.

Мать и дитя / [автор-составитель Лариса Станиславовна Конева]. — 3-е изд., исправленное и дополненное. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2012. — 431 с. — 5100 экз. — ISBN 978-5-17-013678-0 (АСТ). — ISBN 978-985-16-1458-1 (Харвест) (в пер.).

Михеева, Н. Г. Книжка-шпаргалка для легких родов / Н. Г. Михеева, Э. В. Федотова; [под редакцией Е. И. Таборовој]. — Минск: Туринфо, 2012. — 48 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6904-42-7.

Параўнальная медыцына. Ветэрынарыя

Алешкевич, В. Н. Трихофития крупного рогатого скота: монография / В. Н. Алешкевич; [Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь], Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 265 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-565-6.

Герасимчик, В. А. Инфекционные и незаразные болезни пушных зверей и кроликов: учебное пособие: [для студентов] / В. А. Герасимчик; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 187 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-512-591-5.

Дмитрий Сечко и его увлечения: [биографический очерк] / Витебская государственная академия ветеринарной медицины; [составитель М. К. Дятлов]; общая редакция А. И. Ятусевича. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 17 с. — 180 экз. — ISBN 978-985-512-625-7.

Заразные болезни, общие для животных и человека: справочное пособие / [А. И. Ятусевич и др.]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 474 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-512-456-7 (в пер.).

Методические рекомендации по специфической профилактике инфекционной бурсальной болезни птиц и фармакокоррекции противовирусного иммунитета / [И. Н. Громов и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины, РУП «Институт экспериментальной ветеринарии им. С. Н. Вышеселского» НАН Беларуси. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 34 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-527-4.

Субботина, И. А. Неоскархоз крупного рогатого скота: монография / И. А. Субботина, А. И. Ятусевич, А. М. Субботин; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 162 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-582-3.

Телязисо крупного рогатого скота и меры борьбы с ним: монография / [А. И. Ятусевич и др.]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 99 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-580-9.

Ятусевич, А. И. Методические рекомендации по диагностике и профилактике криптоспоридиоза свиней / [А. И. Ятусевич, В. С. Прудников, О. С. Мехова]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 11 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-589-2.

Інжынерная справа. Тэхніка ў цэлым

Вершина, Г. А. Основы инженерного творчества: методическое пособие для студентов специальности 1-37 01 01 «Двигатели внутреннего сгорания» / Г. А. Вершина, М. П. Ивандиков; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Двигатели внутреннего сгорания». — Минск: БНТУ, 2012. — 41 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-855-2.

Выпрабаванні матэрыялаў

Основы материаловедения: курс лекций: для студентов специальности 1-25 01 09 «Товароведение и экспертиза товаров» / [Буркин Александр Николаевич и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 185 с. — 30 экз.

Агульнае машынабудаванне. Ядзерная тэхналогія

Мурашко, В. С. Математическое моделирование и алгоритмизация инженерных задач: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-36 01 01 «Технология машиностроения» / В. С. Мурашко; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Технология машиностроения». — Гомель: ГГТУ, 2012. — 225 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-535-112-3.

университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Технология машиностроения». — Гомель: ГГТУ, 2012. — 225 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-535-112-3.

Тэорыя машынабудавання (машыназнаўства). Ядзерная тэхніка

Ядзерная тэхніка.

Атамная прамысловасць у цэлым

Горбачева, Н. В. Методика расчета радиационного риска при чрезвычайных ситуациях на объектах использования атомной энергии. Хранилища отработавшего ядерного топлива АЭС / Н. В. Горбачева, Н. В. Кулич, З. П. Минюк; Национальная академия наук Беларуси, Объединенный институт энергетических и ядерных исследований. — Сосны: ОИЭЯИ-53. — Минск: ОИЭЯИ, 2012. — 38 с. — 28 экз.

Электратэхніка

Грапов, А. В. Электротехника и электроснабжение: учебно-методическое пособие по выполнению контрольных работ для студентов безотрывной формы обучения / А. В. Грапов, Д. Н. Адаменко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Электротехника». — Гомель: БГУТ, 2012. — 90 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-468-711-7.

Сборник задач по электротехнике и электронике: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по инженерно-техническим специальностям / [Ю. В. Бладыко и др.]; под общей редакцией Ю. В. Бладыко. — Минск: Вышэйшая школа, 2012. — 477 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-06-2083-5 (в пер.).

Электравымяральных тэхніка

Короленок, Т. С. Электроагрегаты и передвижные электростанции: учебное пособие для курсантов вузов специальности 1-95 01 13 «Управление подразделениями транспортных войск (по направлениям)» и для студентов вузов, обучающихся по программе подготовки младших командиров по военно-учетной специальности 659182 «Командир отделения (силовых и осветительных агрегатов (станций))» / Т. С. Короленок, С. А. Кулаков, С. Н. Матвеев; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра военно-специальной подготовки. — Гомель: БГУТ, 2012. — 139 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-468-623-3.

Монтаж электрооборудования и средств автоматики: учебно-методический комплекс для студентов высших учебных заведений специальности 1-74 06 05-01 Энергетическое обеспечение сельского хозяйства (электроэнергетика): в 2 ч. / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра практической подготовки студентов; [составители: Ю. Н. Селюк, И. В. Довнар]. — Минск: БГАТУ, 2012 — ISBN 978-985-519-452-2.

Ч. 1. — 2012. — 245 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-519-453-9.

Правила электроснабжения: [утверждено постановлением Совета Министров Республики Беларусь 17.10.2011 № 1394]. — Минск: Дизайн ПРО, 2012. — 80 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-451-140-4.

Радыётэхніка.

Тэхніка электрамагнітных ваганяў

Импульсная и цифровая техника: лабораторный практикум для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-74 06 01 «Техническое обеспечение процессов сельскохозяйственного производства», 1-74 06 05 «Энергетическое обеспечение сельского хозяйства (по направлениям)», 1-74 06 02 «Техническое обеспечение процессов хранения и переработки сельскохозяйственной продукции» / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра автоматизированных систем управления производством; [составители: И. П. Матвеев, Т. А. Костикова]. — Минск: БГАТУ, 2012. — 87 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-519-453-3.

Импульсные устройства: пособие: [для курсантов и слушателей] / Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2008. Ч. 3 / [И. Н. Грель и др.]. — 2012. — 139 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-544-054-4.

Электроніка. Фотаэлектроніка. Электронныя лампы. Трубкаі

Свирид, В. Л. Проектирование аналоговых микроселекционных устройств: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по радиотехническим специальностям / В. Л. Свирид; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — 3-е изд., стереотипное. — Минск: БГУИР, 2012. — 295 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-488-866-8.

КУПОН

Для бесплатного частного объявления

Информация не для печати:

Ф.И.О. заказчика _____

Адрес: _____ Тел.: _____

Разборчиво заполните, вырежьте и отправьте на адрес редакции: 220034, г. Минск, ул. Захарова, 19.

Телефоны для справок: 284 66 71, 284 66 73

Электрасувязь. Тэлеграфная і тэлефонная сувязь

Сверточные коды: теория и практика: конспект лекций по дисциплине «Теория кодирования» для студентов специальности 1-45 01 03 – Сети телекоммуникаций / Министерство связи и информатизации Республики Беларусь, Высший государственный колледж связи, Кафедра телекоммуникационных систем; [составители: А. И. Королев, К. И. Пирогов, В. В. Рыжиков]. — Минск: ВГКС, 2012. — 73 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-7002-54-2.

Формаўтарэнне са зняцкам стружкі. Малаці і прасы

Киселев, М. Г. Финишные процессы формообразования поверхностей: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по машиностроительным и приборостроительным специальностям / М. Г. Киселев, Ж. А. Мрочек. — Минск: Издательство Гривцова, 2012. — 274 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6954-45-3.

Горная справа

Березовский, Н. И. Горные машины и оборудование: учебно-методическое пособие для студентов специальности 1-51 02 01 «Разработка месторождений полезных ископаемых», 1-36 10 01 «Горные машины и оборудование» и 1-36 13 01 «Технология и оборудование торфяного производства»; в 3 ч. / Н. И. Березовский, А. В. Нагорский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Горные машины». — Минск: БНТУ, 2012. — ISBN 978-985-525-865-1.

Ч. 1: Проектный расчет эксплуатационных параметров бульдозера. — 2012. — 42 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-864-4.

Потенциал добычи горючих ископаемых в Беларуси и прогноз его реализации в первой половине XXI века: материалы международной научно-практической конференции (25–27 мая 2011 г.) / [главный редактор Бескопильный В. Н.]. — Гомель: Полескпечать, 2012. — 786 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-7012-10-7 (в пер.).

Процессы и средства добычи и переработки полезных ископаемых: сборник трудов международной научно-практической конференции, посвященной 80-летию со дня рождения заслуженного работника высшей школы Беларуси, доктора технических наук, профессора Кислова Николая Владимировича, 17–20 апреля 2012 г. / [редколлегия: Ф. А. Романюк (гл. редактор) и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет. — Минск: БНТУ, 2012. — 359 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-893-4.

Ваенная тэхніка

Грецкий, В. В. Радиообмен на английском языке: справочное пособие / В. В. Грецкий, В. В. Карпович; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2012.

Ч. 1: Англо-русский словарь-минимум терминов радиообмена. — 2012. — 59 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-544-068-1.

Меженцев, Г. Г. Основы построения техники связи. Основы построения систем радиорелейной связи: пособие: [для курсантов] / Г. Г. Меженцев; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2012. — 108 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-544-062-9.

Холодное оружие / [ответственный редактор Г. Лемигов; главный художник Т. Евсеева; фотографии М. Кравцов и др.]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2011. — 127 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-98986-577-2 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-40326-2 (Астрель) (в пер.).

Будаўніцтва і будаўнічая тэхніка. Будаўніцтва падземных збудаванняў. Агульныя пытанні будаўнічай справы

Васильев, А. А. Дефекты и повреждения строительных конструкций: с приложениями на оптическом диске: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по строительным специальностям / А. А. Васильев; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Промышленные и гражданские сооружения», Научно-исследовательская лаборатория «Строительные конструкции, основания и фундаменты» им. И. А. Кудрявцева. — Гомель: БГУТ, 2012. — 360 с. — 550 экз. — ISBN 978-985-468-998-2 (отд. изд.) (в пер.). — ISBN 978-985-468-999-9 (CD-Р).

Наземныя сродкі транспарту (акрамя рэйкавых)

Рулевой: справочное издание для автомобилистов. — Минск: Восьмой элемент, 2011. — ISSN 2225-3297.

Вып. 3 / [составители: Ковалева Алена и др.; иллюстрации: Коломиново Александр, Анушко Татьяна; текст: Ясюченя Юлия, Сенчук Александра]. — 2012. — 102 с. — 15000 экз.

Водныя сродкі транспарту

Хмелев, А. А. Проектирование конструктивного мидель-шпангоута судов внутрен-

него плавания: методическое пособие для студентов специальности 1-37 03 02 «Кораблестроение и техническая эксплуатация водного транспорта»: в 4 ч. / А. А. Хмелев; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Гидравлика». — Минск: БНТУ, 2010. — ISBN 978-985-525-367-0.

Ч. 2. — 2012. — 57 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-525-775-3.

Лясная гаспадарка. Лесаводства

Лой, В. Н. Обеспечение надежности машин и оборудования: учебно-методическое пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности 1-36 05 01 «Машины и оборудование лесного комплекса» / В. Н. Лой, С. Н. Пищов; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2012. — 68 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-530-168-5.

Смазочные материалы для узлов трения лесных машин: методические указания для студентов специальностей 1-46 01 01 «Лесомеханическое дело», 1-36 05 01 «Машины и оборудование лесного комплекса» / Белорусский государственный технологический университет, Кафедра лесных машин и технологии лесозаготовок; [составители: В. А. Демидов, В. А. Симанович, С. Е. Арико]. — Минск: БГТУ, 2012. — 67 с. — 70 экз.

Технология лесохимических производств: методические указания к выполнению учебно-исследовательских работ студентов специальности 1-48 01 05 «Химическая технология переработки древесины» / Белорусский государственный технологический университет, Кафедра лесных машин и технологии лесозаготовок; [составители: В. Л. Флейшер, С. И. Шпак]. — Минск: БГТУ, 2012. — 77 с. — 30 экз.

Сельская гаспадарка. Арганізацыя і кіраванне сельскагаспадарчай вытворчасцю

Жданок, С. А. Нанотехнология в агропромышленном комплексе / С. А. Жданок, З. М. Ильина, Н. К. Толочко; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2012. — 169 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-446-1.

Мацукевич, И. К. Агрофирма Малеч. Годы и люди / И. К. Мацукевич; [под редакцией Л. В. Астахонок]. — Брест: Альтернатива, 2012. — 99 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-21-292-9.

Скакун, А. С. Основные направления совершенствования хозяйственного механизма АПК / А. С. Скакун; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2012. — 263 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-95-8.

Агрятэхніка

Земледелие и селекция в Беларуси: сборник научных трудов. — Минск, 1951 г. Вып. 47/ Национальная академия наук Беларуси, РУП «Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию»; [редколлегия: Ф. И. Привалов (главный редактор) и др.; перевод на английский язык И. О. Песковская]. — Несвиж: Несвижская укрупненная типография, 2011. — 291 с. — Часть текста на английском языке. — 150 экз.

Пашкоджанні раслін. Хваробы раслін. Абарона раслін

Круковский, В. П. Сад и огород без химикатов / В. П. Круковский. — Минск: Красико-Принт, 2012. — 63 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-405-669-2.

Методические указания по выявлению, диагностике, локализации и ликвидации томатной минирующей моли *Tuta absoluta* (Lepidoptera, Gelechiidae) / [С. В. Сорока и др.]; Национальная академия наук Беларуси, Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Республиканское научное дочернее унитарное предприятие «Институт защиты растений», Государственное учреждение «Главная государственная инспекция по семеноводству, карантину и защите растений». — 2-е изд., дополненное. — Минск, 2012. — 19 с. — 350 экз.

Хессайон, Д. Г. Все о болезнях и вредителях растений / Д. Г. Хессайон; перевод с английского О. И. Романовой; научный редактор В. Р. Филин. — Изд. 2-е, исправленное. — Москва: Кладезь-Букс, 2012. — 126 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-93395-224-4 (Кладезь-Букс). — ISBN 978-985-18-10-77-8 (Харвест).

Паляводства. Палявыя культуры і іх вытворчасць

Система интенсификация кормопроизводства на основе оптимизации структур кормовых культур, комплексного применения удобрений с регуляторами роста, микроэлементами и средствами защиты растений на антропогенно-преобразованных торфяных комплексах Полесья: (рекомендации) / Министерство

сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, РУП «Институт мелиорации»; [подготовили: В. В. Граун и др.]. — Минск, 2012. — 43 с. — 150 экз.

Технологические требования к возделыванию сахарной свеклы в почвенно-климатических условиях Республики Беларусь: информационная брошюра. — Минск, 2012. — 21 с. — 100 экз.

Садаводства ў цэлым. Пладаводства

Кухарев, В. П. Выращивание винограда в северных природно-климатических условиях Беларуси / В. П. Кухарев, Д. Ш. Надирашвили, А. А. Невинский. — Витебск: Витебская областная типография, 2012. — 62 с. — 300 экз.

Агульная жывёлагадоўля. Разьядзенне млекакормячых жывёл і птушак

Актуальные проблемы повышения эффективности производства молока в сельскохозяйственных организациях Брестской области / [А. С. Сайганов и др.; под редакцией В. Г. Гусакова]; Республиканское научное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2012. — 167 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-96-5.

Доильное, В. А. Тропическое животноводство: курс лекций для студентов по специальностям 1-74 03 02 «Ветеринарная медицина» и 1-74 03 01 «Зоотехния» / В. А. Доильнов; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 74 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-606-6.

Карпеня, М. М. Рекомендации по использованию витаминно-минерально-антиоксидантных премиксов в кормлении быков-производителей / М. М. Карпеня, И. И. Горячев, Н. Г. Корбан; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 17 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-597-7.

Ляхова, Е. Н. Расчет состава комбикорма для свиней с использованием программы «Excel» (свиноводство): учебно-методическое пособие для студентов биотехнологического факультета по специальности 1-74 03 01 «Зоотехния» и слушателей факультета повышения квалификации / Е. Н. Ляхова, В. А. Доильнов, В. П. Ятусевич; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 15 с. — 180 экз. — ISBN 978-985-512-585-4.

Медведский, В. А. Фермерское животноводство: практическое пособие для фермеров / В. А. Медведский, Е. А. Капитонова; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 204 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-571-7.

Медведский, В. А. Фермерское животноводство: учебное пособие: [для студентов / В. А. Медведский, Е. А. Капитонова]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2012. — 470 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-512-572-4.

Медведский, В. А. Фермерское животноводство: птицеводство: учебно-методическое пособие для студентов биотехнологического факультета по специальности 1-74 03 01 «Зоотехния» / [В. А. Медведский, Е. А. Капитонова]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины, Кафедра гигиены животных. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 24 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-512-503-8.

Мехова, О. С. Методические рекомендации по применению пробиотика «КлоСТАТ™сухой» в свиноводстве / [О. С. Мехова]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 24 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-514-4.

Рекомендации по кормлению и содержанию дойного стада и выращиванию молодняка крупного рогатого скота: (для операторов машинного доения коров и операторов по уходу за животными) / Комитет по сельскому хозяйству и продовольствию Витебского облисполкома, Витебская государственная академия ветеринарной медицины, Кафедра технологии производства продукции и механизации животноводства, Кафедра кормления сельскохозяйственных животных им. В. Ф. Лемеша; [разработчики: М. М. Карпеня и др.]. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 32 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-587-8.

Шульга, Л. В. Рекомендации по применению мультиэнзимного ферментного препарата «Витазим» в кормлении кур-несушек / [Л. В. Шульга, Н. А. Садонов, М. А. Гласкович]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 17 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-555-7.

Шульга, Л. В. Рекомендации по применению мультиэнзимного ферментного препарата «Экозим» в кормлении кур-несушек / [Л. В. Шульга, Н. А. Садонов, М. А. Гласкович]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Главное управление образования, науки и кадров, Комитет по сельскому хозяйству и продовольствию Витебского облисполкома,

Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 17 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-568-7.

Прадукты жывёлагадоўлі і палявання

Методические рекомендации по совершенствованию нормативного обеспечения качества и безопасности сельскохозяйственной продукции / [П. В. Расторгуев и др.]; Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2012. — 35 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-6925-90-3.

Рыбалоўства. Рыбаводства

Мельников, И. В. Полная энциклопедия рыбакки / [Мельников Илья Валерьевич, Сидоров Сергей Александрович]. — Минск: Харвест, 2012. — 479 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-16-8871-1 (в пер.).

Рыбалка. Большая энциклопедия: большая энциклопедия рыбакки: [лучший подарок настоящему рыболову] / перевод с английского В. Е. Рыбицкого; фотографии: Johnny Albertsson и др.; иллюстрации: Gunnar Johnson и др.]. — Москва: Астрель, 2012. — 600 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-38864-4 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0746-4 (Харвест) (в пер.).

Рыбалка. Большая энциклопедия: большая энциклопедия рыбакки / [перевод с английского В. Е. Рыбицкого; фотографии: Johnny Albertsson и др.]. — Москва: Астрель, 2012. — 600 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 2000 экз. — ISBN 978-5-271-37591-0 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0745-7 (Харвест) (в пер.).

Хатняя гаспадарка. Харчаванне. Гатаванне ежы

Блины и блинчики. — Минск: Харвест, 2012. — 35 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-16-6359-6.

Блюда в микроволновке / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 16 с. — 4500 экз. — ISBN 978-985-7032-15-0.

Блюда на скорую руку / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 16 с. — 4500 экз. — ISBN 978-985-7032-14-3.

Блюда с рисом / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-70-0.

Ешь и худей! рецепты диетических блюд / [составитель Л. С. Авдеева]. — Минск: Л. С. Авдеева, 2012. — 96 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-6899-32-7.

Капанова, Е. Г. Готовим суши и роллы / Е. Г. Капанова. — Москва: АСТ: Астрель, 2012. — 159 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-17-073409-2 (АСТ). — ISBN 978-5-271-34541-8 (Астрель). — ISBN 978-985-16-9894-9 (Харвест) (в пер.).

Мясные блюда / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-79-7.

Пицца / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 16 с. — 4500 экз. — ISBN 978-985-7032-12-9.

Пицца / [составитель Наталья Петровна Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-82-7.

Праздничный стол / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-80-3.

Примакова, Е. С. Необычная селедка: [оригинальные рецепты для праздников и будней] / Евгения Примакова; [ответственный редактор С. Е. Першина; главный художник Т. В. Сырников; фотограф К. А. Шевчик]. — Москва: Астрель; Челябинск: Аркаим, 2012. — 63 с. ил. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-271-38174-4 (Астрель). — ISBN 978-5-8029-2865-3 (Аркаим). — ISBN 978-985-18-0989-5 (Харвест).

Салаты / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 32 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6980-83-4.

Сборник рецептов блюд и кулинарных изделий для предприятий общественного питания всех форм собственности / ООО «Научно-информационный центр – БАК»; [разработчики: Вержицкая В. Д., Корольчик Т. А.]. — Минск: НИЦ-БАК, 2012. — 685 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6842-27-9.

Синяк, А. А. Самые популярные и модные коктейли / [Синяк Арина Андреевна]. — Минск: Харвест, 2012. — 255 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-18-0483-8 (в пер.).

Фаршированные блюда / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 16 с. — (Серия журнала «Рецепты на каждый день»). — 4500 экз. — ISBN 978-985-7032-13-6.

Шашлыки и барбекю / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: Траско, 2012. — 16 с. — 4500 экз. — ISBN 978-985-7032-16-7.

Прадметы асабістага ўжытку. Вядзенне хатняй гаспадаркі

Вагнер, Л. Простейший способ вязать носки / [Лайла Вагнер; перевод с немецкого языка Л. И. Кайсаровой]. — Москва: Астрель: АСТ, 2012. — 30 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN

978-5-271-30835-2 (Астрель). — ISBN 978-5-17-070111-7 (АСТ). — ISBN 978-985-16-9099-8 (Харвест).

Тэлекамунікацыя і дыстанцыйнае кіраванне

«Белжелдорснаб» (Минск), ресурсо-обеспечивающее республиканское унитарное предприятие. Телефонный справочник / Ресурсо-обеспечивающее республиканское унитарное предприятие «Белжелдорснаб» Белорусской железной дороги / [составитель Сафонова И. В.]. — Минск: Редакция газеты «Транспортный вестник», 2012. — 93 с. — 600 экз. (1-й 3-д).

Вороново: телефонный справочник: [по состоянию на 01 января 2012 г.] / Белтелеком. — Минск: Типография Макарова и К, 2012. — 166 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6818-62-5.

Индустрия пищевая, 2012: каталог / [составители: Барсукова Ю. В. и др.]. — Минск: Минсктиппроект, 2012. — 239 с. — 10000 экз. (1-й 3-д 1 тысяча). — ISBN 978-985-7031-09-2.

Контакт! Минск, 2012: телефонный справочник / [составители: Богатырева А. и др.; фото: Дыбовский А. Л.]. — 3-е изд. — Минск: Белфакта Медиа, 2012. — 129 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6463-97-9.

Справочник телефонов идеологической ветки Гомельской области. — Гомель: Полескпечать, 2012. — 63 с.

Справочник телефонов руководящих работников Республики Беларусь на 01.02.2012. — Минск: Белорусский Дом печати, 2012. — 165 с. — 1500 экз.

Энциклопедия радио Юнистар = The radio Unistar encyclopedia / [автор идеи: А. Шатило; редактор-составитель: И. Величко; перевод: О. Синяк; редактор перевода: О. Ермакова]. — Минск, 2012. — 111 с. — 500 экз.

Транспарт. Арганізацыя і кіраванне рухам. Паштова сувязь

Проблемы транспорта и транспортного обеспечения: материалы II Международной студенческой научно-практической конференции / под редакцией В. И. Сенько. — Гомель: БГУТ, 2012. — 275 с. — В надзаголовке: Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта. — 300 экз. — ISBN 978-985-554-046-6.

Наземны (сухалутны) транспарт

Совершенствование организации дорожного движения и перевозок пассажиров и грузов: сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Научно-исследовательский центр дорожного движения; [редколлегия: Ф. А. Романюк и др.]. — Минск: БНТУ, 2012. — 463 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-525-882-8.

Дарожны (бязрэйкавы) транспарт

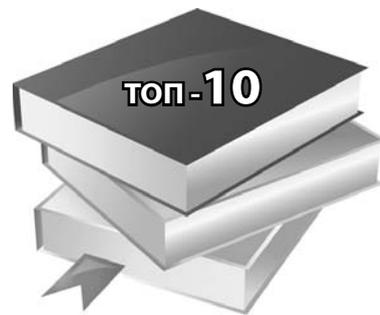
Правлы дарожнага руху Рэспублікі Беларусь: [переклад з рускай мовы]. — Минск: Сіучыкаў У. М., 2012. — 94 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-7030-03-3.

Сборник программ переподготовки водителей механических транспортных средств / Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Белорусский научно-исследовательский институт транспорта «Транстехника»; [составитель: Гучек О. В.]. — Минск: БелНИИТ «Транстехника», 2012. — 141 с. — 50 экз.

6-й конкурс профессионального мастера водителя магистральных автопоездов: 2010-2011. — 2012. — 80 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз.

Рэйкавы транспарт. Чыгуначны рух

Берлин, Н. П. Расчет технического оснащения грузовых фронтов в портах: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н.

Магазін “Методическая книга”, г. Мінск

Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Уладзімір Караткевіч. Чорны замак Альшанскі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
2. Михаил Булгаков. Мастер и Маргарита. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010.
3. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2011.
4. Предыстория белорусов с древнейших времён до XIII века. — Мінск: Харвест, 2011.
5. Вадим Деружинский. Забытая Беларусь. — Мінск: Харвест, 2012.
6. Витовт Чаропко. Великие князья Великого Княжества Литовского. — Мінск: Беларусь, 2012.

У гэтай кнізе Вітаўт Чаропка, адзін з самых паспяховых папулярызатараў беларускай мінуўшчыны, распавядае пра гады кіравання вялікіх князёў — Міндоўга, Войшаўка, Трыдзена, Віцены, Гедыміна, Альгерда, Ягайлы, Кейстута, Вітаўта і іншых знакамітых асоб. Лёс гэтых людзей непарыўна звязаны з гісторыяй Вялікага Княства Літоўскага аж да заключэння Люблінскай уніі ў 1569 годзе.

7. Роберт Кийосаки. Богатый папа, бедный папа. — Мінск: Попурри, 2012.

8. Хосе Сильва, Роберт Стоун. Метод Сильвы. Получение помощи от другой стороны. — Мінск: Попурри, 2009.

9. Большая книга малыша. Энциклопедия развития для дошкольного возраста. — Мінск: Харвест, 2012.

10. Александр Алексеев, Олег Лукашевич. Наследие Беларуси. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010.

11. Виктор Суворов. Истина дороже. — Мінск: АСТ; Астрель, 2011.

12. Дина Рубина. Белая голубка Кордовы. — Мінск: Эксмо, 2012.

13. Полина Дашкова. Пакт. — Мінск: Астрель, 2012.

14. Виктор Суворов. Истина дороже. — Мінск: АСТ; Астрель, 2011.

15. Джон Грэй. Мужчины с Марса, женщины с Венеры. Как улучшить взаимоотношения с противоположным полом. — Мінск: София, 2011.

16. Валерий Синельников. Учебник хозяина жизни. — Мінск: Центрполиграф, 2011.

17. Джон Р. Р. Толкиен. Полная история Средиземья. — Мінск: АСТ; Астрель, 2011.

18. Александр Пушкин. Сказки. — Мінск: Оникс, 2011.

Спорт. Гульні. Фізічная культура. Спартыўныя гульні

Железов, А. В. Организация соревнований, практическое судейство матчей по баскетболу: методическое рекомендации / А. В. Железов; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра спортивных игр и гимнастики. — Витебск: ВГУ, 2012. — 50 с. — 55 экз.

МОВА. МОВАЗНАЎСТА. ЛІНГВІСТЫКА. ЛІТАРАТУРА

Агульныя пытанні лінгвістыкі, літаратуры і філалогіі

Коммуникативная компетенция: принципы, методы, приемы формирования: сборник научных статей / Белорусский государственный университет, Филологический факультет. — Мінск, 1999.

Вып. 11. — Право и экономика, 2012. — 100 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-552-062-8.

Мовазнаўства і мовы. Лінгвістыка

Идеи. Поиски. Решения: материалы V Международной научно-практической конференции преподавателей, аспирантов, магистрантов, студентов, Минск, 30 ноября 2011 г.: в 2 т. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет, Филологический факультет, Кафедра английского языкознания; [редколлегия: Н. Н. Нижнева (отв. ред.) и др.]. — Мінск: РИВШ, 2012. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 50 экз. — ISBN 978-985-500-526-2.

T. 1. — 160 с. — ISBN 978-985-500-527-9.

T. 2. — 111 с. — ISBN 978-985-500-528-6.

Мовы

Августиневич, Н. И. Немецкий язык: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-02 06 02 «Технология (по направлениям). Дополнительная специальность (Информатика)»: в 2 ч. / Н. И. Августиневич; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2012. — ISBN 978-985-531-296-4. Ч. 1. — 2012. — 251 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-531-297-1.

Английский разговорник / [составитель Е. И. Лазарева]. — Москва: Астрель; АСТ, 2012. — 254 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-17-102677-8 (Астрель). — ISBN 978-5-17-026737-8 (АСТ). — ISBN 978-985-16-4256-0 (Харвест) (в пер.).

Английский язык: 4-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [Л. М. Лапицкая и др.]. — 3-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-19-0096-7.

Английский язык: 6-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [Е. Г. Наумова и др.]. — 3-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 143 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-19-0097-4.

Воднева, Н. П. Франсуа Мориак: методические рекомендации для студентов 4–5 курсов факультета французского языка / Н. П. Воднева; Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный лингвистический университет. — Мінск: МГЛУ, 2012. — 47 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-460-472-5.

Волшебная шкатулка: английский язык: 2-й класс: книга для чтения / [Н. М. Седунова и др.]. — 5-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 39 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-19-0094-3.

Гарбалева, А. Н. Коррекция ошибок в английской речи: практикум: [для студентов] / А. Н. Гарбалева, Н. В. Рубанюк; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2012. — 67 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-833-8.

Дефо, Д. Робинзон Крузо = Robinson Crusoe: [роман]: уровень 3: 1900 слов с переводом / Даниель Дефо; переклад: Бани Рой Чаухари; [перевод списка слов: Т. О. Сухоруковой]. — Москва: Астрель, 2011. — 94 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-39612-0 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0776-1 (Харвест).

Друк, Т. В. Немецкий язык. Контрольные работы: практическое пособие для студентов заочного факультета филологических специальностей / Т. В. Друк, Е. Г. Букатова, Н. И. Ефремова; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2012. — 46 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-439-622-4.

Мартысюк, Н. П. Английский язык: пособие-репетитор для подготовки к централизованному тестированию / Н. П. Мартысюк, Т. Н. Руденко. — 2-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 415 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0100-1. — [12-3802].

Митрошкина, Т. В. Английские модальные глаголы: справочник / Т. В. Митрошкина. — Мінск: ТетраСистем, 2012. — 94 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-536-300-3.

Немецкий язык: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова; составитель Н. А. Протасова. — Могилев: МГУ, 2012. — 31 с. — 130 экз.

Пераль, Б. П. Испанская грамматика — кратко и просто = Spanische grammatik — kurz und schmerzlos: учебное пособие / Бегонья Прието Пераль, Виктория Фюлеп-Лусо; [перевод на русский Н. А. Ганиной]. — Москва: АСТ; Астрель, 2012. — 191 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 2000 экз. — ISBN 978-5-17-046011-3 (АСТ). — ISBN 978-5-271-17359-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1174-4 (Харвест).

Первый иностранный язык. Коммуникативная грамматика: практикум для студентов специальности 1-23 01 02-02 «Лингвистическое обеспечение межкультурных коммуникаций (международный туризм)»: в 2 ч. / [автор-составитель Колесник Татьяна Викторовна]. — Мінск: Институт современных знаний, 2012. — ISBN 978-985-547-013-8. Ч. 1. — 2012. — 102 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-547-014-5.

и гражданского строительства»: в 2 ч. / Р. М. Платонов; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 50 экз. — ISBN 978-985-531-282-7. Ч. 1. — 238 с. — ISBN 978-985-531-283-4. Ч. 2. — 187 с. — ISBN 978-985-531-284-1.

Выяўленчае мастацтва

Зеленый, П. В. Инженерная графика. Практикум по электрическим схемам: учебно-методическое пособие: [для студентов] / П. В. Зеленый, В. В. Равино, Ч. И. Жданович; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Инженерная графика машиностроительного профиля», Кафедра «Тракторы». — Мінск: БНТУ, 2012. — 93 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-525-766-1.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Мастацкія промыслы

Кириченко, Г. В. Оригами. Забавные фигуры / Г. В. Кириченко. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Полигон, 2011. — 255 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-36698-7 (Астрель). — ISBN 978-5-89173-487-6 (Полигон). — ISBN 978-985-18-1000-6 (Харвест) (в пер.).

Кириченко, Г. В. Оригами. Новые идеи / Г. В. Кириченко. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Полигон, 2011. — 255 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — На переплете автор не указан. — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-36701-4 (Астрель). — ISBN 978-5-89173-489-0 (Полигон). — ISBN 978-985-18-0999-4 (Харвест) (в пер.).

Кириченко, Г. В. Оригами. Чудеса из бумаги / Г. В. Кириченко. — Санкт-Петербург: Полигон; Москва: Астрель, 2012. — 111 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-89173-507-1 (Полигон). — ISBN 978-5-271-37230-8 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0991-8 (Харвест) (в пер.).

Ладонина, Л. Декупаж. Первые шаги / Ладонина, Ладонина, Денис Букин; [иллюстрации Л. Ладониной, Д. Букина]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта+: Астрель, 2012. — 110 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-98986-560-4 (Мир энциклопедий Аванта+). — ISBN 978-5-271-39641-0 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1093-8 (Харвест) (в пер.).

Татьянина, Т. И. Бисер: полная коллекция игрушек и фигурок / Т. И. Татьянанина. — Санкт-Петербург: Полигон; Москва: Астрель, 2011. — 479 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-89173-506-4 (Полигон). — ISBN 978-5-271-37290-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0711-2 (Харвест) (в пер.).

Татьянина, Т. И. Бисер. Миниатюрные сувениры / Т. И. Татьянанина. — Санкт-Петербург: Полигон; Москва: Астрель, 2012. — 255 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — На переплете автор не указан. — 5100 экз. — ISBN 978-5-89173-495-1 (Полигон). — ISBN 978-5-271-37224-7 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0992-5 (Харвест) (в пер.).

Оигурки из бисера / Н. В. Белов. — Мінск: Харвест, 2012. — 141 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-1628-8 (в пер.).

Шпилова, Е. М. Букет из конфет: [подборные пошаговые инструкции] / Шпилова Е. М.]. — Москва: Астрель, 2012. — 80 с. — Издано при участии ООО «Издательство «Астрель» (Москва) и ООО «Харвест» (Мінск). — 6000 экз. — ISBN 978-5-271-41-439-8 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1247-5 (Харвест) (в пер.).

Жывапіс. Графіка

Рушев, Н. К. Последний год Надежды: воспоминания о моей дочери / Николай Рушев. — Мінск: СангитаСтрой, 2012. — 176 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-7041-01-5 (в пер.).

Музыка

Белорусская государственная академия музыки (Мінск). Научные труды Белорусской государственной академии музыки / Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусская государственная академия музыки. — Мінск: БГМ, 1991.

Вып. 27: Музыка и слово: аллюзии, контакты, взаимодействия / [составитель Э. А. Олейникова; редколлегия: Дулова Е. М. [т. е. Е. Н.] (главный редактор) и др.]. — 2012. — 161 с. — Часть текста на белорусском языке. — Резюме на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-6837-90-9.

Вып. 28: Музыкальная культура Беларуси: на путях исследований / [составитель: Т. С. Якименко; редколлегия: Дулова Е. Н. (главный редактор) и др.]. — 2012. — 196 с. — Резюме на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-6837-95-4.

Ладыгина, А. Б. От скрипки к эстетике: страницы жизни / Ариадна Ладыгина. — Мінск: Четыре четверти, 2012. — 267 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-7026-27-2.

Сидорович, Л. Н. Два уникальных памятника искусства эпохи барокко / Л. Н. Сидорович. — Витебск: Витебский филиал учреждения образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО», 2012. — 187 с. — 17 экз.

Dudar: альманах Дударскага клуба Беларусі / [рэдакцыйная рада: Зміцер Сасноўскі і інш.]. — Мінск: Кнігазбор, 2012. — Выдадзена пры садзейнічанні Этнагістарычнага цэнтру «Явар» і пры падтрымцы Праграмы малых грантаў АМбасады ЗША ў Мінску.

Вып. 1. — 2012. — 127 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз.

Тэатр. Сцэнічнае мастацтва. Драматычныя прадстаўленні

Шляхов, А. Андрей Миронов и его женщины... И мама / Андрей Шляхов. — Москва: Астрель, 2012. — 350 с. — (Современные и классические бестселлеры). — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 2000 экз. — ISBN 978-5-271-42061-1 (Астрель). — ISBN 978-985-18-1035-8 (Харвест) (в пер.).

ниа, транспортирования и отпуска нефтепродуктов: ППБ 2.11-2010: [срок введения в действие 01.03.11: разработаны взамен «Правил пожарной безопасности Республики Беларусь для объектов хранения, транспортирования и отпуска нефтепродуктов. ППБ 2.11-2001» / Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Государственный пожарный надзор]. — Изд. официальное. — Мінск, 2011. — VI, 90 с. — 150 экз.

Металургія

Атлас микроструктур черных и цветных металлов и сплавов: учебное наглядное пособие для студентов высших учебных заведений группы специальностей 74 06 Агроинженерия / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра «Технология металлов»; [составители: А. А. Андрушевич и др.]. — Мінск: БГАУ, 2012. — 97 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-519-445-4.

Розныя галіны прамысловасці і рамёствы

Корбетт, С. Работы по дереву: новейшая иллюстрированная энциклопедия: инструменты, методы, проекты, рамки для картин, столярные соединения, мелкий домашний ремонт, ремонт мебели / Стивен Корбетт; [перевод с английского Ю. Сулова]. — Москва: АСТ; Астрель, 2012. — 512 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Мінск). — 5000 экз. — ISBN 978-5-17-058064-4 (АСТ). — ISBN 978-5-271-23086-8 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6966-6 (Харвест) (в пер.).

Рымарская справа. Абутоквая вытворчасць. Вытворчасць пальчатак

Ковалев, А. Л. САПР обуви: курс лекций: для студентов специальности 1-50 02 01 «Конструирование и технология изделий из кожи» специализации 1-50 02 01 03 «Конструирование обуви» дневной формы обучения / А. Л. Ковалев; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2012. — 118 с. — 50 экз.

Будаўніцтва

Время выбрало нас: [о деятельности ГПО «Минстрой»] / составители и авторы текста: С. С. Василевская и др.; перевод на английский язык Т. А. Адуловой; фотоснимки К. Л. Дробова]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2012. — 16 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6994-95-4.

Обобщенные результаты деятельности органов государственной экспертизы градостроительных, архитектурных и строительных проектов, обоснования инвестирования в строительство за 2011 год / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Главгосстройэкспертиза»; [подготовили: А. Г. Солнцев и др.; приложения составили: П. Г. Шарина, М. Б. Комарова]. — Мінск, 2012. — 147 с. — 36 экз.

Сборник индексов изменения стоимости ремонтно-строительных работ и информации об отпускных ценах на материалы и изделия / Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Республиканский научно-технический центр по ценообразованию в строительстве». — Мінск: РНТЦ, 2012.

Вып. 4: Апрель. — 2012. — 223 с. — 1045 экз.

Сборник индексов изменения стоимости, цен и тарифов в строительстве по регионам и в среднем по Республике Беларусь / Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь, Республиканское унитарное предприятие «Республиканский научно-технический центр по ценообразованию в строительстве». — Мінск: РНТЦ, 2012.

Вып. 4: Апрель, кн. 1. — 2012. — 439 с. — 1714 экз.

Вып. 4: Апрель, кн. 1 (приложение). — 2012. — 86 с. — 1853 экз.

Вып. 4: Апрель, кн. 2. — 2012. — 278 с. — 1529 экз.

Аццяпленне, вентыляцыя і кандыцыянаванне паветра ў будынках

Правила технической эксплуатации теплоиспользующих установок и тепловых сетей потребителей. Правила техники безопасности при эксплуатации теплоиспользующих установок и тепловых сетей потребителей: [утверждено Министерством энергетики Республики Беларусь 11.08.03]. — 9-е изд. — Мінск: Диаско, 2012. — 184 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6743-79-8.

МАСТАЦТВА. ЗАБАВЫ. ВІДОВІШЧЫ. СПОРТ

Агульныя пытанні мастацтва

Малевич, Классический авангард. Витебск: [альманах]. — Мінск: Экономпресс, 2005.

Вып. 13 / [редактор, автор проекта: Т. Котович]. — 2012. — 268 с. — Часть текста на английском языке. — 300 экз.

Салев, В. А. Основы эстетики: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования / В. А. Салев, Е. В. Кирпиченко. — Мінск: Вышэйшая школа, 2012. — 208 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-06-2073-6.

Хуа Не. Дизайн в социокультурной парадигме развития современной общества / Хуа Не. — Мінск: Четыре четверти, 2012. — 161 с. — 10 экз. — ISBN 978-985-7026-34-0 (в пер.).

Архітэктур

Платонов, Р. М. Архитектура. Раздел 1. Гражданские здания малой этажности: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-70 02 01 «Промышленное

Левданская, Н. Е. Ревизия и аудит: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Н. Е. Левданская; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Мінск: МИУ, 2012. — 226 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-807-6.

Новый классификатор основных средств. — Мінск: ИПА «Регистр», 2012. — 134 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-6937-51-7.

Панков, Д. А. Бухгалтерский учет по добавленной стоимости / Д. А. Панков, Ю. Ю. Кухто. — Мінск: БГАУ, 2012. — 118 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-519-505-5.

Папковская, П. Я. Теория бухгалтерского учета. Практикум: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / П. Я. Папковская. — 3-е изд. — Мінск: Информпресс, 2012. — 214 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-510-171-1.

Сметное дело в вопросах и ответах: практическое пособие / [Т. А. Федоренко и др.]. — Мінск: Издательский дом Гревцова, 2012. — 131 с. — 750 экз. — ISBN 978-985-90267-1-3.

Сушкевич, А. Н. Бухгалтерский учет по новому Типовому плану счетов бухгалтерского учета и налогообложение в 2012 году: [пособие] / А. Н. Сушкевич, В. Н. Сушкевич, О. М. Шурок; Унитарное предприятие «Профессиональный бухгалтер». — Мінск, 2012. — 291 с. — 300 экз.

Типовой план счетов бухгалтерского учета / составители: Ю. Ю. Игнатенко. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Мінск: Промкомплекс, 2012. — 88 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6969-35-8.

Типовой план счетов бухгалтерского учета и Инструкция о порядке его применения: практическое пособие / Министерство финансов Республики Беларусь. — Мінск: ФАУинформ, 2012. — 102 с. — 2000 экз. (1-й 3-д — 1000 экз.). — ISBN 978-985-6868-60-6.

Арганізацыя вытворчасці

Быченко, О. Г. Теория экономического анализа: учебно-методическое пособие по дисциплине «Анализ производственно-хозяйственной деятельности предприятия» / О. Г. Быченко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра экономики транспорта. — Гомель: БГУТ, 2012. — 127 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-468-930-2.

Глубокий, С. В. Нормирование труда в организации / С. В. Глубокий. — Мінск: КапиталМедиаГрупп, 2012. — 179 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-90214-9-7.

По следам фестивалей

Последнее время в интернете любят поругаться на тему “Есть ли современная детская литература?” Такое впечатление, что многим легче, если её нет. Не надо читать, разбираться, вникать в современные проблемы. Нет литературы — нет проблем. А дети пусть читают классику. Не хотят читать — глупые дети. Мы-то в их возрасте всего Толстого, всего Достоевского осилили, а они, ишь, нос воротят. Что приятно, современная детская литература продолжает существовать, не завися от жарких споров. И что ещё приятнее, дети её любят, ценят и читают, благодаря, во-первых, авторам и издателям, а во-вторых, любознательным родителям, самоотверженным библиотекарям и неравнодушным учителям.

Евгения ПАСТЕРНАК

Я уже писала о семинарах, которые проводит питерское издательство “Детгиз”. В ноябре в городе на Неве собираются детские писатели и два дня общаются, спорят, слушают лекции, хвалят и ругают друг друга. Эти два дня делают для современной детской литературы очень много. По итогам фестивалей издаются сборники. Если вы хотите быть в курсе того, что происходит в литературе, найдите их и почитайте. Что-то вам понравится, а что-то нет, и это хорошо. Вполне возможно, что вы найдёте автора, за творчеством которого будете следить всю жизнь.

Кроме сборников, по итогам фестивалей “Детгиза” выходит много замечательных книг. Про некоторые из них я хочу сегодня рассказать.

Константин Арбенин. Тараканьими тропами. — Санкт-Петербург: Детгиз, 2011.

Оказывается, у тараканов всё как у людей. По крайней мере, в семейке, которая досталась маленькому Таракашке. Далеко от дома отходить не разрешают, таскают на неинтересные экскурсии, заставляют бегать за хлебом и жутко нервничают из-за двойки по географии.

А Таракашка мечтает о настоящем захватывающем приключении — о путешествии под диван. Таракашка — типичный подросток со всеми вытекающими из этого возраста вопросами и сложностями.

“Это в книжках про путешественников не бывает безвыходных положений, а в жизни — если родители сказали «нет», то положение безвыходное!” — думает он.

“Тараканьими тропами” — сказка. Та самая, которая “ложь, да в ней намёк”. Только намёков тут гораздо больше, чем лжи. Это история о путешествии Таракашки в поддиванье, где власть захватил страшный паук. Пока он был маленький, взрослые потешались над его наглостью, а потом им стало не до смеха: паучище уже захватил себе всю территорию. Все насекомые находятся у него в подчинении.

Про книги Арбенина сложно писать своими словами, всё время хочется цитировать.

— Я не простая моль! Я съела три офицерские шинели и один генеральский мундир!”

— Да ну тебя! Суеверия! Я вообще не верю в человека. В человека верят только насекомые, а мы — пауки, ребята передовые, членистоногие!”

Всем нам в детстве читали сказки про злого Кощея, который заколдовал принцессу и держит в страхе целое царство. Все мы всей душой рвались Кощея погубить, принцессу освободить и царство расколдовать.

В сказках всегда понятно, где добро, а где зло. Дети часто и жизнь вокруг себя пытаются раскрасить в черно-белую гамму. “Все мы в юности клянёмся

распутать то, что наворотили взрослые, а когда вырастаем только ещё больше всё запутываем”, — пишет Арбенин. Так хочется верить, что следующему поколению удастся распутать то, что мы наворотили...

Анна Ремез. Стражи белых ночей. — Санкт-Петербург: Детское время, 2011.

Очень питерская книга. Если вы сами собираетесь на экскурсию в этот волшебный город или туда едет ваш ребёнок, найдите и прочитайте вместе с ним эту книжку. Вы узнаете удивительные вещи. Оказывается, раз в сто лет в Летнем саду встречаются Стражи города. А в самую длинную ночь в году оживает вся скульптурная фауна города. И никто бы из людей об этом не догадывался, если бы однажды злая Химера не решила уничтожить город.

В ту ночь пропали кони с Аничкова моста, пропали кони под императорами Николаем I, Александром III и Петром I, исчезли львы, стоящие у входа в Русский музей, и львы с львиного моста, сбежали все 29 львов со Свердловской набережной, Прежевальский лишился верблюда, сбежала собака, сидящая у ног фотографа, исчезла змея у подножья знаменитого Медного всадника...

Все эти звери, даже крошечный Чижик-Пыжик, станут героями книги и спасителями города. Но они бы ни за что не справились, если бы не помогли отважные питерские школьники — Ксюша и Петя. Страшно представить, но если бы не они, великого города могло уже и не быть!

Но поскольку город выжил, то, когда вы туда попадёте, вам наверняка захочется увидеть Стражей, убедиться в том, что они стоят на своих местах.

Очень удобно и здорово, что все памятники с адресами и историей собраны в конце книги. Так что это не просто сказка, не просто приключения, а ещё и необычный путеводитель по одному из самых красивых городов в мире.

Тамара Михеева. Лёгкие горы. — Москва: Издательский Дом Мещерякова, 2012.

Эта книга — история Дины. Девочки Динары, которая почти не помнит своих родителей. Из раннего детства у неё осталось только призрачное воспоминание о море...

Зато Дина хорошо помнит детдом, помнит, как там первый раз появились мама Катя и папа Сергей. Помнит, как звенели на руках у мамы браслеты и как хмурился папа. Теперь у Дины есть семья. И у нас, читателей, есть семья.

Потому что люди, описанные в “Лёгких горах”, живые.

Они окружают тебя, они смотрят со страниц, и ты каждому сочувствуешь, и плачешь, и злишься вместе с ними. У каждого персонажа книги своя удивительная история.

Бабушка Тася — сухая, даже суровая. Мудрая, стойкая, негибаемая женщина. Дед Телятьев — человек с огромным сердцем, в котором есть место всем, даже бездомной зверюшке. Мама Катя и папа Сергей. Так и хочется сказать: “Какие глупые эти взрослые!” Помирить их, за руки друг к другу притащить. Тётя Света и её новый муж Серёжа. Ещё одна смешная парочка. Только Светиному сыну, Юрасю, не до смеха. Ему так страшно остаться одному, страшно потерять маму.

Неулыбчивый подросток Женя, про которого Дина думает, что он из детдома. Ведь говорят, что детдомовские не улыбаются. И этот угрюмый двоечник оказывается гениальным фотографом. Даже у собаки Юлы есть своя история. В начале своей жизни она чуть не погибла зимой в колодце, а потом спасла жизни семерым людям. Чудом нашла выход из заваленной пещеры. Кукла Наташа не просто кукла, а кукла с Историей.

Удивительное послевкусие остаётся от книги. Ощущение, что все люди — хорошие. И что ошибки и недоразумения можно исправить. Причём иногда это совсем не сложно, достаточно одного слова, одной улыбки. Даже лес можно посадить заново, и становится не так больно смотреть на пеньки, оставшиеся от вековых сосен.

Евгения Ярцева. Апельсиновый зонтик. — Москва: Априори-Пресс, 2012.

Просто рассказы. Просто жизнь. Просто восьмиклассница приехала на дачу. А с учётом того, что главную героиню зовут так же, как и мою дочь, у меня иногда было ощущение, что я читаю свою семейную хронику.

Ох уж эти подростки! То они входят в пике скуки, и их оттуда не вытащить. Делать ничего не хочуууу, читать не хочуууу, шевелиться не хочуууу, мне скуучно! Но стоит вытащить их из этого омута, тут же начинается фонтанирующее веселье, граничащее с истерикой.

Они очень хотят казаться крутыми, но ещё больше боятся, что над ними посмеются. Поэтому будут с независимым видом ходить вокруг, притворяясь, что то, что происходит, им ничуть не интересно.

Они очень хотят любить и быть любимыми. Им так важен сам факт, что вопрос “кого любить” и “кем любимыми” становится вторичным. Очень много условностей, вся жизнь — сплошные условности. И вопросы, вопросы...

Такой сложный возраст! И такая прекрасная возможность взять в руки книгу и посмотреть на себя со стороны. И, может быть, ответ на вопрос: «Кто я?» станет чуть-чуть яснее...

Пад вокладкай

Юзефа ВОЎК

Казаков, В. Н. Тень Гоблина — Холлоп Августейшего Демократа / Валерий Казаков. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2012. — 456 с.

Валерия Казакова ў Беларусі ведаюць не толькі як пісьменніка, але і як актыўнага грамадскага дзеяча, старшыню

Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”. Менавіта ён не так даўно адыграў значную ролю ў набыцці для Музея гісторыі Магілёва каштоўнага Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 года. Раманы, што ўвайшлі ў новае выданне, ужо выходзілі раней у нашай краіне ў аўтаперакладзе на беларускую мову. Цяпер жа яны пабачылі свет па-руску.

Беспмятных, Н. Н. Границы и пограничья: подходы, понятия, перспективы / Н. Н. Беспмятных; под науч. ред. проф. М. А. Можейко. — Минск: РИВШ, 2012. — 206 с.

Тэрмін “мяжа” належаць да найбольш часта ўжывальных у штодзённых размо-

вах на прафесійным і бытавым узроўні. У той жа час, як адзначае ў прадмове аўтар даследавання, “на першы погляд, змест паняцця, што абазначаецца тэрмінам “мяжа”, падаецца відавочным. Аднак гэтая відавочнасць ілюзорная”. У манаграфіі Мікалая Бяспмятных памежная праблематыка разглядаецца ў чатырох кірунках: “памежны даследаванні”, сацыялогія памежжа, культурная антрапалогія і культуралогія. З улікам таго, што сама тэорыя памежжаў як галіна навуковых даследаванняў знаходзіцца ў працэсе станаўлення, манаграфія падаецца цікавай і карыснай не толькі для спецыялістаў-культурологаў, але і больш шырокага кола даследчыкаў.

Вялікі беларус Леў Сапега: Зборнік артыкулаў / Укладальнік А. Тарас. — Рыга: Інстытут беларускай гісторыі і культуры, 2012. — 272 с.

Леў Сапега — адна з самых любімых асоб даследчыкаў мінуўшчыны і ама-

тараў гісторыі. І гэта нядзіўна. У сваёй палітыцы ён заўсёды адстойваў суверэнітэт ВКЛ у складзе Рэчы Паспалітай, змагаўся супраць пашырэння польскага ўплыву на нашых землях. Пад яго кіраўніцтвам быў выдадзены Трэці Статут ВКЛ — вярхоўны закон дзяржавы, паводле якога нашы продкі жылі 250 год. Новы зборнік матэрыялаў, прысвечаных Льву Сапегу, адметны. У ім сабраны артыкулы вядомых беларускіх і літоўскіх даследчыкаў пра вялікага палітыка. Да таго ж, тут можна прачытаць прамовы Сапегі — “Зварот да ўсіх станаў Вялікага Княства Літоўскага”, “Прамову на Берасцейскім царкоўным саборы 1596 года”.

Высоцкий, В. С. Лучшее. Стихи. Песни. Проза / Владимир Высоцкий. — Москва: Астрель, 2012. — 480 с.

Здавалася б, столькі кніг выдадзена, столькі твораў прачытана, а імя Высоцкага ўсё яшчэ выклікае цікавасць чытачоў. Тым больш, калі перад вачыма томік “Лучшее”.

Творы, што склалі гэтую кнігу, сапраўды лепшыя. Гэта асобныя вершы, песні тэатра і кіно, паэмы, урыўкі прозы, сцэнарыі. Асабліва радасна, што тут можна прачытаць песенную версію “Алісы ў Краіне Чудаў”.

Водгукі дасылаіце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам “Кніжны салон”. Тэл. 385-60-89.

Дэбют

Паліна Лук'яновіч нарадзілася ў Мінску ў 1996 годзе. Першы свой твор — дзіцячую казку — напісала ў трэцім класе, пасля чаго цвёрда вырашыла звязаць лёс з прыгожым пісьменствам. Сваёй асноўнай задачай на бліжэйшы час Паліна лічыць паступленне на журфак БДУ, да чаго мэтанакіравана рыхтуецца.

Паліна ЛУК'ЯНОВІЧ

Летняя гісторыя

Апавяданне

“...Чэрвень-чырвань, чэрвень-чырвань!” — птушыны шчэбет булькатаў і перасыпаўся ў высокіх шапках дрэў, то перарываючыся, то набіраючы нечуваную моц. Было цёпла і сонечна, хоць напярэдадні церусіў склізкі дождж і не па-летняму халодны вецер штурхаў і разгойдваў галіны дрэў.

Бабуля сядзела ў рыпучых гумовіках з наліплым на вільготныя мысы травінамі. Камякі зямлі прысталі да падэшвы: старая з самага світаньня завіхалася на агародзе. Цяпер яна адпачывала, сядзячы на лаўцы, закінуўшы за галаву парэпаньы, чорныя ад едкага соку раслін рукі.

— Вось, ты кажаш, нібыта жыве чалавек сам па сабе, нібыта ён з прыродай, з Богам гутарыць, а адказу яму ніхто так і не даць, — раптам мая бабуля распачала нашу ўчарашнюю размову. Я здзіўлена зірнула на яе. Звычайна яна не любіць такія адцягненыя разважанні. Бабулін голас гучаў надзіва мякка, па-старэчы рахмана, быццам яна нішто не аспрэчвала, а збіралася гаварыць пра самыя простыя, звыклыя рэчы:

— А толькі мы на гэтай зямлі не адны, гэта я табе дакладна скажу. Ты малая шчэ... не крыўдуй, але ў цябе, як у дзіцяці, у галаве адны пытанні, а веры — няма пакуль. Не ўмееш ты верыць як след, а

гэткае ўменне ой як цяжка здабываецца!.. Прынамсі, калі навучышся верыць у што-небудзь, пабачыш: многае праясніцца і жыць лягчэй стане. Узяць хоць бы мяне.

Пару тыдняў таму выходзіла я ўвечары на наш агарод. Было тады яшчэ не надта цёмна і па-асабліваму ціха, хоць у траве за парніком, нешта ўтрапёна сакатала, і стаяў такі гром, трэск, пошчак, які цяжка ўявіць. У паўзмроку ўтульна грувасціліся, не варушачы ніводным лісточкам, кусты парэчак і агрэсту. Іх ягадкі пакрысе наліваліся спелым колерам. І ведаеш, таямніча так, амаль вусцішна распасцёрліся над градкамі нашы старэнькія разгалістыя яблынькі... Можна, вечарам язмін і не пахне, але мне падалося тады, што я адчула яго прыемны цягучы водар.

Дык вось, па вузечкай сцежцы абыходжу я грады і люблюся ўсім чыста, што ні расце. Памідоры стаяць крамяныя, як дубочки, зграбненькія... Салата кучаравенькая такая, гусценькая, як чуб, гуркі вусатыя, морква стаіць роўненька, радочкамі, што салдацікі. Пад плёнкаю цёпла дыхаюць перцы, аж знутры кропелькамі сабралася пара. Словам — пекната.

А я ўжо, вядома, шыбую да свайго ўлюбёнага месца. Саджуся на пянёчак, і ўсе мае ўладанні — навідавоку. Далей, да са-

мага малінніку, цягнецца шнурамі падбітая бульба, а побач кветкі сцялі ў кулачкі свае кідкія пясцікі і спяць. “Пырх-пырх-пырх”, — з яблыні на яблыню пераліцаў кажан, яго цьмяны абрыс у трапяткім палеце пранёсся перад маімі вачыма. Сёлет я яшчэ не бачыла кажаноў. І мне, разумееш, ад усяго гэтага так хараша стала на сэрцы, так соладка! Я тады і падумала: “Ну, дзякуй табе, Божухна, за ўсё гэта хараство, за ўсё, што я зараз бачу і чую. Дзякуй, што я дажыла да такіх гадоў, што магу прыходзіць сюды, садзіцца і глядзець, як носяцца ў шызым небе кажаны, слухаць, як гудуць конікі. Я радуюся, што я магу працаваць на зямлі, мне падабаецца сеяць, даглядаць, паіць у спёку расліны, назіраць, як спачатку вытыркаецца з зямлі зялёная пчэлька парастка, як пасля мацнее і абрасце лістамі сцябло. Я люблю збіраць ураджай, люблю частаваць маіх дзяцей, унікаў, гасцей тым, што я вырастаюць вось гэтымі самымі рукамі, — бабуля паказала свае закарэлыя далоні, патрэсканыя, вузлаватыя пальцы, і ўва мне, каторы ўжо раз, варухнулася павяга да яе працавітых, руплівых рук, да яе цягавітага нораву. — Я размаўляю з тымі ж гуркамі, бурчачкамі, гарохам, як з жывымі, бо якая ж істота на зямлі не любіць ласкавага слова? Дзякуй табе, Божа, што ты спрыяеш, што дбаеш пра ўсю гэту квецень і прыгажосць...”

І многа я яшчэ такога думала, усё пра адно і тое ж, толькі раптам бачу — нешта ў клубніцах варушыцца. Я тады за хвіліну ледзь не самлела, вочы вылупіла, гляджу. Вылазіць з самага зарасніку нешта такое чорнае і па сцежцы, па сцежцы прама да мяне... Думаю: “Можна, кацяня якое прыблудзілася, ды, здаецца, дужа нізенькае...” Аж раптам дайшло: вожык! Доўгі такі, разумееш, вялікі, адразу і не пазнаеш. Я сяжу, аслупянелая, не варухнуся. А ён — туп-туп-туп — усё бліжэй ды бліжэй. Падабраўся так, што я ўгледала шэрую востранькую пыску, і нечакана спыніўся за пару крокаў. Носам уверх павёў, сцішыўся. Я на яго гляджу, ён — на мяне. Колькі часу доўжылася знаёмства, не ведаю, а толькі пасля вожык завярнуўся і, нічога не баючыся, нетаропка пайшоў туды, адкуль вылез. Я чамусьці адразу вырашыла, што гэта мне адказ з неба. Значыць, мілая, чуюць нас там, разумеюць, значыцца... Толькі ў гэта трэба паверыць.

Бабуля скончыла гаварыць. Я хавала скептычную ўсмешку: гэты шчыры апошні слаба пераканаў мяне. Але штосьці ў душы хіснулася ў бок бабулінай мудрасці, і мне падумалася: “Выпадак? — Хутчэй за ўсё. Бог?.. — думка спатыкнулася, але тут жа асцярожна пагадзілася: — Магчыма”.

Дэбют

Каця Іваніна родам з Пастаўскага раёна — з гарадскога пасёлка Варапаева, дзе скончыла сярэдняю школу і напісала свае першыя мастацкія творы ў прозе. Цяпер вучыцца на факультэце беларускай філалогіі і культуры Віцебскага дзяржуніверсітэта імя П. М. Машэрава. Марыць працаваць журналістам, пісаць праязічныя і драматычныя творы.

Каця ІВАНІНА

Кубак какавы

Апавяданне

Прысвячаю В. М.

Цяпер Юлі дваццаць. Усяго толькі дваццаць. Але нават у такім маладым узросце яна шмат чаго не памятала са свайго дзяцінства. Быццам яе памяць знарок засланяла сабою ад свядомасці тое, чаго памятаць не трэба. І ўсё ж несхаваным застаўся адзін выпадак, які з сямі год не даваў спакою Юлі.

Калі дзяўчына ўспамінала пра гэтае здарэнне, здавалася,

яе вочы мярцвелі. Позірк спыняўся, твар рабіўся змрочным, вусны моцна сціналіся, а далоні сціскаліся ў кулак.

Юлі было тады сем. Яе бесклапотнаму дзяцінству, здаецца, нічога не магло перашкодзіць. Яна займалася тым, чым у такім узросце займаецца абсалютна любое дзіця: гулялася з іншымі дзецьмі і ні пра што сур'ёзнае не думала.

Гэта было зімой, акурат у дзень перад Калядамі. Юля прачнулася рана, яшчэ не было васьмі гадзін. Адрозж, толькі ўстаўшы з ложка, паглядзела ў акно. На двары было прыгожа, светла ад бялюткага снегу, аж вачам рабілася балюча ад гэтай чысціні. Вясковае вуліца, куды выходзіла акно

Юлінага пакоя, была засцелена мяккім пухам, і дзяўчыны захацелася хутчэй выбегчы ў суметы і памацаць гэты пух.

Калі Юля снемала, то раптам успомніла, што сёння ёй трэба ісці да бабулі Насты.

Справа ў тым, што ў іх сям'і захоўвалася своеасаблівая традыцыя: кожны год Юля і яе стрыечны брат Раман, на год старэйшы, прыходзілі ўвечары перад Калядамі да свайго бабулі і пілі какаву. Колькі сябе Юля

памятала, гэтая традыцыя яшчэ ні разу не парушалася, хоць на самой справе гэтае так званае “какавапіцце” адбывалася ўсяго толькі чатыры разы.

Пасля абеду Юля сустрэла бабулю і брата каля вясковага магазіна.

— Ну, што, Юлечка, пойдзем да мяне? — спытала дзяўчыну бабуля.

— Канечне, пойдзем, — адказаў за Юлю Раман.

— Я ўжо іду, толькі мне трэба да Машкі заглянуць, — неяк зусім вінавата прамармытала дзяўчынка. — Добра, бабуля? Я праўда прыйду.

Толькі каля пяці гадзін, калі на вуліцы ўжо сцямнела, а па чорным небе, бы цукар, рассыпаліся зоркі, Юля нарэшце вырашыла наведць бабулю. Хоць ёй і не вельмі хацелася. Бо ў Машкі было так весела! А тут што?.. І зусім ёй не патрэбны гэты няшчасны кубак какавы. Таму дзяўчынка пачала хітрыць.

— Бабуля, а ведаеш, што? — хаваючы ўсмешку, загаварыла Юля, калі ўсе яны сабраліся разам на бабулінай кухні.

— Ну, што? — перапытала гаспадыня, ставячы чайнік на пліту.

— А мне Машка сказала, што какаву цяпер нельга піць.

— Чаго гэта? — зрабіла выгляд, што спалохалася, бабуля.

— Што ты выдумляеш? Вярзе нейкую лухту твая Машка, — сказаў Раман.

— Нічога я не вярзу... не вяржу... ну... Проста какаву нельга піць яшчэ чатыры гадзіны пасля таго, як яе купілі. Праўда, — запэўнівала ўсё Юля. — Машцы гэта бацька сказаў. І яна ніколі какаву адразу не п'е.

— А што будзе, калі вып'еш? — ужо зацікавіўся Юлін брат.

— Тады можна памерці, — шэптам прагаварыла дзяўчынка.

— Юлечка, што ты такое кажаш? — перахрысцілася бабуля.

— Мы заўсёды пілі какаву адразу пасля таго, як куплялі, — і нічога, — не верыў у забабоны Раман. — Навошта ты хлусіш?

— Нічога не хлушу, — нават пакрыўдзілася Юля. — Проста нам шанцавала. Ну давайце не будзем пакуль піць, — пачала клянчыць яна.

— Калі табе не хочацца сядзець з намі, то так і скажы, — прабурчэў Раман.

— Юлечка, усё гэта няпраўда, — супакойвала ўнучку бабуля.

— Я не буду піць! — крыкнула дзяўчынка. Яна, бы птушка, хутка вылецела з кухні. Праз хвіліну грукнулі ўваходныя дзверы.

А праз паўтары гадзіны Юля даведлася, што бабулі стала дрэнна. Раман прыбег да Машкі,

у якой гасцявала сястра, і, блытаючыся ў словах, расказаў, што адбылося:

— Ты пайшла... А тады... мы з ёй сталі піць гэтую праклятую какаву... Яна выпіла цэлы кубак... Зрабіла сабе яшчэ адзін... І потым... потым ёй стала кепска... Я паклікаў бацьку... Ён патэлефанваў у “Хуткую дапамогу”... Урач толькі што прыехаў... Скажаў, што інфаркт у яе... Пойдзем...

Юля моўчкі апранулася, і яны з братам пабеглі.

Каля бабулінага дома машыны “Хуткай” ужо не было. Сэрца ў Юлі сціснулася ад жаху. Ухаце адбывалася нейкая незразумелая мітусня...

— Гэта ўсё ты вінаватая, — пачынаючы ўсхліпваць, штурхнуў сястру Раман. — Ты накаркала. Праз цябе бабуля памерла.

Юля проста заплакала, бо нічога не магла адказаць.

З той пары Юля сябе вінаваціла ў смерці бабулі. Раман даўно папрасіў у яе прабачэння за словы, якія сарваліся з яго вуснаў у дзень смерці бабы Насты. Сама Юля розумам адчувала, што яна тут ні пры чым. Але сэрца ў яе балела. “Гэта ўсё ты!..”

Страшна было не тое, што хтосьці мог абвінаваціць яе. Страшна было, што яна ніяк не магла дараваць сабе.

Творчасць — не гандаль “з латка”

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр паспяхова развівае творчыя стасункі з народнымі артыстамі Расійскай Федэрацыі Генадзем Гладковым. З аншлагам ідуць на сцэне БДАМТ яго мюзікл для дзяцей і дарослых “Прыгоды брэменскіх музыкантаў”, балет “12 крэслаў”; тэатр атрымаў дазвол аўтара на пастаноўку мюзікла “Звычайны цуд”, ажыццявіць якую плануецца ў новым сезоне. Легендарны кампазітар неаднойчы прыязджаў у Мінск, знаходзіў час для гутаркі з карэспандэнтам “ЛіМа”. У інтэрв’ю, якое мы прапануем увазе чытача сёння, наш госць разважае над праблемамі, актуальнымі і для беларускага музычна-тэатральнага асяроддзя.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

— Генадзь Ігаравіч, наш музычны тэатр абвясціў першы за сваю гісторыю конкурс на стварэнне арыгінальнага нацыянальнага твора і сабраў беларускіх кампазітараў, літаратараў, дзеячаў сцэны для размовы на гэтую тэму за “круглым сталом”. Падчас дыскусіі прагучала і ваша імя — у сувязі з рэплікамі тых творцаў, якіх абурала перспектыва пісаць “у стол”. Яны патрабуюць пэўных фінансавых гарантыяў, бо ёсць рызыка змарнаваць як мінімум год на “бяссплатную” працу: зразумела, што з усіх нават вельмі ўдалых конкурсных праектаў толькі адзін будзе ўключаны ў бліжэйшы рэпертуарны план. Дык вось, у адказ на такія патрабаванні хтосьці з прысутных заўважыў: “А знаёмы нам Генадзь Ігаравіч Гладкоў, які мог бы дазволіць сабе аналагічныя прэтэнзіі, піша «ў стол»”...

— Я проста пішу тое, што мне цікава. На сур’ёзнай творчасці не заробіш, не ўбагацішся. Наогул, высокае мастацтва, не папса, не прымітыў, — рэч дарагая і стратная. Часта і самому даводзіцца за нейкія праекты плаціць. Напрыклад, за выданне нот. Балазе, мяне цяпер “кормяць” нейкія іншыя творы, прынамсі, у тэатрах нямаюць маёй музыкі выконваецца, таму я магу пісаць ужо не толькі для таго, каб выжываць, а дазволіць сабе трошку такой кампазітарскай творчасці, якой яшчэ не займаўся. Цяпер пішу камічную оперу паводле Карла Гоцы “Зялёная птушачка”. Адносна нядаўна скончыў эпічны балет “Вяртанне Адысея” паводле Гамера. Не ведаю, які тэатр за гэта возьмецца, хто дасць грошы на пастаноўку. Але заўсёды перакананы: быў бы твор, а потым знойдзецца выканаўца, час зменіцца, хто-небудзь ды паставіць..

— Думаю, і нашы кампазітары-пачаткоўцы не маюць мэтай творчасці фінансавую выгаду. Але не ў жоўнага хопіць мужнасці “патагнуць у мастацтве з галавой”, калі няма падтрымкі ў вырашэнні нейкіх побытавых праблем, трывалай матэрыяльнай забяспечанасці...

— Разумею, пра што вы. Сам пабыў у такой сітуацыі, калі ў не такі ўжо даўні час правы творцаў не ахоўваліся, аўтарскія адлічэнні перапыніліся. Я мусіў “круціцца”, хапаўся за ўсялякую працу. Выкладаў. За сімвалічныя грошы вёў музычныя радыёперадачы. Нейкія канцэрты свае ладзіў, хоць не надта гэта люблю. Яшчэ мяне выручылі... “ёлкі”. З 1991 амаль да 2000 года напісаў восем “элак” (музыку да масавых дзіцячых навагодніх святаў. — С. Б.). Хто б іншы сказаў: ну, чаго гэта я буду “ёлкі” пісаць? А я вось напісаў восем штук і сказаў: “Усё. Больш не магу. Я ўжо свае “ссек”. Досыць”. Яны мяне падтрымалі вельмі. Апроч таго, за адну з дзіцячых “элак” атрымаў маскоўскую кампазітарскую прэмію. Цяпер мой вучань выконвае гэтую “навагоднюю замову”. Дарэчы, вучням так і кажу: трэба круціцца, не сядзець дома і чакаць, што табе дадуць нешта ці ганаруюць нечым. І не трэба цурацца бясплатнай працы, калі гэта — на карысць твайго прафесійнага досведу. Я, напрыклад, знаёміў сваіх студэнтаў з выпускнікамі Вышэйшых рэжысёрскіх курсаў — гэтых жа маладых, у якіх таксама грошай не было. І кампазітары-пачаткоўцы бясплатна пісалі музыку да дыпломных работ рэжысёраў. Збіралі невялікі музычны склад, выканаўцам за працу нешта плацілі, а ганарар кампазітару — не. Але ўсталёўваўся творчы кантакт! І праз пару гадоў выпускнікі рэжысёрскіх курсаў ужо тэлефанавалі кампазітару з прапановай: “Я пачаў здымаць на студыі, давай супрацоўнічаць”. А ці пазваніў бы яму рэжысёр, калі б не было той, яшчэ студэнцкай, “бяссплатнай” супольнай працы? Мая ж музыка прыйшла на экран таксама праз “бяссплатныя” праекты! Калі пачынаў пісаць для кіно, не было і артыкула для аўтарскага ўзнагароджання за музыку. Плацілі толькі за аркестраўку. Але я пагаджаўся супрацоўнічаць на такіх умовах, бо хацеў пазнаць, як гэта робіцца. І калі сё-

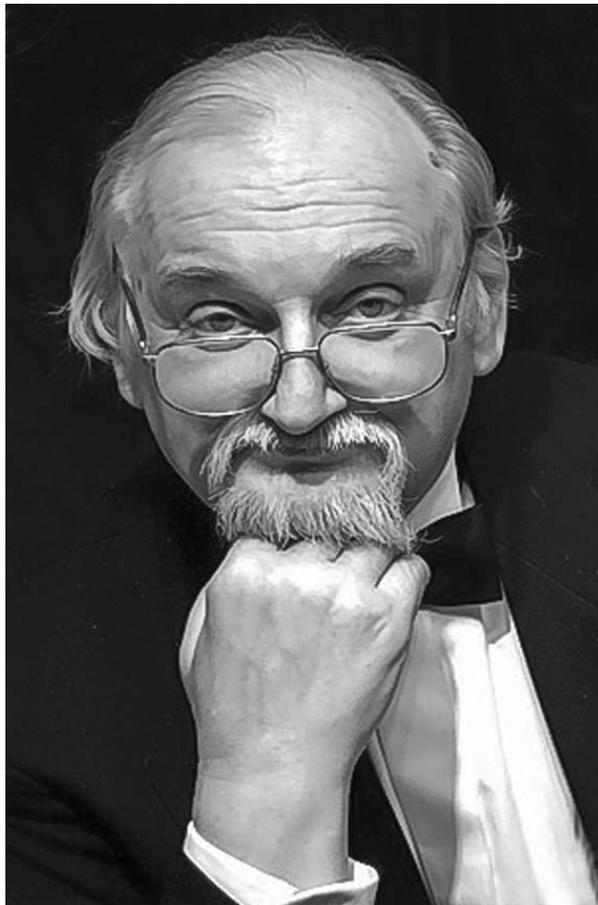
ня маладым кампазітарам прапануюць напісаць хоць нешта для тэатра, кажу: хлопцы, бярыцеся, толькі не сядзеце дома! Вас носам тыцнуць могуць за вашу спробу, а то і пагоняць. А з трэцяга разу ці з дзясятага нешта можа і атрымацца.

— А калі хочучь з першага?

— Не, ну гэтак у творчасці нельга: з амбіцыямі і без сумненняў! Хто і за што перад імі абавязаны? Калі табе ў дыплеме напісалі, што ты кампазітар, гэта нічога не значыць апроч дапушчэння, што ты можаш напісаць нейкую рэч, бо дыплом сведчыць: ты ведаеш асновы прафесіі. Але за наяўнасць дыплама табе не павінны прапаноўваць пісаць нейкія творы. Гэта ў саветкі час было перакананне: нам нехта (дзяржава, грамадства і г. д.) абавязаны... Ніхто не абавязаны! Чаму гэтак гавару? Я з чатырнаццаці гадоў “гармазой” (граннем на гармоніку. — С. Б.) зарабляў для сям’і, для мамы, для таты. Я працаваў у піянерскіх лагерах, на ўсялякіх “танцупляках”. Мне за гэта не сорамна было. Калі паступіў у музычнае вучылішча, з часам кінуў гэту справу, бо замінала сур’ёзна займацца прафесіяй. Аднак маладыя мусяць быць актыўныя. Кволым і датклівым цяжка давесці свой талент і досвед, разумнаму і неліліваму нават цяжэй уладкавацца на працу, калі побач перахопліваюць увагу кідкія, гаваркія, авантурыстычныя “астапы бендэры”. Усё цяжэй даказваць, здавалася б, відавочныя рэчы. Напрыклад, у кіно. Цяпер тут не рэжысёр — галоўны творца, цяпер тут прадзюсар — галоўны чалавек! Рэжысёру спадабаецца музыка, а прадзюсар скрывіцца: “Не! Мая жонка сказала, што гэта — не тэма, трэба, каб пашлягерней было!” Гэта як? Можа... папашлей? Я вучыў сваіх студэнтаў самаму добраму ў музыцы, яны кансерваторыю скончылі, і раптам ім камандуюць: “папашлей”! Цяжка зразумець, чаго ад іх патрабуюць, і знайсці нейкі больш прасты варыянт музыкі, прыдатны да фільма. Яны і дагэтуль прыходзяць да мяне, кансультуюцца, паказваюць свае новыя творы. Я разумею сваіх вучняў: аднаму ў творчасці вельмі цяжка. Саюз кампазітараў сёння — не падтрымка, а нейкая фармальна-арганізацыя. Абавязкова павінен быць настаўнік. Я і ў свае семдзсят сем такі быў бы шчаслівым, калі б мае старыя настаўнікі, людзі з вялікіх часоў Глазунова, Мяскоўскага, Шабаліна, яшчэ былі б жывыя, каб можна было з імі перамоўцца...

— Кансерваторыя не вучыць наладжваць адносіны з лібрэтыстамі. Як атрымаваецца гэта ў вас?

— Калі ўсё пішу я сам — для мюзікла “Вій” паводле Гогаля сам напісаў і сцэнарый, і ўсе вершы, — такі варыянт ідэальны. З “гэтым лібрэтыстам” у мяне добрыя адносіны. З Юліем Кімам трошку складаней, бо я мушу сёе-тое мяняць, але потым ён перааробляе паводле маіх пераробак і робіць лепш — трэба аддаць яму належнае, ён у гэтым плане больш таленавіты за мяне. Але я ўвесь час умешваюся ў “літаратурны працэс”. Амаль не мяняю вершы Юрыя Энціна: ён заўсёды вельмі дакладна працуе на музыку. У двух суаўтараў, бывае, розніца бачанне твора. Ды я стараюся даказаць, што ўсё-ткі галоўнае ў гэтым жанры — музыка. Сцэнарый асобна не жыве. Навошта “проста так”, незалежна ад кампазітара, без дамоўленасці з ім, пісаць лібрэта? Куды яго потым: прадаваць з латка? Хто яго ўвогуле чытаць будзе? Сцэнарый праяўляецца толькі ў сувязі з музыкай. Таму прашу суаўтараў: “Каб мне, аўтару музыкі, было цікава працаваць, зрабіце вось так і так”. А калі ўсё робіш сам — наколькі лягчэй! Не трэба тэлефанавань, доўга чакаць адказу, перааробляць які раз пераробленае. Сам пішу — спакваля ўвесь час і перааробляю. І свае вершы лёгка мяняю, калі нешта замінае музыцы: таму што я

Народны артыст Расійскай Федэрацыі кампазітар Генадзь Гладкоў.

пан-гаспадар. Трэба заўсёды нешта чытаць і вышукваць для сябе літаратурную крыніцу. У пэўны час гэтая рэч можа не зрабіць уражанне, адкладзеш яе. Пройдзе 10 гадоў, і яна — акурат тое, што трэба! Расквітнела, бо час яе падышоў. У мяне ладны запас колішніх задумаў, яны занатаваныя: ёсць нават папка з усялякімі ідэямі.

— Калі б у вашых знакамітых твораў не было экраннай перадгісторыі, ці быў бы на іх попыт у сённяшніх тэатрах?

— Не, вядома ж! Кіно — такая рэклама! У мяне як атрымалася? “Сабака на сене”: прагучала музыка ў кіно, і папрасілі аперэту напісаць. “Звычайны цуд”: ёсць фільм і ёсць мюзікл. “12 крэслаў”: ёсць кіно, ёсць балет і ўжо ёсць мюзікл на лібрэта Юлія Кіма, напісаны па замове Свядлоўскага тэатра музычнай камедыі. Здаецца, цяпер толькі старое і прываблівае. Калі напісаць зусім новае, публіка не ўспрыме: “мазгі не хочуць” нічога новага. Ты ж “12 крэслаў”: мяне прасілі, каб і ў балете, як у фільме, абавязкова гучаў “Белеет мой парус...”, інакш глядачы не зразумеюць, што на сцэне — Астап Бендэр. Ініцыятыва не ад мяне выходзіць. Я займаўся б іншым, чаго яшчэ ў маёй творчасці не было (кшталту “Зялёнай птушачкі”, “Вія” ці “Пенелопы” паводле Моэма). Але тэатры просяць, дзяржава грошы дае ім на такія пастаноўкі. Усе, ў дзеці, хочучь ужо знаёмае слухаць. Калі ўпадаваў малы казку, дык чытай яму адно і тое ж хоць мільён разоў, і ён будзе задаволены. Глядач не хоча сёння ўспрымаць новае, адкрываць для сябе нешта авангарднае, чакае падобнага да старога і надзейнага, просіць паўтарыць ужо знаёмае — вось у чым бяда нашых найбольш вядомых кампазітараў-прафесіяналаў. А што далей? Пакулі — пустэча. Ды ў свой час мы столькі “напхалі” музыкі ў фільмы, што можам нарэшце яе крышачку паслухаць і асобна, па-за кадрам. Праўда, цяпер кіно і тэлесерыялаў здымаюць нашата больш, а нічога такога не выходзіць, каб уразіла і запомнілася як мюзікл ці музычны фільм. Некалі з’явілася “Карнавальная ноч” — і ўсе вар’яцелі ад радасці, а песні з экрана “ў народ” пайшлі. Даўно няма такога. Што ж, усё трэба прымаць як заканамерную і часовую з’яву, як марскі прыліў і адліў. Сёння хваля сышла, застаўся адзін пясок. Мора адступіла, потым яно прыйдзе зноў. Калі?.. Нявядома. Будзем чакаць!

ART-нацёркі

Лана ІВАНОВА

Сёння спаўняецца 105 гадоў з дня нараджэння выдатнага беларускага акцёра, народнага артыста СССР Здзіслава Стомы. Ураджэнец Мінска, Здзіслаў Францавіч скончыў студыю Польскага вандроўнага тэатра БССР, выступаў у гэтай трупі, а таксама ў тэатрах Украіны. Затым працаваў на сцэне Беларускага ТЮГа імя Н. Крупскай. А ў 1940-м прыйшоў у БДТ-1, якому пазней было нададзена імя Янкі Купалы. Яшчэ нямаюць тых, хто памятае Майстра ў бліскуча сыграных вострахарактарных і камедыйных ролях і захапляўся шырокім жанравым дыяпазінам яго мастацтва, багатай мімікай, сакавітым беларускім маўленнем. Людзі маладзейшыя могуць уявіць яго талент пераўвасаблення па фотаздымках, кінакадрах. Куторга ў “Пінскай шляхце”, Глушак у “Людзях на балодзе”, Лявон у “Лявонісе на арбіце”, Туляга ў спектаклі “Хто смяецца апошнім”, Караўкін у “Браме неўміручасці”, Епіходаў у “Вішнёвым садзе”, Бенволія ў “Рамэ і Джульеце”, Крысіп у спектаклі “...Забывец Герастрата!...”. У галерэі створаных ім вобразаў — і непаўторныя Быкоўскі ды Пустарэвіч, якія звязалі З. Стому са сцэнічнай гісторыяй легендарнай Купалавай “Паўлінкі”.

Пяць гадоў таму ў Віцебску ўпершыню загучаў канцэртны арган. Спецыяльна для абласной філармоніі яго стварылі, адладзілі майстры нямецкай арганбудуўнічай фірмы “Глатэр-Гец”. Арган спрадвек быў распаўсюджаны па Беларусі, але як інструмент выключна канцэртны нашы сучаснікі маглі паслухаць яго толькі ў Белдзяржфілармоніі ды ў Полацкім Сафійскім саборы. Самы першы канцэрт арганнай музыкі, які адбыўся ў зале Віцебскай абласной філармоніі 3 жніўня 2007 г., правалі народныя артысты Беларусі, прафесар Ігар Алоўнікаў і саліст з Расіі Юрый Сямёнаў.

Выстаўка аднаго твора адкрылася ў філіяле Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі “Дом Ваньковічаў. Культурна і мастацтва першай паловы XIX стагоддзя”. Экспануецца графічны аркуш, на якім — знаёмая выява, зробленая ў тэхніцы каларавой літаграфіі з арыгіналу жывапіснага “Аўтапартрэта” Валенцыя Ваньковіча. Вядома, што наш славуты зямляк падчас навучання ў Віленскім універсітэце асвоіў тэхніку стварэння гравюр і тыражаваў уласныя творы жывапісу. Спецыялісты не бяруцца сцвярджаць, што менавіта сам Ваньковіч зрабіў малюнак “Аўтапартрэта” на камені, з якога друкавалася літаграфія, але дапускаюць такую магчымасць. Графічны аркуш знаходзіцца ў Беларусі, у прыватнай калекцыі, і прадастаўлены яго ўладальнікам для паказу на выстаўцы, якая працягнецца да 30 верасня.

“Аўтапартрэт” Валенцыя Ваньковіча, пераствораны ў графіцы.

Узвесці храм у душы

Віктар КАВАЛЁЎ

Як зазначыла на вернісажы намеснік дырэктара музея па навуковай рабоце Ніна Калымага, аўтарка сакральных твораў упершыню выстаўляецца ў гэтым музеі. “Спадзяюся, што гэта толькі пачатак нашага супрацоўніцтва, — падахвоціла Ядвігу Сянько Ніна Уладзіміраўна. — Выстаўка незвычайная: вельмі яркая, светлая, душэўная. Калі заходзіш у залу, адразу адчуваеш менталітэт беларускага народа: верацярпімасць, супакой, памяркоўнасць, зычлівасць. Тут прадстаўленыя абразы як праваслаўныя, так і каталіцкія. Сапраўды, наша гісторыя такая, што часта іконы з храмаў праваслаўных перамяшчаліся ў каталіцкія, як гэта было пры ўніятстве ў XVIII стагоддзі, і наадварот. У экспазіцыі мы бачым не толькі творы мастацтва, а і духоўнае тварэнне”.

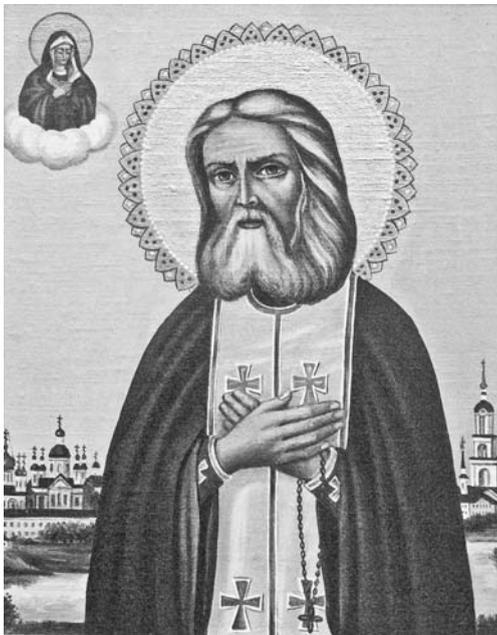
Ядвіга Сянько паведаміла, што гэта яе дзевяноста трэцяя па ліку выстаўка (улічваючы не толькі выстаўкі іканапісу,

Вытокі дзівоснага і таямнічага майстэрства іканапісу — у далёкіх часах ранняга хрысціянства, калі сведкі біблейскіх падзей упершыню захацелі пры дапамозе пэндзля і фарбаў увасобіць боскія абліччы. Над гэтым складаным мастацтвам заўсёды лунаў флёр таямнічасці — яно было падуладнае абраным. Некаторыя са старажытных абразоў перажылі стагоддзі і дайшлі да сённяшніх дзён. Калі б святых выявы маглі гаварыць, яны многае распавялі б нашым сучаснікам. Але людзі самі могуць пагаварыць з іконамі. Ціха памаліцца ці проста пастаяць побач у задуменні. Такая магчымасць з’явілася і ў наведвальнікаў Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі, дзе адкрылася персанальная выстаўка жывапісу “Святло іконы” маладзечанскай мастачкі Ядвігі Сянько.

але і пейзажу ды нацюрморту). Увазе глядачоў яна прапанавала як раннія работы, якія ўжо экспанаваліся ў Беларусі, так і новыя, што паказваюцца ўпершыню. Геранія вернісажу таксама прадставіла карціны, створаныя ў нязвыклым для яе кірунку — “пад даўніну”. Мастачка прызнаецца: “Мэта маёй творчасці — прынесці чалавеку святло і радасць, падарыць надзею на тое, што дабрыва і прыгажосць, міласэрнасць, вера ў Бога выражаюць свет. Мэта асабістага жыцця — узвесці храм у душы: з гэтага і пачынаецца штодзённая праца жывапісца”.

На час адкрыцця экспазіцыі “Святло іконы” другая выстаўка іканапісу Ядвігі Сянько знаходзілася ў Тураве, а праз дзень пераехала ўжо ў горад Лельчыцы. Яшчэ адна выстаўка — нацюрморты і пейзажы — больш рамантычная, лёгкая, дэманстравалася ў Мядзеле і пераехала ў Лагойск.

А вось на пачатку гэтага года работы Ядвігі Сянько змаглі пабачыць жыхары

Святлы найпадобны Серафім Сароўскі.

Арменіі. Адбылося гэта дзякуючы знаёмству і супрацоўніцтву мастачкі з прафесарам экалогіі, старшынёй праўлення ТАА “Уніэкофор”, старшынёй апякунскага савета Міжнароднай акадэміі экалогіі, мастацтва і архітэктуры Саакам Антанясянам. Падчас выступлення на вернісажы ён падкрэсліў, што ў Арменіі была першая замежная выстаўка спадарыні Ядвігі. Цяпер ёсць задума наладзіць сёлетняй восенню выстаўкі беларускай мастачкі ва ўсіх армянскіх гарадах-пабрацімах горадоў нашай краіны.

Творы Ядвігі Сянько знаходзяцца ў некаторых музеях нашай краіны, а таксама ў прыватных калекцыях у Арменіі, Вялікабрытаніі, Германіі, ЗША, Італіі, Польшчы, краінах Прыбалтыкі, Расіі, Украіне. Яна неаднаразова адзначалася ганаровымі ўзнагародамі. Прыкладам, адзначана дыпломам “За ўнёсак у развіццё армяна-беларускага супрацоўніцтва ў галіне культуры”, ганаравана званнем сапраўднага члена Міжнароднай акадэміі экалогіі, мастацтва і архітэктуры.

На выстаўцы прадстаўлена каля сарака работ — спіскі з найбольш вядомых праваслаўных і каталіцкіх абразоў, якія па бласлаўленні Філарэта, мітрапаліта Мінскага і Слуцкага,

Нараджэнне Хрыстова.

Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі мастачка стварае з 1997 года.

Мэта праекта “Святло іконы” — пазнаёміць шырокую аўдыторыю з творчасцю майстра, прыцягнуць увагу да найбольш вядомых і шануемых абразоў, сярод якіх праваслаўныя Маці Божая “Замілаванне”, Святая Княгіня Сафія Слуцкая, Маці Божая Жыровіцкая, каталіцкія Маці Божая Будслаўская, Ісус у Гефсіманскім садзе, Маці Божая Чанстахоўская і іншыя. А сакральныя выявы здзяйсняюць сваю спрадвечную місію: настрайваюць глядача на высокі лад малітвы і споведзі.

Ядвіга Сянько пасля заканчэння школы займалася ў маладзечанскай студыі выяўленчага мастацтва пад кіраўніцтвам вядомага творцы Юрыя Герасіменкі-Жызнеўскага, скончыла Маскоўскі ўніверсітэт мастацтваў — аддзяленне станковага жывапісу і графікі факультэта выяўленчага мастацтва. Пятнаццаць гадоў таму яна непарывуна звязала сваю творчасць з хрысціянскай тэматыкай, але таксама плённа працуе ў жанрах пейзажу і нацюрморту. Больш як паўтары тысячы абразоў і карцін на хрысціянскую тэму напісана ёю. Іх можна пабачыць не толькі ў храмах горада Маладзечна і Маладзечанскага раёна, але і ў шматлікіх храмах па ўсёй Беларусі ды за мяжой. Дробны мазок, выкарыстанне сусальнага золата — “сакрэты” тэхнікі, у якой працуе майстра.

Уражанні глядача

Крэпасць на раздарожжы

На бабруйскай сцэне — у Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча — рэжысёрам Сяргеем Карбоўскім пастаўлена п’еса Наталлі Голубевай “На скрыжаванні дзвюх дарог”, створаная паводле аднайменнага рамана пісьменніцы.

Генадзь РАМАНОВІЧ

Спектакль прысвечаны складанаму, драматычнаму перыяду ў гісторыі беларускай зямлі — падзеям, што разгортваліся перад вайной 1812 года. Яны адбываюцца на фоне будаўніцтва Бабруйскай крэпасці, якая ўрэшце адыграла важную стратэгічную ролю для Расійскай імперыі падчас ваенных дзеянняў. У той сітуацыі, пасля наступстваў падзелу Рэчы Паспалітай і анексіі яе часткі расійскай дзяржавы, перад многімі паўстаў нялёгка маральны выбар.

Можна пералічыць нямала тэатральных спектакляў, тэматычна звязаных з тымі ці іншымі гістарычнымі перыядамі. Ды глядачу часцей за ўсё тут прапапоўваецца толькі сюжэт, які з’яўляецца плёнам аўтарскага ўяўлення і не заўсёды суаднесены з рэальнымі падзеямі. У но-

вай рабоце бабруйчан зроблена спроба (і на маю думку як глядача — удалая) узнавіць рэальны малюнак таго часу, дапамагчы заглябіцца ў эпоху, цяжасці ды супярэчнасці якой літаральна раздзіралі грамадства. Варта зазначыць, што драматург, не навязваючы глядачу пазіцыю таго ці іншага боку, вельмі карэктна вуснамі сваіх персанажаў кажа пра складаныя тагачасныя праблемы: сацыяльныя, палітычныя.

Стваральнікі спектакля не збаяліся выкарыстаць багаты гістарычны матэрыял, звязаны з будаўніцтвам Бабруйскай крэпасці, ды раскажаць гісторыю шляхецкай сям’і на фоне вядомых супярэчнасцей: усё тыя ж землі ў які ўжо раз апынуліся паміж інтарэсамі ўсходу і захаду. Удалося перадаць мясцовы каларыт рэгіёна, дзе перапляліся ваенныя, сацыяльныя, нацыянальныя

праблемы, асабістыя інтарэсы людзей. На сцэне гучаць дыялогі знакавых асоб таго перыяду (военачальнік Барклай дэ Толі, імператар Аляксандр I), прадстаўнікоў знаных дынастый шляхты, увасобленыя паводле архіўных дакументаў. Гэта дае ўяўленне пра рэальныя падзеі, звязаныя з падрыхтоўкай да вайны і будаўніцтвам перша-класнай крэпасці Расійскай імперыі — Бабруйскай.

Каларыт эпохі, праблемы, якімі жыве горад, любоўная інтрыга маладой шляхцічкі Ванды, звязаная з прыездом у Бабруйск рускіх афіцэраў, цікава перададзеныя праз ігру артыстаў. У акцёрскім ансамблі — і маладыя, перспектыўныя Наталля Буднік, Мікіта Сафраонаў, Павел Мікулік, Павел Хаджаеў. І ўлюбёнцы глядачоў: Жанета Зарэмба, якая стварыла самабытны вобраз, выдатна выканаўшы ролю цыганкі; Аляксандр Парфіновіч, які ўвасобіў у вобразе Франца Уршанскага ўсе перажыванні шляхты за лёс роднай зямлі ды выразна паказаў хваляванні бацькі, чый сын падтрымаў Напалеона. Ролі мясцовых яўрэяў Шмеркі ды Піні бліскуча выканалі Сяргей Баброўнік і Аляксей Грышкевіч, чыя ігра падтрым-

лівалася падчас спектакля глядацкімі воплескамі.

Сцэнічнае афармленне, над якім працаваў таленавіты мастак Пётр Анішчанка, дазваляе глядачу разам з героямі апынуцца і ў штабе Барклая дэ Толі, і ў садзе, і ў лесе, у цыганскім табары пад Цітаўкай (урочышча паблізу Бабруйска). Мастаку удалося перадаць каларыт, абстаноўку беларускай сядзібы пачатку XIX стагоддзя: высокія чатырохметровыя вокны, клавесін, прадметы тагачаснага інтэр’ера. Глядач прымае “правільны гульні” сцэнографі і рэжысуры.

Зазначу, што асаблівы настрой стварае музыка, якая гучыць у спектаклі (Гендэль, Дворжак, Антоній Радзівіл, рускі раманс), далаўняючы ўяўленне пра тую эпоху і музычныя прыхільнасці месцічаў.

Стваральнікі спектакля зрабілі акцэнт на гістарызм, звярнуўшыся да гістарычнай праўды і засяродзіўшы ўвагу на тых праблемах, якія і сёння гучаць сучасна і актуальна.

Сімвалічна, што прэм’ера “На скрыжаванні дзвюх дарог” адбылася напярэддні 625-годдзя горада Бабруйска і 200-годдзя з часу ўзвядзення яго слаўтай крэпасці.

Мехмон БАХЦІ

Злое насланне

Апавяданне

Мехмон Бахці — паэт, драматург, пісьменнік. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Рудакі. Заслужаны дзеяч культуры, дыпламант міжнароднай прэміі імя М. Астроўскага, узнагароджаны сумеснай прэміяй Саюза пісьменнікаў СССР і Мінікультуры СССР. Старшыня Саюза пісьменнікаў Таджыкістана. Шматлікія зборнікі паэзіі, прозы і драматургіі Мехмона Бахці, у тым ліку “Натхненне”, “Ах маладосць, маладосць”, “Браты”, “Стары”, “Зухра — планета каханья” і іншыя, ведаюць чытачы не толькі ў Таджыкістане, але і за яго межамі. “ЛіМ” працягвае знаёміць чытачоў з удзельнікамі “круглага стала”, прымеркаванага да Дня беларускага пісьменства, і прапануе наступны твор М. Бахці.

Нісор Шарыф усіх, з кім меў справу, зваў саранчай. Да гэтага ўжо прызвычаліся. Калі гаворка ішла пра куплю-продаж, ён быў незгаворлівы і ўпарты. Не саступаў, больш за дамоўленае не даваў, але і лішняга не браў.

Не першы год Шарыф займаўся гандлем. Спачатку бавоўну прадаваў, а пасля ўцягнуўся ў наркабізнес. Цяпер асноўны яго тавар — наркатыкі. Гэты тавар праходзіць па адмысловым маршруце праз пэўных людзей. Усе, хто хоць трохі ведае яго, ведаюць, чым ён займаецца. Калі б не гэты занятак, адкуль бы столькі гонару і шыку, адкуль бы столькі падхалімаў і прыслужнікаў? Так, здагадваюцца. А што рабіць? Тыя, хто панажываліся на гэтым тавары, сёння пачуваюцца га-спадарамі жыцця.

Вось і Нісор Шарыф — гарачы прыхільнік гэтага, здавалася б, таёмнага, але для ўсіх і кожнага відавочнага бізнесу. І цяпер яму кінучь гэты занятак не так і лёгка. Таму што ён звязаны па руках і нагах з тымі, ад каго залежыць сам, і з тымі, хто залежыць ад яго. Ён да самазабыцця б’ецца на гэтым полі, але дзейнічае разважліва і асцярожна. З пакупнікамі-навічкамі ён не адразу заключае гешэфт, некаторы час прыглядаецца, правярае, хто яны, адкуль, і ці надзейныя яны спадарожнікі. Таму яму памагаты і блізкія асобы надта яму давяраюць. Бо ён мае стасункі толькі з тымі, каго ведае як самога сябе. А тых, хто здраджае яму, карае бязлітасна.

Шарыф даўно ўжо ляжаў, але сну на яго ўсё ніяк не было. Ён круціўся і думаў пра тыя праблемы, якія могуць з’явіцца як снег на галаву. Пакуль тавар ідзе па маршруце без затрымак і як толькі дасягае месца прызначэння, яму пра тое адразу паведамляюць. Але васьм ужо паўгода як выдаткі на перавоз праз некаторыя пункты рэзка ўзраслі. З’явіліся новыя вочы зайздросныя і рукі сквапныя, якія бессаромна і нахабна заяўляюць, маўляў, плаці нам нашу частку, а не — дык затрымліваюць тавар і прычыняюць Нісору Шарыфу і яго памагатым дадатковыя клопаты.

Увечары на падворак прыйшоў чалавек з нядобрым тварам і вялізным жыватом. Абодва селі за багаты стол ля

фантана, аздобленага каштоўнымі камянямі. Чалавек з нядобрым тварам кінучь у рот дзве вінаградзіны і задаволена паглядзеў на Нісору Шарыфа.

— Цяпер машына праязджае праз Казахстан, шэф.

Нісор Шарыф не здзівіўся і не ўзрадаваўся.

— А калі б я не патэлефанаваў босу? — з кіслай мінай запытаў ён. — Слухай, ты! Я папярэджаў цябе, мяне ў свае справы не ўцягвай! Трэба было пра ўсё думаць дэталёва ад пачатку да самага канца.

— Да гэтых апошніх трохчатырох месяцаў усё заўсёды было прадумана да драбніц, шэф. Каб іх зрэці ўзялі, і праз пераходы праходзілі спакойна, а цяпер дзень пры дні ўсё новыя турботы. Пакуль на лапу не дасі, тавар не прапускаць. На кожным з пастоў па чатыры кіло просяць, мы двума кіла абыходзімся. Гэтым разам нябога праваднік сам суправаджаў груз ад Узбекістана да Казахстана. З цяжкасцю прасоўваемся, шэф.

— А ўсё праз саранчу згладнелую. Вох, як жа яе цяпер многа! — Нісор Шарыф з’няў з пальца залаты пярсцёнак з каштоўнымі камянямі, працёр яго насоўкай і нервова працягваў:

— Калі сёння патрабуюць па чатыры кіло, дык заўтра ім і па шэсць, і па восем будзе мала. У наступную пятніцу збяры ўсіх, хто цяпер тут, у Сідзікавым двары!

— Будзе зроблена, шэф!

— У селішчы Сафедхок эпідэмія тыфу. Патэлефануй ад майго імя на тэлебачанне і пакліч рэпарцёраў. Медыкаменты трэба адвезці. Я скажу колькі слоў, хай тэлевізійныя чыкі здымуць.

Абодва працягнулі былі рукі да толькі што згатаванага шашлыка, як з суседняга дома пачуўся жаночы лямант і плач. Нісор Шарыф спахмурнеў і загадаў прыслужнікам дазнацца, што здарылася. Слуга неўзабаве вярнуўся і сказаў, што суседскі дваццаціпяцігадовы хлопец, нармакан, памёр. Абодва з’елі шашлык, выцерліся сурвэткамі і неахвотна падаліся ў суседскі дом.

Шарыф і яго памочнік выказалі спачуванне бацьку і брату нябожчыка і хацелі сказаць яшчэ нейкія спачувальныя словы, як маці памерлага хлопца страшэнна закрычала: “Каб табе свету белага не бачыць, наркадзялок пракляты! Каб не

жыў твой сын, мязотнік пагань!.. Сына майго звёў са свету, крывінкі майёй любай пазбавіў, забойца...”

Нісору Шарыфу нібыта па галаве далі, ён з трывогай зірнуў на памочніка. Той захваляваўся.

— Хадзем, шэф, адгэтуль. Тут заставацца няёмка.

Нісор Шарыф зірнуў на жонку — тая стаяла з суседкамі паводдаль і неспакойна глядзела на яго. Выраз яе твару быў такі, што Нісор зразумеў: яму тут нельга больш заставацца. Нісор Шарыф не мог даўмецца: “Няўжо яна ведае, чым я займаюся? А калі і ведае, дык сына яе да наркатыкаў я не прывучаў... Адкуль ім ведаць, як я дапамагаю бедным і хворым. Вось ужо дзе чэрнь зайздросная!”

Нісор Шарыф і яго памочнік пайшлі з двара. Ён неўзабаве выклікаў машыну. Дзве машыны зараз жа пад’ехалі да іх. Ён сеў у “Мерсэдэс”, а яго госць — у “Нэксі”. І перш чым завесці машыну, ён паскардзіўся памочніку:

— Чуў?! Не, ты чуў, што яна крычала? Дурная! Дзе я, а дзе твой сын! Я яго ніколі не бачыў, яго ведаць не ведаю!

— Тое, што яна казала, нас з вамі зусім не тычыцца, шэф! — наблізіўся да Нісору памочнік. — Не можаш выхаваць свайго сына, няма чаго наракаць на іншых! А яе праклёны тычацца тых, хто займаецца драбязой, шэф! Не бярыце да галавы! Вунь на тым канцы вуліцы жыве адзін такі, гандлюе дозамі. Гэта пра яго гаворка.

Нісор Шарыф, а следам і машына яго целахоўніка, выехалі на праспект. Ён, нібыта помсцячы камусьці, гнаў машыну на ўсю моц і ніяк не мог суняць сваё сэрца: “Чаму яна майму сыну смерці зычыць?! Што ён ёй зрабіў? Мой сын за мяжой, чым ён ёй перашкаджае?!” Калі ўзгадаў сына, крыху супакоіўся. Нісор Шарыф спыніў машыну за горадам. І зноў перад вачыма паўстала сумная карціна на суседскім падворку і лямант няшчаснай маці. Яму здавалася, што ўсё з гневам і нянавісцю глядзелі на яго. Ён выйшаў з машыны, рушыў у сад і доўга блукаў там, прыгнечаны змрочнымі думкамі, цяжка ступаў па маладой траўцы. Такім прыслужнікі бачылі свайго шэфа ўпершыню.

Пераклад
Грыны Качаткавай

У двары, які распасціраўся ва ўсе бакі, кіпела работа. Адны падымалі на трэці паверх недабудаванага дома цэглу, другія спрытна клалі яе, узводзілі сцяну. Унізе — прасейвалі пясок, мяшалі разам зямлю, пясок і цэмент. За вялізнымі варотамі з двух грузавікоў выгружалі новенькія дошкі і акуратна складалі адна на адну ў закутку двара. У цяні дрэва, кругом спецыяльна пастаўленага стала, сядзелі ўладальнік дома Нісор Шарыф і прарабы і бурна абмяркоўвалі ход будаўніцтва і тэрміны яго завяршэння.

Нісор Шарыф, каржакаваты мужчына, ускочыў з месца, аддаў яшчэ некалькі загадаў, тады рынуўся да “Мерсэдэса” і шыгануў у машыну. Ён меў звычку самастойна кіраваць аўтамабілем і ездзіць у адзіноце. Ён не лічыў гэта ганебным і на людскія меркаванні не зважаў. Яго сілай і апірышчам было яго багацце, і ён меў усё, што душа жадае.

Не паспела яго машына з вузкай вулкі павярнуць на праспект, як зазваніў яго тэлефон. Нісор Шарыф выцягнуў мабільнік:

— Слухаю.

— Шэф, мы едзем следам, — пачуў знаёмы голас у трубецы Нісор, пасміхнуўся і глянуў у люстэрка над рулём. Шэрая “Нэксі”, у якой сядзелі яго пляменнік і целахоўнік, абганяла дзве машыны і ехала следам за “Мерсэдэсам”.

Вось ужо чатыры гады, як яго пляменнік і целахоўнік слу-

жаць яму верай і праўдай, цярдліва трываючы ўсе яго капрызы і дзівацтвы. А як жа інакш: за чатыры гады яны абодва, дзякуючы яму, маюць жыллё, прыстойную мэблю і шмат чаго іншага.

— Знайшоў яго? — гыркнуў у трубку Нісор Шарыф.

— Знайшоў, шэф, увечары, дакладна а сёмай, будзе як штук!

Нісор Шарыф запаволіў хуткасць і пачаў аглядаць дамы і будынкі па абодва бакі дарогі. Раптам ён павярнуў направа, у махалу, дзе будаваліся шыкоўныя двух- і трохпавярховыя асабнякі. Нісор Шарыф спыніў машыну ў баку ад дарогі, недалёка ад даўно будаванага пампезнага будынка, і доўга з зайздросцю глядзеў на яго. “Вось убачыш, хлопец, я пабудую дом лепшы за твой, не буду я Нісор!” — амаль уголас вымавіў ён.

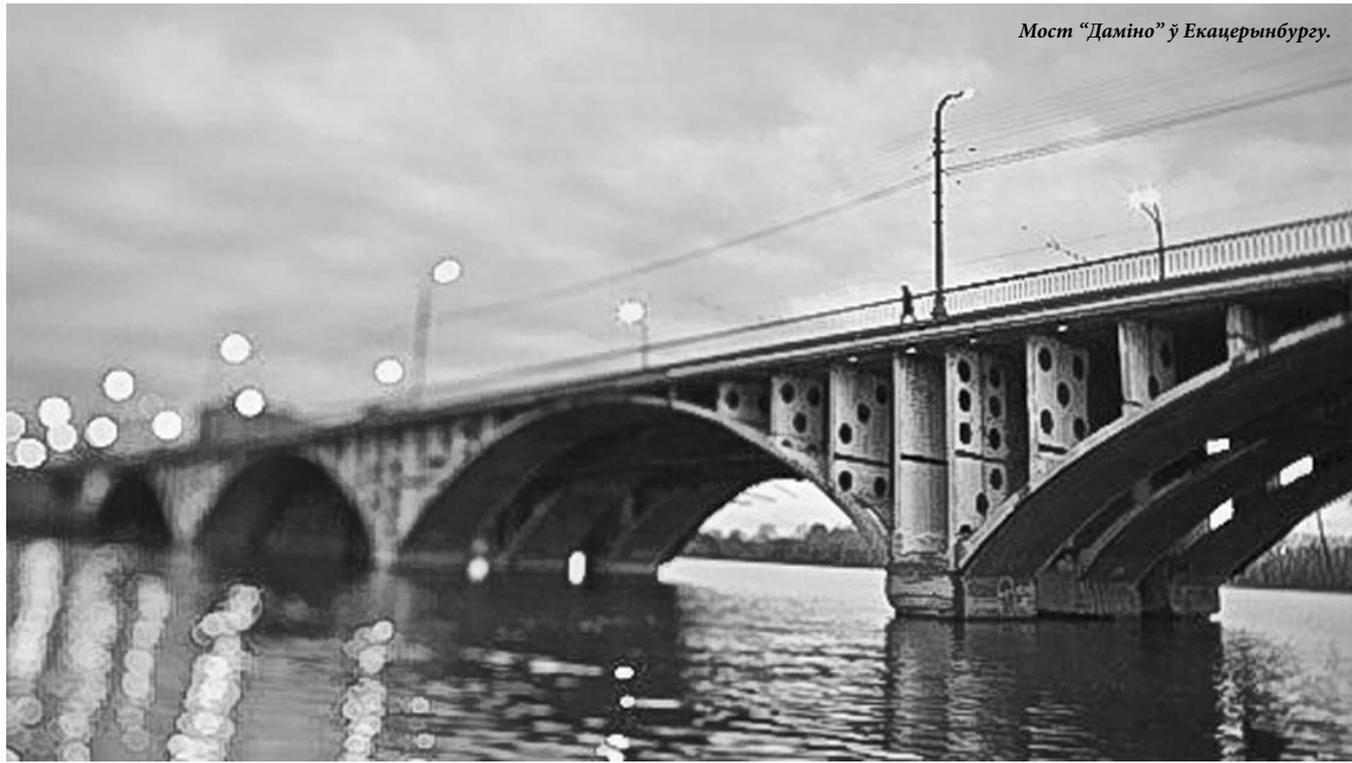
Абедзве машыны пад’ехалі да яго дома, вакол якога ўзвышаўся разны плот. Яму насустрач выйшлі два дужыя хлопцы, і Нісор Шарыф, заходзячы на падворак, пачаў набіраць нумар па мабільным тэлефоне.

— Хасаналі, не чакай мяне. Я гадзінку адпачну. А калі гэта саранча з’явіцца, хай пачакае.

— Шэф! З Кіева званілі, шэф! — пачулася з трубки. — Абяцаюць праз пяць дзён даўжок выслаць. А з Баку вестак пакуль няма!

— Глядзі, каб без твайго загаду да грузу ніхто не адважыўся падыходзіць! Калі хто пранюхае што, галавой заплаціш! А з гэтай саранчай таргуйся, цану не зніжай! Усё!

Молат стрыт-арту

Мост "Даміно" ў Екацерынбургу.

Заўважаць дробязі і змяняць уласнай фантазіяй рэчаіснасць заклікае расійскі майстар вулічнага мастацтва Цімафей Radya (T-Radya) з Екацерынбурга. Філософ па адукацыі, 24-гадовы Цімафей знайшоў сябе ў стрыт-арце і з апантанасцю сапраўднага творцы мэтанакіравана стварае новае крэатыўнае аблічча роднага горада. У Мінск ён прыехаў у рамках стрыт-арт праекта "Сігнал". На сустрэчы з цікаўнымі, арганізаванай у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, Цімафей распавёў пра тое, які сэнс ён укладвае ў сваю дзейнасць, і прыдчыніў схаваныя для непадрыхтаванага глядача таямніцы уласных работ.

Вольга НИКАЛАЕЎСКАЯ

Увагу будучага мастака на вулічную культуру (графіці, постэры, разнастайныя інсталяцыі) звярнула фотакамера. Фатограф проста абавязаны заўважаць шматлікія дробязі гарадскога асяроддзя. Увага да ўсяго і ва ўсім — такое крэда Цімафея Radya, якога лічаць адным з самых актыўных і значных расійскіх вулічных мастакоў: "Паўсядзённым рэчы могуць ззяць — сцены, масты, дахі, што заўгодна. Гэта вельмі важна, таму што жыццё ў выніку праходзіць у будзённых справах, а не ў падарожжах. Неабавязкова ездзіць кудысьці далёка, каб падарожнічаць". Таму для Цімафея, як і для большасці вулічных мастакоў, стрыт-арт — гэта магчымасць зрабіць свой горад такім, каб было цікава глядзець па ім кожны дзень: "Выстаўкі ў музеі — гэта добра, але на іх трапляе не так многа людзей, а па вуліцах ходзяць усе! Гэта своеасаблівы выклік — напоўніць пустую прастору пэўнымі арт-аб'ектамі".

Цімафей Radya — аўтар шэрагу правакацыйных вулічных праектаў, што носяць вострасацыяльны характар, а часам і палітычную афарбоўку. Пад-

час сустрэчы з беларускімі аматарамі стрыт-арту ён прыгадаў фразу: "Мастацтва — гэта не люстэрка, гэта молат". Калі люстэрка паказвае ўнутраны свет чалавека, то молат — сімвал чагосьці больш дзейснага, таго, што змяняе жыццё і думкі людзей. Размовы пра ўнутраны свет чалавека, як у праектах "Мост даміно ў Екацерынбургу", "Стра-та трываласці", "Вечны агонь", "Бродскі", "Маякоўскі", робяць T-Radya зразумелым не для ўсіх, але, як прынаецца сам аўтар, галоўнае ў творчасці любога мастака, калі пачуццёвы ўзровень папярэдняе розуму: "У графіці шмат энергіі, гэтыя малюнкi як тлеючыя вуглі. Яны разгойдваюць лодку, не даюць расслабіцца. І яшчэ стрыт-арт і графіці падобныя да дрэва: яно расце там, дзе не можа, не павінна расці. Прама са сцэна-й. Добра зроблены стрыт-арт можа ператварыць прастору ў ідэю, у музыку, падарваць усё вакол. Я хачу праверыць, наколькі гэта моцная зброя".

Дзейнасць мастацкай зброі Цімафея выклікала моцны эффект сярод удзельнікаў яго мінскай імпрэзы. Напэўна, не было прысутных, якія не пажадалі б на ўласныя вочы (замест прадэманстрава-

ных фотаздымкаў) убачыць некаторыя з праектаў T-Radya, якія ён ажыццявіў у Екацерынбургу. Але ў тым і асаблівасць вулічнага мастацтва: у кожным горадзе абавязкова знойдуцца свае адметныя рысы, якія будуць натхняць майстроў стрыт-арту. "Нашы гарады — рукатворныя, — заўважае Цімафей, — пабудаваныя людзьмі, якія ў іх жывуць. Яшчэ не прыдумалі, як поўнасцю аўтаматызаваць працэс будоўлі. Таму ў любым населеным пункце можна ўбачыць шмат адметных рэчаў, якія выяўляюць характар мясцовых жыхароў і даюць падставу для разваг. Дарэчы, Мінск выглядае больш прыстойна, чым Екацерынбург, тут чыста і вельмі мала вонкавай рэкламы".

Вулічнае мастацтва прапануе альтэрнатыву надакучлівай гарадской рэкламе, яно адначасова адлюстроўвае і мадэфікуе сучаснасць. Яго стваральнікі — людзі з добрым пачуццём гумару і незашоранымі вачыма, якія бачаць незвычайнае ў звычайным і звяртаюць нашу ўвагу на цікавыя дэталі ў паўсядзённым жыцці. Мова стрыт-арту пастаянна змяняецца разам з рэчаіснасцю. Уліваючыся ў гарадское асяроддзе, вулічнае мастацтва становіцца неад'емнай часткай

візуальнай мовы мегаполіса. Стрыт-арт звяртаецца да людзей з вострым розумам, развітай фантазіяй і вобразным мысленнем.

Нягледзячы на тое, што графічныя малюнкi ці разнастайныя інсталяцыі далёка не заўсёды з'яўляюцца ў гарадскім асяроддзі на легальнай аснове, вулічнае мастацтва ўжо атрымала пэўнае прызнанне ў колах прафесіяналаў. А з цягам часу і мясцовыя гарадскія ўлады змяняюць сваё стаўленне да вулічных "райтэраў", адводзячы для стрыт-арту спецыяльныя месцы.

У Беларусі аб'яднаў вулічных мастакоў стрыт-арт праект "Сігнал". Айчынным аматарам гэткага "творчага хуліганства" маюць свой часопіс і месца сустрэчы ў інтэрнэце, дзе можна падзяліцца крэатыўнымі ідэямі і абмеркаваць работы калег. Менавіта па запрашэнні беларускай супольнасці вулічных мастакоў Цімафей Radya і наведаў Мінск, а на развітанне паабяцаў пакінуць тут свой след. Што гэта будзе, ён не сказаў, а значыць, ёсць падстава шырэй раскрыць вочы, прыгледзецца і адшукаць на адной з мінскіх вуліц пасланне ад екацерынбургскага мастака.

Мелодыя сэрца

Паула. Незвычайнае імя. Ці то бразільскага, ці то іспанскага паходжання. Задумваешся: "Адкуль яна, гэтая дзяўчына?" Светлы, прыгожы твар, чароўны голас. Самае галоўнае — яна можа глыбока адчуваць тое, пра што спявае, і менавіта гэта кранае душу, выклікаючы слёзы светлай радасці, шчырасці і асалоды.

Кацярына БЯДУЛІНА,
фота Вольгі Галубіцкай

Паула Лукашэвіч вучыцца ў дзяржаўнай школе-інтэрнаце для дзяцей з парушэннямі зроку, якая знаходзіцца ў Жабінцы. За чатыры гады яна скончыла 7-гадовую Жабінкаўскую школу мастацтваў. Іграе на гітары, домбры, асвойлае фартэпіяна. Любы твор падбірае на слых — упэўнена, дакладна.

Спяваць Паула пачала вельмі рана — у тры гады. — Памятаю свой першы канцэрт, — падзялілася яна ўспамінамі. — Ён пачаўся ў аўтобусе, па дарозе ў дзіцячы сад. Я спявала: "Важней всего погода в доме...", прычым паўтарала гэты куплет па некалькі разоў. Разумею, што цяпер гэта ўсё гучыць смешна, аднак тады мне было так добра.

Цяпер яна выступае на іншых пляцоўках. У гэтым годзе П. Лукашэвіч стала ўдзельніцай IV Міжнароднага творчага фестывалю для дзяцей з абмежаванымі магчымасцямі "Крок насустрач", які праходзіў у Санкт-Пецярбургу, і нават выступіла ў гала-канцэрце з песняй Ігара Карнелюка "Город, которого нет". Пакуль

у яе рэпертуары творы класікі і эстрады, але ў марах — паспрабаваць сябе ў джазе. А яшчэ Паула піша глыбокія, філасофскія вершы.

Што да планаў на будучыню, дзяўчына прызналася: — Сцэна — не мая мара. Я хачу вучыць. Ведаю, што такое жыццё артыста, колькі ў ім цяжкасцей і супярэчнасцей. Таму хацела б працягнуць вучобу па акадэмічным вакале ў музычным каледжы ў Курску. На жаль, у Беларусі няма падобнай спецыялізаванай навучальнай установы для людзей з парушэннямі зроку.

І яе мара стала крышачку бліжэй, бо кожны год ладзяцца сустрэчы-форумы "Мы разам" калектываў музычных школ і спецыяльных навучальных устаноў для дзяцей з парушэннямі зроку з Беларусі і Расіі.

Вельмі эмацыянальная, уважлівая, тактоўная, тонкая і, безумоўна, таленавітая дзяўчына. Яе жыццёстойкасць, аптымізм, мяккасць і цеплыня сэрца, уменне ісці на суперак лёсу маглі б паслужыць прыкладам шмат для каго. Упэўнена, талент і імкненне дапамогуць ёй пераадолець любыя цяжкасці.

Праект — лаўрэат VII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ «Залатая Ліцера»

Слова краянаўцы

Валерый ШЫШАНАЎ, намеснік дырэктара па навуцы Віцебскага абласнога краянаўчага музея, распавядае пра цікавыя паступленні, якія ўзбагацілі фонды ўстановы за апошнія гады:

— Мы даўно ўжо цесна супрацоўнічаем з археолагамі з Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, якія праводзяць раскопкі ў Віцебскай вобласці. У 2009 годзе на старадаўнім гарадзішчы ў Друцку (Талачынскі раён) археалагічная экспедыцыя на чале з загадчыцай Цэнтра гісторыі даіндустрыяльнага грамадства Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вольгай Ляўко знайшла ўнікальнае пахаванне (прыкладна другая палова XII ст.). Адзін з яго найважнейшых элементаў — каменная пліта, аналагаў якой няма не толькі ў Беларусі, але і ва Усходняй Еўропе, — знаходзіцца ў нашым краянаўчым музеі і даступна для азнамлення.

Летась падчас правядзення назіранняў за будаўніцтвам дома па вуліцы Калініна ў Віцебску сталі сведкамі цікавай знаходкі — калекцыі прадметаў, якая складаецца з металічных фрагментаў шасці шабелі і шашак, некалькіх знакаў, якія датычаць перыяду канца XIX — пачатку XX ст., першых гадоў Савецкай улады. Мяркуем, што гэта цэласная калекцыя, бо ўсе рэчы знаходзіліся ў адным месцы. Клад перадалі нашай установе.

Штогод на базе музея праходзяць адна-дзве краянаўчыя канферэнцыі. Традыцыйная і прадстаўнічая — «Віцебскія старажытнасці». Разам з беларускімі калегамі ў форуме бяруць удзел археолагі і навукоўцы з Расіі, Латвіі. Такім чынам пашыраецца кола тых, хто цікавіцца нашым мінулым і можа апублікаваць свае даследаванні. Падобныя навуковыя кантакты дазваляюць праводзіць больш грунтоўныя даследаванні па гісторыі рэгіёна.

Цяпер у інтэрнэце можна знайсці нямала фотаздымкаў перыяду Вялікай Айчыннай вайны, якія прадаюцца, а потым немаведама куды знікаюць. Не так даўно на адзін з аўкцыёнаў выставілі некалькі панарамных здымкаў Віцебска, зробленых немцамі з самалёта ў 1941 годзе. Зразумела, для нас гэта ўнікальны матэрыял. Мы ўбачылі стары горад у першыя дні акупацыі, што раней быў вядомы даследчыкам толькі па некалькіх здымках. Дапамагла набыць рарытэт Марына Сайлер, ураджэнка Віцебска, якая цяпер жыве ў Германіі.

Чакаецца форум

Першы нацыянальны форум «Музеі Беларусі» пройдзе ў Гродне 12 — 14 кастрычніка і будзе арганізаваны ў рамках Дзяржаўнай праграмы «Культура Беларусі» на 2011 — 2015 гады. Форум накіраваны на падтрымку музейнай справы ў краіне, стымуляванне творчых ініцыятыв, заахвочванне музейных супрацоўнікаў, якія зрабілі значны ўнёсак у вывучэнне, захаванне і папулярызацыю культурных каштоўнасцей, а таксама для прыцягнення ўвагі грамадскасці да шматграннай музейнай дзейнасці. Падчас форуму запланаваны прэзентацыі экспазіцый, конкурс «Музеі Беларусі — трэцяя тысячагоддзе», навукова-практычныя семінары, «круглыя сталы» і іншыя карысныя і цікавыя мерапрыемствы.

Бажэна СТРОК

Музейны ўнікат

Сведка трагічных часоў

Цікавым экспанатам папоўнілася нядаўна экспазіцыя Ваенна-гістарычнага музея імя Д. К. Удовікава, які знаходзіцца ў Драгічыне. Былы пракурор Пружанскага раёна Ігнат Міхаевіч перадаў шаблю, якая як каштоўная рэліквія захоўвалася ў яго сям’і на радзіме, у вёсцы Корсынь суседняга Іванаўскага раёна.

Сяргей ГРАНК, фота Івана Лявончыка

Такія шаблі былі на ўзбраенні ў драгунскіх кавалерыйскіх падраздзяленнях расійскага войска ў сярэдзіне XIX стагоддзя. Падчас нацыянальна-вызваленчага паўстання 1863 — 1864 гадоў на барацьбу з касінерамі былі кінуты добра падрыхтаваныя расійскія войскі. З вясны да восені 1863 года

вяліся баявыя дзеянні на Палессі. Вось з таго далёкага часу і захоўвала сям’я Міхаевічаў памятную рэліквію — трафейную шаблю.

Сам Ігнат Ігнатавіч зацікавіўся падзеямі, у якія былі ўцягнуты яго продкі, і напісаў кнігу «Мяцежны генерал» пра аднаго з кіраўнікоў паўстання на Палессі — Рамуальда Траўгута. Атрад пад яго камандаваннем вёў паспяховыя баі з

Шабля, перададзеная ў Ваенна-гістарычны музей г. Драгічына.

расійскімі войскамі ў раёне вёсак Дзеткавічы, Белін, Гарокі і Корсынь на тэрыторыі сённяшніх Драгічынскага і Іванаўскага раёнаў. Асуджаны на паражэнне сяляне і мясцовая шляхта мужна ваявалі з пераўзыходзячымі іх царскімі войскамі. У самой жа Корсыні знаходзілася база паўстанцаў з харчаваннем і медыкаментамі. Неаднаразова ў гэтую вёску прыязджала Эліза Ажэшка, якая пражывала ў маёнтку Людвінова (Драгічынскі раён).

Адтуль яна забрала да сябе на лячэнне параненага Рамуальда Траўгута, а пасля пад выглядам вясковага каваля вывезла ў Варшаву. Гэтыя трагічныя падзеі і ўдзел у іх сваіх продкаў і землякоў і апісаў у кнізе Ігнат Міхаевіч.

Сведка тых далёкіх і трагічных часоў і патрапіла ў музей як каштоўны экспанат. Думаю, наведвальнікам будзе цікава пазнаёміцца бліжэй з гісторыяй шаблі і падзеямі, якія былі звязаны з ёй.

Культурная спадчына

Дрыбінскія таржкі

Вольга СЕМЧАНКА, фота аўтара

Пасёлак гарадскога тыпу Дрыбін, што на Магілёўшчыне, паспеў заваяваць славу «шапавальскай сталіцы» — валяльны промысел тут быў развіты з даўніх часоў, а ў нашы дні атрымаў новае жыццё. З мінулага года ў мястэчку ладзіцца рэгіянальны фестываль народнай творчасці, промыслаў і рамёстваў «Дрыбінскія таржкі», які стаў яшчэ адным брэндом раёна. Сёлета гэты фестываль праводзіўся ў другі раз.

Завіталі на «таржкі» не толькі дрыбінцы, але і жыхары суседніх раёнаў, творчыя дэлегацыі, майстры і калектывы з Магілёўшчыны, Міншчыны, Віцебшчыны, Брэстчыны, а таксама са Смаленшчыны (Расія). Талісманам фестывалю абралі мясцовага героя Дрыбшу — паводле павер’я, менавіта ад яго пайшла назва Дрыбін.

— Ля вытокаў фестывалю стаяў творчы калектыў аддзела культуры райвыканкама, раённага Цэнтра культуры, гісторыка-этнаграфічнага музея, — распавяла дырэктар Цэнтралізаваанай клубнай сістэмы Магілёўскага раёна Іна Балаўнёва. — Хацелася заснаваць фест, які б адлюстроўваў інтарэсы мясцовых жыхароў. Зварнуліся да гісторыі нашага краю і знайшлі звесткі пра тое, што на дрыбінскай зямлі здаўна існавала традыцыя ладзіць «таржкі». У XVIII — XIX стагоддзях тут праходзілі багатыя кірмашы. Самыя буйныя збіраліся ў жніўні, на дзень Святога прарока Ільі. Менавіта гэтую традыцыю ўзялі за аснову нашага фестывалю, сталі яе развіваць і задумалі «Дрыбінскія таржкі» як штогадовае мерапрыемства.

Сёлета «Дрыбінскія таржкі» праходзілі з размахам, у святочнай атмасферы. Каб патрапіць на фестываль, госці праходзілі «мытню» і павінны былі выканаць розныя заданні — пагрэсі сена, пасядзець у стагу, сесці ў адмысловы вазок. Але «пакуты» ўзнагароджваліся шчодрым дрыбінскім пачастункам на другім баку мяжы — дранікамі, блінцамі, медавухай і іншымі прысмакамі.

На цэнтральнай плошчы Дрыбіна раскінуўся маляўнічы і багаты кірмаш. Шчодрыя пачастункі, вясёлыя конкурсы, гульні, атракцыёны і іншыя забавы прапаноўвалі таржковыя падворкі арганізацыі Дрыбіншчыны, а таксама «крамніцы» — наметы, аформленыя з народным каларытам. Вырабы з саломкі і лазы, тканыя паясы і традыцыйныя лялькі-мотанкі, лапці, свістункі-салаўі, кампазіцыі з бісеру — выбірай сувенір на любы густ!

Але асноўная ўвага была скіравана на «фірменны» промысел Дрыбіншчыны — шапавальства, які атрымаў статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці на рэспубліканскім узроўні, а сёння прэтэндуе на ўнясенне ў спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА.

На кірмашы можна было не толькі купіць валяныя шапкі і валёнкі, але і пагутарыць з майстрамі, даведацца пра некаторыя сакрэты шапавальскага промыслу,

Майстар Ларыса Заклікоўская пляце лапці на лобы густ.

якімі майстры, аднак, дзеляцца не дужа ахвотна — на тое яны і сакрэты. «Раней за тое, што я раскажваю вам пра тэхналогію, мяне маглі строга пакараць калегі па працы, — зазначыў майстар-шапавал у чацвёртым пакаленні Валянцін Зюлікаў. — Яшчэ большае злчынства — раскрыць чужынцу нашу сакрэтную мову. (І гэта не дзіўна, бо мова шапавалаў — «катрушніцкі лемезень» — дапамагала захаваць ад чужых вушэй складаную тэхналогію і іншыя таямніцы. — Аўт.)

— Ведаецца, як праверыць якасць зробленай прадукцыі? — вучыць нас май-

«Шымскія шкорні» ад дрыбінскіх «катрушнікаў».

стар. — Падыдзіце да майстра і запытайцеся што-небудзь на «лемезні», напрыклад, «Шымскія шкорні ці хусовыя?», што значыць: «Добрыя валёнкі ці дрэнныя?» І калі майстар вас зразумее і адкажа правільна — ён сапраўдны шапавал і валёнкі ў яго добрыя — цёплыя, трывалыя і прыгожыя.

— Шапавальства — гэта складаная і цяжкая праца, — прызнаецца кіраўнік дзіцячага аб’яднання «Катрушнік» Уладзімір Асіпоўскі. — Мае вучні ўмеюць рабіць валёнкі, засвоілі ўсе стадыі складанага вытворчага працэсу.

Арыгінальныя вырабы з лямцу (біжутэрыю, кампазіцыі, валяную мэблю і дываны) прадставілі мінскія майстры Наста Арась і Вераніка Фаміна.

Апроч валёнкаў дрыбінцы прэзентавалі яшчэ адзін традыцыйны абутак — лапці. Дырэктар раённага Дома рамёстваў Ларыса Заклікоўская праводзіла майстар-клас па іх пляценні. Можна было набыць аўтэнтычны абутак з лыка любога памеру і маленечкія лапаточкі — у якасці аб’яргу.

Начальнік аддзела культуры Дрыбінскага райвыканкама Алена Рабкавец упэўнена, што фестываль абавязкова будзе мець месца ў міжнародным конкурсе практычных ініцыятыв і атрымаў грант у памеры 8 тысяч еўра на ажыццяўленне праекта «Стварэнне творчай лабараторыі па выкарыстанні нематэрыяльнай культурнай спадчыны як аднаго з фактараў устойлівага развіцця рэгіёна і папулярызацыі рэгіянальнага фестывалю «Дрыбінскія таржкі». Плануецца, што гэтыя сродкі будуць накіраваны на ўзмацненне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры.

Будзем чакаць наступных «таржкоў». Магчыма, у будучым «Дрыбінскім таржкам» таксама будзе нададзены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Да 100-годдзя Максіма Танка

Фота на ўспамін

Прайшло шмат часу пасля таго незвычайнага падарожжа на Нарач, выраслі тыя хлопчыкі і дзяўчынкі. Ужо іх унукі падарожнічаюць па роднай Беларусі. А было гэта ў 1969 годзе. Скончыліся заняткі, здадзены экзамены. Можна і на экскурсію!

Роза ШЭРАЯ

Вядома, захацелася туды, дзе ў люстры вады песцяцца хмаркі ды сонца, а разам з імі і самім уволю накупацца, пазагараць, знайсці цікавую інфармацыю для традыцыйнага сацыяльнага чынення “Як я адпачыў летам”. І сабраць такі матэрыял удалося — цікавы, змястоўны. Бо пазнаёмліліся з беларускімі пісьменнікамі — Максімам Танкам, Міхасём Лыньковым (яны мелі ў тых мясцінах лецішчы і не адмовілі нам у сустрэчы).

Гарэў касцёр, спускаліся прыцемкі, а мы сядзелі вакол пісьменнікаў. Баяліся варухнуцца, кашлянуць, каб не прапусціць якое слова класікаў беларускай літаратуры, што расказвалі пра сваё дзяцінства, пра шчасце вучыцца, пра спатоленую прагу далучыцца да мастацкага слова, што трэба любіць тое, што побач, і таго, хто кожны дзень падае табе кавалак хлеба і кубак малака, таго, хто вучыць касіць, запрагаць каня, вучыць класці воз. Хацелася пра многае запытацца, а нека сорамна было лезці з пытаннямі, і толькі Міхаіл Урбанскі (наш настаўнік хіміі) задаваў пытанні і нас падбадзёрваў. А потым, крыху

ная ў 20-ых гадах маім дзедам новая хата, у якой, вярнуўшыся з бежанства, і жыла наша сям’я. Як выглядала старая хата, можна бачыць на фотаздымку ў маім зборы твораў (т. I, ст. 161), зробленым у 1941, калі я аднойчы прыехаў з Вілейкі наведаць сваіх бацькоў. А вучыўся я ў Сваткаўскай польскай пачатковай школе, якая стаяла крыху воддаль ад вёскі, ля самай дарогі, што вядзе на Гарадзішча і Княгініна. Відаць, і яе ўжо даўно няма.

Што да сустрэчы з Вамі і вучнямі Вашай школы, дык я ахвотна сустрэнуся, калі крыху лепш буду сябе адчуваць, як зараз”.

Але здароўе пісьменніка пагаршалася, і жаданне сустрэцца так і не здзейснілася. У апошнім пісьме, горкім і самотным, М. Танк гаворыць з намі як з блізкімі людзьмі.

“Пасля страты, пасля смерці жонкі, дачкі, сястры, я не магу прыйсці ў сябе і зараз ляжу цяжка хворы.”

І тут нічога не параіш, бо, відаць, адхадзіў я свае гады... Шчыра дзякую за запытанні наведаць вас, але прыехаць ніяк не змагу. Што да зборніка, папрашу сяброў пашукаць і па стараюся, калі паспею, высласць яго вам”. Гэта было на паштоўцы

віншавання з майскімі святамі 1995 года.

Мы лічым яго не проста выдачным народным паэтам Беларусі, а ў нейкай меры — земляком, бо ў свой час (з восені 1926 года) Жэня Скурко вучыўся ў Вілейскай прыватнай рускай гімназіі да яе закрыцця ў 1928-м польскімі ўладамі; у 1932-м праз ваколіцы Пагоста і раку Вілія перайшоў праз граніцу ў БССР; у 1939 годзе Яўген Іванавіч працаваў разам са

сваёй Любоўю Андрэеўнай у рэдакцыі абласной газеты “Вілейская праўда”, у Вілейцы ўзяў з ёй шлюб. Вілейшчына ніколі не была яму чужой. Яго ўнікальная памяць захоўвала ўсё да драбніц. З дзённікаў паэта ведаем, што ён часта бываў у Даўгінаве. З успамінаў жыхаркі Рабуні Веры Супрановіч вядома, што Максім Танк разам з Янкам Купалам выступалі з прамовамі перад жыхарамі Рабуні ў сувязі з уз’яднаннем Заходняй Беларусі з Усходняй. І калі ў 1989 годзе папрасілі яго напісаць што-небудзь пра той час, ён адразу ж адгукнуўся цёплым лістом, выслаў сваю кнігу з аўтографам. У Вілейцы наладзіліся сяброўскія адносіны з Ганнай Новік, тады яшчэ пачынаючай паэткай. Дзякуючы яго парадам і дапамозе наша зямлячка стала членам Саюза пісьменнікаў Беларусі. Доўгі час цягнулася ліставанне Максіма Танка з польскай пісьменніцай і мастачкай Эміліяй Кунавіч, якая на пачатку XX стагоддзя працавала настаўніцай у Ільві. Яна нават перакладала некаторыя яго вершы на польскую мову (напрыклад, верш “Стрэлі гадзініцы”). Вядомы мастак з Вілейкі Уладзімір Лукша неаднойчы сустракаўся з Яўгенам Іванавічам.

Лічу за гонар, што ў апошнім томе збору твораў М. Танка ёсць ліст, адрасаваны мне. А ўсё тое, што мы здолелі сабраць пра сувязь Максіма Танка і Вілейшчыны, не проста аздабляе наш музей “Вілейшчына літаратурная”, а дае магчымасць адчуць прысутнасць паэта на кожным уроку, на мерапрыемствах, прысвечаных класіку беларускай літаратуры, паслухаць голас яго, патрымаць у руках рарытэтную кнігі “На этапах” (Вільня, 1936), “Максім Танк. Выбраныя вершы” (Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1947; 1954) і іншыя цікавыя выданні.

Цікава ведаць

Зусім іншая Прага

На пачатку жніўня ў паўднёвай галерэі палаца Румянцавых і Паскевічаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля адкрылася фотавыстаўка “Злата Прага”. Экспанаты прадаставіла Пасольства Чэшскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь.

Міра ІЎКОВІЧ

“Ставежавы горад”, “Злата Прага”, “Маці Усіх Гарадоў”... — якія толькі назвы не давалі чэшскай сталіцы, і кожны аўтар меў рацыю. Паэты ўсіх часоў і народаў ніколі не ўпадалі ў ілжывую сціпласць, выбіраючы годныя назвы гэтаму месцу. Прага заўсёды была і застаецца залатым, магічным, ставежавым горадам, які раскінуўся на сямі ўзгорках над Влтавай. Менавіта з такой Прагай многія знаёмыя дзякуючы маляўнічым турыстычным буклетам і найцікавейшым тэлеперадачам. Некаторым жа пашчасціла пабываць у

цудоўным горадзе, прагуляцца па Карлавым мосце, паблукаць па маляўнічых сярэднявечных вулачках у Празскім Градзе.

“Злата Прага”, якая аб’яднала пад агульнай назвай тры тэматычныя фотавыстаўкі, распавядае пра зусім іншую Прагу. Работы чэшскіх фотамастакоў пазнаёмяць наведвальнікаў музея з садова-паркавым мастацтвам Вальдштэйнскага саду ў Празе, зборам твораў сучасных еўрапейскіх мастакоў Празскага Музея Кампа, цудоўным светам флоры і фаўны з рознакаляровай пластыкавай тары, створаным Веранікай Рыхцеравай.

Сівая спадчына

Напярэдадні свята пісьменства ў Глыбокім адбыліся знакавыя для даследчыкаў мінуўшчыны падзеі: у горадзе выпадкова былі знойдзены два рарытэты, якія ўражваюць сваёй каштоўнасцю і незвычайнасцю.

Раіса МАРЧУК,
фота аўтара

11 чэрвеня побач з касцёлам Святой Тройцы, а дакладней за яго агароджай, за некалькі метраў ад плябані, работнікі электрасетка рабілі свідравіну для ўсталяўкі электрычнага слупа і натыкнуліся на старадаўні звон. Дарэчы, ён вельмі добра захаваўся. На зване можна прачытаць надпіс на польскай мове, які па-беларуску гучыць так: “Адліваў А. Звалінскі ў Варшаве. 1882 год”.

І вось новая знаходка. 7 ліпеня работнікі глыбоцкай жыллёва-камунальнай гаспадаркі падчас дэмантаж калонкі, з якой мясцовыя жыхары бралі ваду (плануецца пракласці водаправод), выкапалі экскаватарам у самым цэнтры горада і на невялікай глыбіні каменны крыж.

— Такія крыжы, якія на тэрыторыі Беларусі пачалі з’яўляцца ў XVI стагоддзі, звычайна ставілі на хрысціянскіх могілках, — распавёў краязнаўца, настаўнік працоўнага навучання і чарчэння СШ № 2 Юрый Каўбасіч. — Многія, мабыць, і не ведаюць, што на гэтым ажыўленым месцы быў калісьці храм, а побач з ім — могілкі. Мяркую, што дасканалае даследаванне крыжа зможа даць адказ на пытанне: калі ж яны тут з’явіліся. Гэтую знаходку ўжо праз некалькі дзён убачыў навуковы супрацоўнік Інстытута

гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Марат Клімаў, які зрабіў замеры, фотаздымкі. Цяпер чакаем навуковае апісанне крыжа, якое дазволіць устанавіць больш дакладную дату яго ўсталявання. Мясцовыя ўлады прынялі рашэнне абазначыць гэтае месца належным хрысціянскім чынам.

Раней, падчас правядзення зямельных работ, трапілася тут шмат костак — яскравы доказ таго, што гэты крыж — надмагільны. Шмат гадоў таму пахаванні ў цэнтры Глыбокага былі парушаны. А ў не такія ўжо далёкія часы гэтую пляцоўку неаднаразова перакопвалі, калі ўзводзілі будынкі і пракладвалі камунікацыі. Знойдзеныя парэшткі былі перазахаваныя на гарадскіх могілках.

— Гэты так званы ерусаліmsкі крыж — чатырохбаковы, мае засечкі на кожным плячы, яго даўжыня — 1,2 метра, — дадаў Юрый Пятровіч. — На верхняй частцы — надпіс, выкананы, відавочна, кірылічным алфавітам. На жаль, якасць выканання не вельмі добрая, таму прачытаць яго змогуць толькі навукоўцы.

Спадзяемся, у гэтай гісторыі будзе працяг...

Газета “Літаратура і мастацтва” — інфармацыйны партнёр Свята беларускага пісьменства

Вучні ловяць кожнае слова пісьменнікаў.

асмялеўшы, папрасілі Яўгена Іванавіча (Максіма Танка) пачытаць вершы. І ён чытаў, чытаў нягучна і няспешна, і радкі самі запаміналіся. Пісьменнікі не спыталіся: відаць, адчувалі, што для вясковых школьнікаў гэта сустрэча гістарычная. Распытвалі, як мы вучымся, хто бацькі, якія планы на будучыню, і падбадзёрвалі: не бойцеся, рыхтуйцеся паступаць, а калі ўсё заладзіцца, то будзьце ў горадзе ашчадныя. Працавітасць і настойлівасць заўсёды прывядуць да мэты.

Ляджу на гэты аматарскі фотаздымак (ён цяпер знаходзіцца ў музеі “Вілейшчына літаратурная”, які працуе на базе Ільянскай сярэдняй школы імя А. А. Грымаця) і шкаду, што не ўдалося пасля сустрэцы і пагаварыць з Яўгенам Іванавічам. Хаця размова была — толькі праз ліставанне. Пры вялікай загружанасці важнымі справамі Яўген Іванавіч знаходзіў час і жаданне адказаць на нашы пісьмы. У адным (за 07.02.1989 г.) ён піша: “Высылаю вам том сваёй лірыкі, дзе на стар. 463 ёсць верш, у якім успамінаю і Вілейку. Верш называецца “Дарога на Нарач”. У лісце ад 07.01.94 г. дзякуе за навагодняе віншаванне, добрыя пажаданні, падарункі — верш і фотаздымак: “Прызнацца, я пазайздросціў нат, што Вам са сваімі выхаванцамі-вучнямі ўдалося пабываць у маіх родных мясцінах, бо я, стрыножаны рознымі недамаганнямі, ужо два гады як не змог іх наведаць, ды і малая надзея, што мне ўдасца гэта ажыццявіць.”

Я рад, што вы задаволены сваім падарожжам у маю Пількаўшчыну, у Сваткі. Дом, у якім я нарадзіўся, яшчэ перад суцветнай вайной быў перавезены на хутар, струхнеў, і яго ў 50-я гады разабралі, на яго месцы зараз стаіць варыўня для бульбы і гародніны. Ад яго ацалелі толькі сені ды прыбудава-

Крыж, знойдзены ў самым цэнтры Глыбокага.

Славянскія эцюды

Святлана СУШКЕВІЧ,
фота аўтара

“Славянскія эцюды” — менавіта так называецца выстаўка фларыстычнага калажу, якая атрымала прাপіску ў Мастацкім музеі Віцебска. Экспазіцыя ладзіцца дзякуючы намаганням Віцебскага абласнога краязнаўчага музея і Міжнароднай творчай асацыяцыі фітакалажыстаў “Фларысіма” (г. Масква), якая аб’ядноўвае майстроў з Расіі, Беларусі, Арменіі.

ра, адбітак, выпадковая графіка, батык, “кропкавая”, дэкупаж, тэхніка старэння, контурная, ценявая. На стыку гэтых тэхнік і ўздыме фантазіі майстра нараджаюцца аўтарскія знаходкі, якія дапамагаюць ствараць сапраўдныя шэдэўры. Побач з работай Таццяны Шчэрбы “Лета” нават адчуваеш спіёку. Аснову свайго твора майстар выканала ў тэхніцы халоднага батыку, а далей дала волю неўгаймаванай фантазіі ды з дапамогай фларыстычнага матэрыялу расквеціла летнюю сенажаць чароўнымі кветкамі-краскамі.

Прыцягальнымі падаюцца і работы, у аснове якіх — тэхніка “тэра”. Адметнасць іх у тым, што майстар адначасова выступае і скульптарам, і фларыстам, і жывапісцам. Спачатку ён стварае адмысловую “архітэктурную”: кожны пярэ-

стак, кожную пражылку на лістку. Пасля ўжо дадаецца фларыстычны матэрыял, які дапамагае перадаць жывую фактуру расліны. А з дапамогаю жывапісу палатно ажывае. Надоўга можна затрымацца каля “Магноліі з водарам карыцы” Святланы Швайбовіч і нават адчуць гэты чароўны водар, які будзіць далёкія ўспаміны вясновага свята ды духмяных бабуліных пірагоў.

Няма сумневу — усе мы стаміліся ад бясконцага патоку тыражнай прадукцыі і безгустоўных клішэ. Душа прагне нечага выбітнага, арыгінальнага. Спадзяюся, наведвальнікі выстаўкі адкрыюць для сябе нешта новае ў неабсяжным і такім непрадказальна-загадкавым свеце фларыстыкі, бо кожная з прадстаўленых работ — гэта адлюстраванне душы майстра, яго светапогляду ды філасофіі.

У экспазіцыі прадстаўлена каля 60 работ, у тым ліку і беларускіх фітакалажыстаў: Людмілы Канстанціновіч, Ларысы Мілько, Таццяны Шчэрбы, Ларысы Шавялёвай з Мінска і Святланы Швайбовіч з Барысава.

Творчая асацыяцыя “Фларысіма” пачынаючы з 2004 года рэгулярна ладзіць выстаўкі не толькі ў Расіі, але і па-за яе межамі: у Грэцыі, Чэхіі, Арменіі. Напрыканцы гэтага года экспазіцыю чакаюць у Японіі і Аўстрыі.

— Дзе б мы ні прадстаўлялі свае работы, яны нязменна выклікаюць шчырую зацікаўленасць, найперш таму, што фларыстычны калаж — гэта непаўторнае суладдзе творчасці мастака і прыроды, якая сама падказвае майстру шлях да ўвасаблення ідэі, — распавяла Іна Макеева, прэзідэнт Міжнароднай творчай асацыяцыі фітакалажыстаў “Фларысіма”.

Уражвае колькасць разнастайных тэхнік, з якімі даводзіцца працаваць майстрам фітакалажу: манатыпія, тэ-

Таццяна Шчэрба “Лета”.

Святлана Швайбовіч “Пяшчота” (з серыі “Архідзі”).

З глыбінкі

Новае жыццё палаца

Палац князёў Чацвярцінскіх, што на Шчучыншчыне, у хуткім часе можа быць адноўлены. Цэнтр продажу нерухомасці “Пакадан” мае намер укладзі ў палац каля 16 мільярдаў рублёў і пасля рэстаўрацыйных работ адкрыць у ім турыстычна-гасцінічны комплекс. Праўда, з прапановамі такога кшталту выступілі і іншыя інвестары, таму пакуль невядома, хто ж у выніку будзе праводзіць работы.

А палац Чацвярцінскіх, які сёння не ў лепшым стане, насамрэч можа быць цікавым месцам для турыстаў. Пасёлак Жалудок у пачатку мінулага стагоддзя стаў рэзідэнцыяй Рурывічаў, князёў Святаполк-Чацвярцінскіх, якія і ўзвялі тут палац. На жаль, у памяць пра князёў застаўся толькі сам будынак, бо доўгі час тут размяшчаліся казармы. Але пры належнай рэканструкцыі ён несумненна прывабіць гасцей. І шмат хто за хоча спыніцца на начлег у княжацкім палацы, які нават мае сваю таямнічую гісторыю — не так даўно тут праводзіліся здымкі першай беларускай кінастужкі жахаў “Масакра” рэжысёра Андрэя Кудзіненкі.

Алеся БАЦЮСЬ,
Шчучынскі раён

Ад Нарачы да Слуцка

“Боль, выліты праз слёзы, — проста плач. А словам выказаны боль — паэзія”. Так напісаў малады паэт Рагнед Малахоўскі, які сваёй малой радзімай называе нарчанскі край. Пазнаёміўшыся з яго творчасцю, мне захацелася і чытачам слуцкай бібліятэкі падарыць сустрэчу з паэзіяй.

Чытальная зала гарадской дзіцячай бібліятэкі ледзь змясціла падлеткаў, якія прыйшлі сустрэцца з аўтарам паэтычных зборнікаў “Беражніца” і “У дзённай мітусні”. Аказалася, школьнікі добра ведаюць Рагнеда Малахоўскага не толькі як паэта, але і як кампазітара, аматара мастацкай фатаграфіі. Меладычная электронная музыка яго не раз гучала ў начных клубах сталіцы і ў эфірах радыёстанцый, а фотавыстаўкі ладзіліся ў Беларусі і Польшчы.

Дарэчы, пачынаючы размову, Рагнед спытаў, хто чытае вершы не па школьнай праграме. Прыемна, што прыхільнікі паэзіі на сустрэчы былі, і перавагу яны аддаюць лірычным творах. Паэт таксама сказаў, што яго муза больш схільная да радкоў пра каханне ці пейзажных замалёвак.

На пытанне пра ўласныя чытацкія густы Рагнед Малахоўскі параіў звяртацца да класікі. Паэзія павінна правярацца часам. Творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка сучасныя і сёння, — лічыць літаратар.

А яшчэ Рагнед Малахоўскі чытаў свае вершы. Бо мала гаварыць пра паэзію. Яе трэба слухаць.

Галіна ШАХНОВІЧ,
г. Слуцк

Ручнік — рэч сімвалічная

Ужо шмат стагоддзяў прыгажосць і выразнасць беларускага арнаменту адлюстроўваюцца на традыцыйных ручніках. Спасцігаць усе сакрэты ткацтва Антаніна Карпейка са Сморгоні пачала яшчэ ў дзіцячым доме. А сёння свой вопыт перадае падростаючаму пакаленню.

Дар’я ШОЦІК

чалася духоўнае багацце беларусаў.

— З дапамогай каляровых нітак я акунаюся ў незвычайны свет фантазіі, дзе прысутнічаюць незабыўнае чарадзейства і загадкавасць, а кожны вышыты

арнамент нясе ў сабе пасланне, зразумелае тым, хто ўмее “чытаць” узоры, — распавядае Антаніна Гаўрылаўна.

Антаніна Карпейка захоўвае традыцыі і працуе над абрадавымі ручнікамі, якія запатрабаваны і сёння.

— Ручнік для маладых — жыццёвая дарога, якую яны сабе абралі, сімвал шчаслівай сям’і, — падкрэсліла майстар. — Хлебсоль, якія ставяцца на яго, азначаюць яднанне шлюбнай пары.

Акрамя гэтага, Антаніна Карпейка вышывае і іншыя

ўзоры. Напрыклад, “зямля” зроблена ў выглядзе ромба, дзе прамяні накіраваны ўнутр, “галубкі” — гэта звычайна моцнае каханне. Трэба сказаць, што акрамя традыцыйных ручнікоў майстрыха разам з унукамі працуе з бісерам. Яе прыгожыя пацеркі, бранзалеты з’яўляюцца найлепшым падарункам на свята. Нават сама Антаніна Гаўрылаўна прызнаецца, што імяны бранзалет асабліва цешыць дзяўчынак — можна пакасавацца перад сяброўкамі.

Афарызм

Пра Янку Купалу захавалася самая светлая памяць.
Ён быў сапраўды паэт свайго народа,
вялікай душэўнай і духоўнай прывабнасці.

Марыэта ШАГІНЯН

<p>Выходзіць з 1932 года У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”, РВУ “Літаратура і Мастацтва”</p> <p>Галоўны рэдактар Таццяна Мікалаеўна СІВЕЦ</p>	<p>Юрыдычны адрас: 220034, Мінск, пр. Незалежнасці, 39, п. 4а Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19 Тэлефоны: галоўны рэдактар — 284-66-73 намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73</p> <p>Адрэсы: публіцыстыкі — 284-66-71 крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04 прозы і паэзіі — 284-44-04 мастацтва — 284-82-04 навін — 284-44-04 адрэс “Кніжны свет” — 284-66-71</p>	<p>бухгалтэрыя — 284-66-72 Тэл./факс — 284-66-73</p> <p>E-mail: lim_new@mail.ru</p> <p>Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by</p> <p>Пры перадруку просьба спасылка на “ЛіМ”. Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.</p> <p>Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.</p>	<p>Набор і вёрстка камп’ютарнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.</p> <p>Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.</p> <p>Выдавец: Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.</p> <p>Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку” г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.</p> <p>Індэк 63856</p> <p>Кошт у розніцу — 2700 рублёў</p>	<p>Наклад — 2715 Умоўна друк. арк. 5,58 Нумар падпісаны ў друк 16.08.2012 у 11.00</p> <p>Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.</p> <p>Заказ — 3515</p> <p>Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12</p>
--	--	---	--	---